

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
DİSİPLİNLERARASI AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ÇİFTLERİN EVLİLİK DENEYİMLERİNDE BAĞLANMA VE EVLİLİK
DOYUMUNUN İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Büşra GİDER

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Temmuz 2023**

ÇİFTLERİN EVLİLİK DENEYİMLERİNDE BAĞLANMA VE EVLİLİK
DOYUMUNUN İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Büşra GİDER

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı
Aile Danışmanlığı Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hatice BUDAK

Konya
Temmuz 2023

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğumu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

17 Temmuz 2023

Büşra GİDER

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Doç. Dr. Hatice BUDAK danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, seminerde kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

17 Temmuz 2023

Büşra GİDER

Canım babam, biricik annem, hayatımı çiçeklendiren eşim ve kedime.

TEŐEKKÖR

Lisans ve Lisansüstü eğitimim boyunca bana teorik anlamda birçok bilgi ve tecrübe kazandıran KTO Karatay Üniversitesi öğretim üyelerine, desteklerinden dolayı değerli hocam Doç. Dr. Hatice BUDAK'a, çalışmalarımnda her an desteğini ve yardımını eksik etmeyen eşim Ali GİDER'e ve beni özenle bugünlere getiren canım aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Büşra GİDER

17 Temmuz 2023

ÖZET

Büşra GİDER

Çiftlerin Evlilik Deneyimlerinde Bağlanma ve Evlilik Doyumunun İlişkisinin
İncelenmesi

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2023

Evlilik ilişkisi, kadın ve erkeğin sosyal, ekonomik, duygusal, libidinal ve manevi amaçlar dâhil olmak üzere çeşitli nedenlerle bir araya gelmesini sağlayan, çiftlerin haklarını, görevlerini belirleyen ve bu durumu yasal ve sosyal olarak doğrulayan bir birlikteliktir. Bu birlikteliğin devamlılığı ise kültürlerarası farklılık göstermektedir. Bazı toplumlarda evliliğin devamlılığı bir zorunluluk iken bazı toplumlarda çiftlerin tercihlerine bağlıdır. Zorunluluktan veya tercihen sürekliliğini bozmayan evliliklerin devamlı olmasını etkileyen birtakım dinamikler vardır. Bu dinamikler çiftler arasında değişkenlik göstermektedir. Evlilik kurumunun oluşmasından önce her birey, kendi içinde gelişim dönemlerinden geçmektedir. Bu gelişim dönemlerinden biri olan bebeklik döneminde ki bağlanma durumu ile yetişkinlik dönemindeki bağlanma ilişkisi benzerlik göstermektedir. Nitekim bireyin bebeklik evresindeki bağlanma nesnesi anne, baba veya bakıcısı iken yetişkinlik evresinde eşi veya partneridir. Bu sebeple yakın ilişkilerde bağlanma durumunun evlilik kurumunu etkilediği düşünülmektedir. Evlilik sürecinde bireyler olumlu veya olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Evlilik doyumunu bireylerin birlikteliklerinden aldıkları olumlu-olumsuz tatminler ile doğru orantılıdır. Bu minvalde çalışmanın amacı, çiftlerin evlilik deneyimlerinde bağlanma ve evlilik doyumunun ilişkisini incelemektir. Çalışmanın yönteminde hem nicel hem de nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın nicel kısmına 601, nitel kısmına 30 evli birey katılmıştır. Nicel ölçekler; sosyodemografik bilgi formu, İlişki Ölçekleri Anketi, Evlilik Yaşamı Ölçeğidir. Nicel verilerin analizinde ise SPSS 24.0 yazılımı kullanılmıştır. Nitel verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz neticesinde evlilik deneyimi uzun yıllara dayanan ve güvenli bağlanma stiline sahip olan kişilerin, evlilikten aldıkları doyum düzeylerinin pozitif yönlü ve anlamlı olduğu, buna ek olarak kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin evlilikten aldıkları doyumun negatif yönlü ve anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların, eşleri ile olan etkileşimleri, iletişimleri, duygusal bağları ve sahip oldukları kişilik özelliklerinin evliliğin doyum ve devamlılığı üzerinde etkili olduğunu bununla birlikte evlenme şeklinin doyum ve devamlılıkta çok az etkisinin bulunduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Evlilik deneyimi, evlilikte bağlanma, evlilikte doyum

ABSTRACT

Büşra GİDER

Investigation of the Relationship Between Attachment and Marriage Satisfaction in
Couples' Marriage Experiences

Master's Thesis

Konya, 2023

Marriage relationship is a union that allows men and women to come together for various reasons including social, economic, emotional, libidinal and spiritual purposes, determines the rights and duties of the couples and confirms this situation legally and socially. The continuity of this unity shows intercultural differences. While the continuity of marriage is a necessity in some societies, it depends on the preferences of the couples in some societies. There are some dynamics that affect the continuation of marriages that do not break the continuity of necessity or preferably. These dynamics vary between couples. Before the establishment of the institution of marriage, each individual goes through periods of development within himself. The attachment status in infancy, which is one of these developmental periods, is similar to the attachment relationship in adulthood. As a matter of fact, while the attachment object of the individual in the infancy stage is the mother, father or caregiver, it is the spouse or partner in the adulthood stage. For this reason, it is thought that attachment in close relationships affects the institution of marriage. In the process of marriage, individuals face positive or negative situations. Marriage satisfaction is directly proportional to the positive-negative satisfaction individuals receive from their union. The aim of this study is to examine the relationship between attachment and marital satisfaction in couples' marital experiences. In the method of the study, both quantitative and qualitative research methods were preferred. Criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the participants. 601 married individuals participated in the quantitative part of the study and 30 married individuals participated in the qualitative part. Quantitative scales; sociodemographic information form, Relationship Scales Questionnaire, Marriage Life Scale. SPSS 24.0 software was used in the analysis of quantitative data. Semi-structured interview technique was used to collect qualitative data and the data were analyzed by content analysis method. As a result of the analysis, it was determined that the marital satisfaction levels of individuals with long years of marital experience and a secure attachment style were positive and significant, and in addition, the marital satisfaction of individuals with a dismissive attachment style was found to be negative and significant. In addition, it was determined that the participants stated that their interactions with their spouses, their communication, emotional ties and their personality traits are effective on the satisfaction and continuity of the marriage, while the way of marriage has little effect on the satisfaction and continuity.

Keywords

Marriage experience, marital attachment, marital satisfaction

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
SİMGELER DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ	1
2. AİLE KAVRAMI	4
2.1. Yapılarına Göre Aile Çeşitleri.....	6
2.1.1. Geleneksel (Geniş) Aile.....	6
2.1.2. Çekirdek Aile.....	7
2.1.3. Tek Ebeveynli Aile.....	8
2.1.4. Çocuksuz Aile.....	8
2.1.5. Geçiş Ailesi.....	9
2.2. İşlevlerine Göre Aile Çeşitleri.....	9
2.2.1. Sağlıklı Aile.....	9
2.2.2. Sağlıksız Aile.....	10
2.3. Ailenin Yaşam Döngüsü	11
2.3.1. Bağlı Olmayan Genç Yetişkin	11
2.3.2. Yeni Evli Çift.....	12
2.3.3. Küçük Çocuklu Aile	12
2.3.4. Ergen Çocuklu Aile	12
2.3.5. Çocukları Evden Ayrılan Aile	13
2.3.6. Yaşamın Son Dönemlerindeki Aile	13
3. EVLİLİK.....	15
3.1. Evlilik Biçimleri	15
3.1.1. Görücü Usulü Evlenme.....	15
3.1.2. Flört Ederek Evlenme	16

3.2. Temel Aile Kuramları	16
3.2.1. Psikoanalitik Aile Kuramı	16
3.2.2. Yapısal Aile Kuramı	17
3.2.3. Stratejik Aile Kuramı.....	17
3.2.4. Yaşantısal/İnsancıl Aile Kuramı	18
4. BAĞLANMA.....	19
4.1. Bağlanma Kuramı.....	20
4.2. Bağlanma Sisteminde Bireysel Farklar	21
4.2.1. Çocuklukta Bağlanma.....	22
4.2.2. Yetişkinlikte Bağlanma	25
4.3. Evlilik ve Bağlanma	26
5. EVLİLİK DOYUMU	28
5.1. Evlilik Doyumunu Açıklayan Kuramlar	29
5.1.1. Karşılıklı Bağlanma Kuramı.....	30
5.1.2. Öğrenme Kuramı	30
5.1.3. Yükleme Kuramı	30
5.1.4. Kriz Kuramı	31
6. YÖNTEM.....	32
6.1. Araştırmanın Amacı	32
6.2. Araştırmanın Önemi	32
6.3. Araştırmanın Sayıltıları	33
6.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	33
6.5. Araştırmanın Modeli	33
6.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	34
6.7. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri.....	34
6.7.1. Nitel Veri Toplama Araçları.....	35
6.7.2. Nicel Veri Toplama Araçları	35
6.8. Veri Analizinde Kullanılan Teknikler	36
7. BULGULAR	38
7.1. Nicel Bulgular	38
7.2. Nitel Bulgular	46
8. TARTIŞMA	64
9. SONUÇ	70
KAYNAKLAR	74

ÖZGEÇMİŞ	93
SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU	94
EK 1. GÖRÜŞME FORMU.....	95
EK 2. İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ.....	96
EK 3. EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ	97
EK 4. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU.....	98
ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ	99

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri	38
Tablo 2. Katılımcıların yaş ve evli oldukları yıl ortalamaları	38
Tablo 3. Katılımcıların İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar	39
Tablo 4. Katılımcıların Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlar	39
Tablo 5. Katılımcıların cinsiyetine göre İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanların karşılaştırılması	39
Tablo 6. Katılımcıların cinsiyetine göre Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması	40
Tablo 7. Katılımcıların eğitim durumuna göre İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanların karşılaştırılması	41
Tablo 8. Katılımcıların eğitim durumuna göre Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması	42
Tablo 9. Katılımcıların evlenme şekline göre İlişki Ölçekleri Anketi ve Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması	43
Tablo 10. Katılımcıların İlişki Ölçekleri Anketi ve Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar.....	44
Tablo 11. Katılımcıların bazı sosyo-demografik özelliklerinin ve bağlanma stillerinin, Evlilik Yaşamı düzeyine etki etme durumu	45
Tablo 12. Modele ilişkin özet değerler	45
Tablo 13. Katılımcıların sosyodemografik bilgileri.....	46
Tablo 14. Araştırmanın tematik çerçevesi	47
Tablo 15. Evliliği ifade eden tanımlar	48
Tablo 16. İletişimin değerlendirilmesi	49
Tablo 17. Boş zaman aktiviteleri	51
Tablo 18. Doyum kriterleri	53
Tablo 19. Evlenme şeklinin doyum ve devamlılıkta belirleyiciliği	54
Tablo 20. Evlilik doyumunda kişisel özellikler	56
Tablo 21. Duygusal bağın evlilik doyumunu/devamlılığına sağladığı katkılar	58
Tablo 22. Kök aile ilişkilerinin evliliğe etkisi.....	59
Tablo 23. Evliliğin eşlerde oluşturduğu değişimin yönü	60
Tablo 24. Evliliğin sürekliliğini sağlamadaki öneriler.....	61

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Sistemin Düzeyleri.....	5
----------------------------------	---

SİMGELER DİZİNİ

Simge	Açıklama
\bar{x}	Ortalama
Ss.	Standart sapma

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
SPSS	Statistical Package for Social Sciences
İÖA	İlişki Ölçekleri Anketi

1. GİRİŞ

Bireyin biyopsikososyal gelişimini etkileyen ve hayatında önem arz eden bazı basamaklar vardır. Bunlar; kişinin yaşam döngüsünde yer alan ergenlik, evlenme, anne-baba olma veya iş hayatına atılma gibi durumları barındırmakta ve kişinin yaşamında bazı değişiklikler yaratmaktadır. Döngüde yer alan her basamak kendi sistemi içerisinde oldukça önemlidir. Kişinin yaşam döngüsündeki en önemli dinamiklerden biri olan evlenmek ve aile olmak, birbiri ile ilişkili sistemlerdir. Bu sebeple çalışmada evlilik kavramını tanımlamadan önce genelden özele doğru ilerleyerek ilk olarak aile kavramının tanımlanması tercih edilmiştir.

Aile, TDK (2005) sözlüğünde karı, koca ve çocuklar arasında olan, kan bağına, evliliğe dayanan ve toplumun en küçük ilişkiler birliğini oluşturan bir birim olarak tanımlanmaktadır. Aile kavramı, toplumun kendi içerisindeki işleyişinin en küçük yapıtaşı ve sosyal kaynak bakımından en önemli temsilcilerden biri şeklinde açıklanmaktadır (Demirel, 2018, s. 275). Aile ile ilgili tanımlar genel olarak değerlendirildiğinde aile sisteminin evlilik ile resmileştiği, aynı zamanda bireyin doğumu ile katıldığı ilk sosyal sınıf niteliğini taşıdığı söylenebilir (Nirun, 1971, s. 159).

Evlilik, sosyal yaşam tarafından meşru kılınan ve evlenmeye herhangi bir engeli bulunmayan kimselerin birbirlerinin hayatına ortak olmaları durumudur (Özkan, 1982, s. 30). Evliliğin gerçekleşmesi için hukuki olarak uygunluk durumunun gerçekleşmesi gerekir, nitekim evlilik hem yasal hem de sosyal olarak gerçekleşen bir sözleşmedir (Karlsson, 1963, s. 31; Şahinkaya, 1979, s. 12). İki insanın toplumsal onay alarak yaptığı bu sözleşmede beraber yaşamak, deneyimlerini paylaşmak ve biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıdan birbirlerinin gereksinimlerini yerine getirmek gibi soyut maddeleri vardır (Özügurlu, 2013, s. 56).

Evlilik insanın yaşamı boyunca ortaya çıkan geçişlerden birisidir, bu sebeple evlilik kavramını gelişimsel olarak anlamak ve sınıflamak için, insanın doğumundan ölümüne kadar ortaya çıkan yaşam geçişlerini anlamak gerekmektedir (Duvall ve Kerckhoff, 1958, s. 334). Evlilik sürecindeki geçişler çiftlerin deneyimlerini ve etkileşimlerini temsil etmektedir (Peterson vd., 2000, s. 256). Bireyler bu geçiş dönemlerinde zaman zaman sorunlar yaşamaktadır. Oluşan bu sorunlar yaşamın olağan akışını bozmamakla birlikte bireyleri bazı olumsuz deneyimlerle baş başa bırakmaktadır. Çünkü bir dönemden

diğerine olan geçiş süreci sağlıklı tamamlanmadığında, çiftler yeni aşamaya uyum sağlamakta zorlanmaktadır (Carter ve McGoldrick, 1988, s. 3-28).

Bağlanma, bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden ve bireyin erken yaşta oluşturup ilerleyen yaşlara aktardığı, bağlanma stillerinin de içinde bulunduğu bir modeldir (Bowlby, 1969, s. 190). Çiftlerin ilişki düzeylerinin ve iletişim tarzlarının temelinde çocukluk döneminde oluşturup geliştirdikleri bağlanma stillerinin olduğu düşünülmektedir (Subaşı ve Kazan, 2020, s. 148). Bireylerin nitelikleri, birbirlerine olan güvenleri, ilişkilere ve deneyimlere verdikleri tepkileri, onların evlilik aşamasını ve evliliklerinin kalıcılığını hatta sürekliliğini belirlemektedir (Kılıçaslan, 2007, s. 2).

Çiftlerin evlilik ilişkisindeki beklenti ve isteklerinin yerine gelme düzeyi, evlilik doyumu olarak adlandırılmaktadır (Tezer, 1996, s. 1). Evlilik ilişkisi genel olarak çiftlerin birbirlerinin biyolojik, sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını doyumayı hedefleyen ve bu ihtiyaçların karşılanmasını evliliğin temeli olarak gören bir sistemdir (Üncü, 2007, s. 3; Özgüven, 2014, s. 113). Bu sebeple evlilik ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarda evlilik doyumuna ve evliliğin devamını sağlamaya yönelik faktörlerin incelenmesi oldukça önemlidir (Erdoğan, 2007, s. 10; Spanier ve Lewis, 1980, s. 825). Nitekim alanda boşanma durumu ile karşı karşıya kalan bireylerle yapılan araştırmaların bir kısmı bireylerin ilişkilerinin devamlılığını evlilikten aldıkları doyumla ilişkilendirdiklerini bir diğer kısmı ise evlilikte bağlanma ve doyum kavramlarının alt dinamiklerinin ilişkilere eksik olması sonucunda eşlerin birbirine yabancılaşarak ilişki deneyiminin sağlıklı ve kısa sürdüğünü tespit etmişlerdir. Bu durumu azaltmak için eşler arası doyumun artırılmasına yönelik yeni çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu ifade etmişlerdir (Kıbaroğlu ve Ersoy, 2019, s. 416; Güven ve Sevim, 2007, s. 51).

Bu çalışma çiftlerin evlilik deneyimlerinde bağlanma ve evlilik doyumunun ilişkisinin incelenmesini araştırmayı amaç edinmiştir. Araştırma, Konya ili merkez ilçelerde yaşayan, evlilik deneyimleri yaklaşık 10-30 yılları arasında olan çiftleri kapsamaktadır. Çalışmanın evli çiftler ile sınırlandırılmasının sebebi ise evlilikte doyum kavramının, evlilik dışı romantik-yakın ilişki yaşayan kişileri kapsamamasından dolayıdır. Araştırma “karma yöntem” şeklinde planlanmıştır. Bu çok boyutlu araştırma yönteminin çiftlerin evlilik deneyimlerinde bağlanma ve evlilik doyumunun etkisi üzerine daha derin bilgilere ulaşılmasını sağlayacağı ve bu şekilde büyük resmi daha net görmeye yardımcı olacağı

düşünülmüştür. Çalışmanın nitel veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve nitel verilerin analizi içerik analizi ile yapılmıştır. Çalışmanın nicel veri toplama kısmında ise evlilikte bağlanmayı ölçmek için İlişki Ölçekleri Anketi ve evlilikte doyumu ölçmek için ise Evlilik Yaşamı Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem tercih edilmiştir.

Araştırmanın ilk bölümünde aile sistemi ve evlilik ilişkisi tanımlarına, ardından bağlanma kuramının bireysel farklılıklarına, evlilik doyumu ve bu kavramların alt temalarının hangi belirleyicilerden oluştuğuna, literatürdeki araştırmalar paralelinde çiftlerin evlilik deneyimlerinde bağlanma ve evlilik doyumuna dair temel bilgiler verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde yöntem, üçüncü bölümünde bulgulara yer verilmiş ve çalışma tartışma, sonuç ve öneriler kısmı ile tamamlanmıştır.

2. AİLE KAVRAMI

İnsanlığın başlangıcından itibaren mevcudiyetini koruyan, kadim bir sosyal birim olarak ele alınan “aile” kavramı, zaman içerisinde yapı ve fonksiyon bakımından birtakım değişimler yaşamış olmakla birlikte bulunduğumuz yüzyılda önemini korumaya devam etmektedir (Doğan, 2001, s. 47).

Kültürel özellikleri, ekonomik durumları, dinsel tutumları, politik tercihleri veya gelenekleri ile ilgili pek çok konuda farklılıkları bulunan insanoğlunun, bu karşıtlıklar içerisinde buldukları tek ortak nokta ailenin ne olduğu düşüncesidir (Güler ve Ulutak , 1992, s. 51; Yörükoğlu, 1994, s. 137).

Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu (1989) aile kavramını biyopsikososyal açıdan ele almıştır. Tanıma göre aile, evliliği içinde barındıran, yasal yollardan, aralarında kan bağı ve akrabalık ilişkisi bulunan, genellikle aynı çatı altında yaşayan bireylerden oluşan; kişilerin biyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlerinin yerine getirildiği, toplumun bir parçası olarak varsayıldığı temel bir kurumdur (s. 4). Dini kökenli tanımlara göre aile, başlangıcının genel olarak kan bağına dayandırıldığı ve biyolojik çocuklardan oluşan, heterojen bir birlikteliktir (Smith, 1993, s. 52; Eyce, 2000, s. 230). Harris (2008) ise aile kavramını, evlat edinme veya tercihlere dayanan ilişkileri, duygusal, sosyal ve deneyimsel bağları olan iki veya daha fazla kişiye atfetmiştir (s. 1409). Benzer şekilde Sagatys (2010)'da aile kavramını genel geçer tanımların dışında ele alarak, nikâhlı veya nikâhsız, tek eşli veya çok eşli fark etmeksizin aileyi tarihsel anlamda bir erkek ile bir kadın arasında oluşan birliktelik olarak açıklamaktadır (s. 182).

Aile kavramına yönelik tanım çeşitliliğinin sebebi; aile kurumunda sınıfsal ve kültürel farklılıkların olması, toplumun zaman içerisinde değişimlere uğraması ve her toplumun aile sistemini kendi yapısına göre şekillendirmesi vb. faktörlerdir (Erdoğan, 2007, s. 9; Güler ve Ulutak , 1992, s. 51).

Genel olarak duygusal bağı olan ve ortak çıkarlarda birleşen bireylerden oluşmuş bir yapı olan aile kurumu; içerisinde biyolojik, sosyolojik ve ekonomik dinamikleri barındırmaktadır. Yukarıdaki bilgiler ışığında aile sisteminin, dinamik yapısına ve işlevlerine kısaca değinmek faydalı olacaktır.

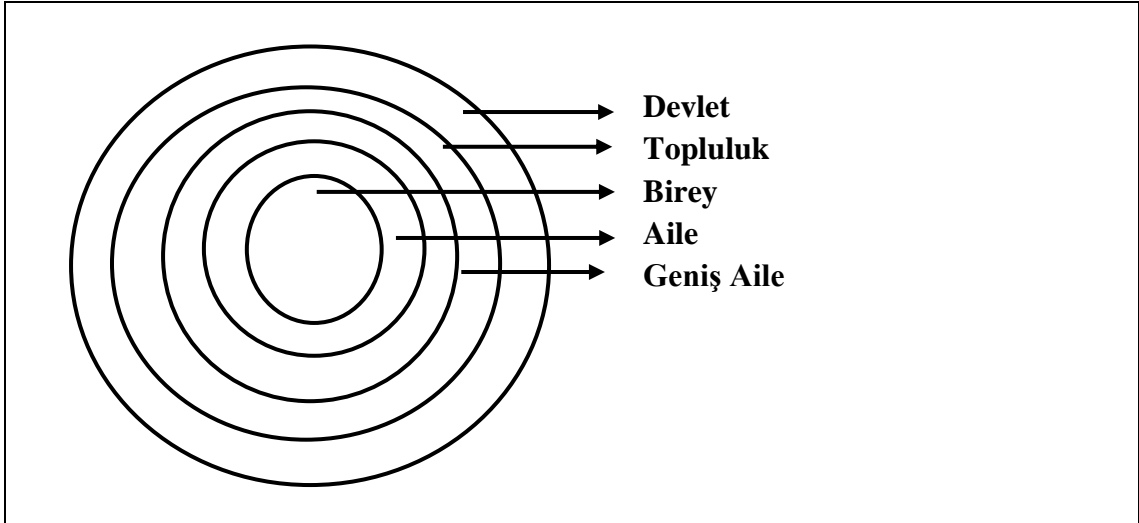
Aile bir amacı olan ve alt sistemlerden oluşan bir sistemi temsil etmektedir (Murdock, 2022, s. 406; Sabatelli ve Bartle, 1995, s. 1026). Aile sistemi, aileyi kendi kimliği ile ele

alan ve içerisinde barındırdığı üyelerinin birbirleri ile olan iletişimlerini araştıran bir düşünce sistemidir (Erdugan, 2019, s. 8).

Minuchin (1974)'e göre aile açık, girdisi ve çıktısı bulunan, dönüşüme ve farklılıklara uyum sağlayan düzenli bir alt sistemdir. Aile sistemi içindeki etkileşimler süresizdir, iletişim ve etkileşim arttıkça sistem, yeni sistemler oluşturarak gelişmektedir (Hoyos ve Jensen, 1985, s. 492).

Şekil 1'e bakıldığında da bireylerin aile sisteminin içindeki alt sisteme; ailenin geniş aile sisteminin içindeki alt sisteme; topluluk sisteminin devlet sisteminin alt sistemine ait ve geçirgen oldukları görülmektedir.

Şekil 1. Sistemin Düzeyleri

Kaynak: (Nazlı, 2020, s. 20)

Ana sistem içindeki alt sistemlerin birbirini etkilemesine bağlı olarak bir alt sistem olan ailenin yapısında da değişiklikler meydana gelmektedir. Örneğin günümüzde küreselleşmeye bağlı gerçekleşen değişimler, ekonomik problemler vb. negatif ve pozitif açılımlar aileyi doğrudan etkilemektedir (Aktaş, 2004, s. 2; Morgaine, 2001, s. 1; White ve Klein, 1996, s. 18). Ayrıca sistemler birbirleri ile etkileşim içinde oldukları için sistemlerin birinde sosyal veya normsal olarak bir sorun çıkarsa bu problemde diğer sistemleri dolayısıyla aileyi de etkilemektedir (Fenell ve Weinhold, 1989, s. 128). Bu nedenle ailenin kendi yapısal özellikleri ile sistemin bütünlüğü arasında denge olması gerekmektedir. Homeostazi sayesinde sistem kendini korumakta ve sabit durmaktadır.

Genel sistemin en merkezi katmanı bireydir ancak sistemin tamamı dikkate alınmadan sadece sistemin bir parçası olan bireyin üzerine odaklanmak sistem düzeylerinde ihmal olarak sayılmaktadır (Minuchin, 1974, s. 9). Benzer şekilde sistemin bir parçası olan aile sistemini ayrıca incelemek, birbiri ile etkileşimli olan sistemin tümünü gözden kaçırmaya sebep olabilmektedir.

Aile işlevleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde ailenin yapısı genellikle maddi ihtiyaçları yerine getirmek, çocukların eğitimlerini karşılamak, bireylerle etkileşimli vakit geçirmek, onları korumak ve sevgi dolu bir ortam sağlamak şeklinde açıklandığı görülmektedir (Gülersoy, 2021, s. 17). Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı (1994) raporuna göre ise ailenin işlevi; ev ile ilgili işler, aile üyelerinin üretime katkı sağlaması, sağlık ve sosyal içerikli faaliyetler ve beraberinde değerlerin sonraki nesillere aktarılmasıdır.

2.1. Yapılarına Göre Aile Çeşitleri

Aile zaman içerisinde geleneksel yapıdan daha modern ve bireyselleşen bir niteliğe, katı aile sistemi yapısının eşitsizliklerinden daha eşitlikçi bir yapıya dönüşmüştür (Adak, 2018, s. 45; Hoebel, 1949, s. 220).

Yıldız'a göre (2021) bireylerin buldukları coğrafya, atalarından kalan mirasları, gelenek ve görenekleri onların tutum ve davranışlarını etkilemektedir bu sebeple bir ailenin yapısı incelenirken o ülkenin toplumsal, kültürel, yapısal vs. bütün unsurlarına dikkat edilmelidir. Nitekim bu çalışmada da yapılarına göre aile çeşitleri başlığı altında geleneksel ve çekirdek aile çeşitlerinin yanı sıra tek ebeveynli, çocuksuz ve geçiş ailesi çeşitlerinden de bahsedilecektir.

2.1.1. Geleneksel (Geniş) Aile

TÜİK'e göre (2006) geleneksel (geniş) aile; baba, anne ve çocuklarla beraber büyükbaba, büyükanne, amca veya hala gibi çok sayıda akrabanın ve en az iki neslin bir arada yaşadığı aile çeşidi olarak tanımlanmaktadır.

Geleneksel (geniş) aile genellikle akrabaların bir arada yaşadığı tarım toplumlarında görülmektedir (Zencirkıran, 2017, s. 161). Geleneksel ailelerde genç yetişkin bireyler

daha uzun süre ailelerinin yanında oldukları için kendi yuvalarını da aynı aile çatısı içine kurmaktadırlar (Doğan, 2000, s. 164).

Geniş aile bünyesinde yetişen çocuklar, içinde buldukları toplumun kültürünü ve mesleki kazanımlarını aile içinde elde etmektedirler (Yıldız, 2021, s. 11). Cinsiyete göre farklılaşan iş paylaşımları, aile fertleri arasında yüksek dayanışma gücü, aile üyelerinin kendilerini bütünün bir parçası olarak görmeleri ve hiyerarşik düzeni bozmadan yaşamaları da geleneksel aile yapısının üyelerine bir katkısıdır (Çakıcı, 2006, s. 14).

2.1.2. Çekirdek Aile

Sanayileşme sonrasında oluşan aile yapısı olarak da bilinen çekirdek aile, modern topluma ait olan ve içinde anne, baba, çocuk barındıran aile tipi olarak tanımlanabilmektedir (Gökçe, 1976, s. 63; Bilgin, 1991, s. 45). Günümüzde çekirdek aile tipinin sadece sanayileşme dönemi ile değil, sanayileşme dönemi öncesinde de var olduğu söylenmektedir (Vergin, 1987, s. 17).

Çekirdek aile birimi uzun bir süre anne, baba ve çocuktan oluşan birim olarak kabul edilmiş ancak günümüzde tek baba, tek anne ve çocuk veya aynı cinsiyetten olup çocuk sahibi olan çiftleri kapsayacak şekilde tanımlanmaktadır (Haviland vd., 2008, s. 475).

Çekirdek aile yapısına sahip eşler, ebeveynleri ile ilişkilerini koparmamakla birlikte aile bağlarında farklılıklar ve bağımsız ekonomik durumları vardır (Bilen, 2004, s. 97). Buna bağlı olarak çekirdek ailede akrabalık bağları giderek zayıflamaya başlamıştır (Sezal, 2002, s. 168).

Dünya genelinde çekirdek aile yapısına sahip ailelerde, üyelerin sorumluluğu ve refahı daha çok bireysel bir durum olarak görülmekte ve aile büyüklerinden çok fazla destek alınmamaktadır (Collier vd., 1982, s. 34). Çekirdek ailede otorite kavramı geleneksel aileden farklı olarak daha eşitlikçidir ve aile üyeleri alınacak kararlarda söz sahibidirler (Sayın, 1990, s. 52).

Ülkemizde bulunan çekirdek aile yapılarında yoğun olarak geniş aileye ait niteliklere rastlanıldığı bilinmektedir (Şentürk, 2008, s. 24).

2.1.3. Tek Ebeveynli Aile

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na göre (2018) tek ebeveynli aileler, eşlerden birinin veya her ikisinin de ölüm, boşanma veya ayrı yaşama gibi nedenlerle bir arada bulunamadıkları aile yapısı olarak tanımlanmaktadır (s. 20).

Tek ebeveynli aile yapısına geçiş sürecinin sancılı olduğu ve özellikle çocukların biyopsikososyal yönden olumsuz şekilde etkilendiği; korku, üzüntü, suçluluk ve öfke gibi duygu karmaşaları yaşadıkları belirtilmiştir (Ercan, 2015, s. 301; Odom vd., 2010, s. 153). Buna karşın tek ebeveynli aile yapılarının diğer aile çeşitlerine kıyasla daha az gergin ve stresli olduğu da düşünülmektedir. Örneğin tek ebeveynli ailelerin çocuğun ihtiyaçlarına daha çok yoğunlaştığı ve evde oluşan herhangi bir problemin çözümünde ebeveyn ve çocukların iş birliği yapmaya daha istekli olduğu düşünülmektedir (Eshleman, 2010, s. 210).

Günümüzde tek ebeveynli aile tiplerinin %88'inde evin reisi annedir ve hayatlarını tek bir ebeveyn ile geçiren çocuk sayısı azımsanmayacak kadar fazladır (Steel vd., 2012).

2.1.4. Çocuksuz Aile

Biyolojik olarak karşılaşılan sorunlar sebebiyle çocuğu olamayan, ilerleyen yaşlarda evlenen veya kişisel tercih olarak çocuk sahibi olmak istemeyen çiftler, çocuksuz aile olarak tanımlanmaktadır (Nazlı, 2020, s. 29).

Geleneksel değerler, evlenen çiftlerin bir sonraki adımını çocuk sahibi olmak olarak görmektedir. Kişilerin kendini gerçekleştirme aracı olarak gördüğü çocuk sahibi olma düşüncesi de zamanla değişime uğramaktadır. Bu değişim özellikle Türkiye'deki çekirdek aile tiplerinden olan çocuksuz çekirdek aile yapısında hızlı bir artış olduğunu göstermektedir (Kaplan, 2021, s. 74). 2018 yılının 'İstatistiklerle Aile' verilerine göre Türkiye'de çocuksuz hane halkı oranının arttığı ve çocuklu hane oranının %42,3; çocuksuz hane oranının ise %14,1 olduğu belirtilmektedir (TÜİK, 2018).

Çocuksuz ailelerde daha az stres ve eşler arasında daha fazla beraber vakit geçirme olanaklarının olduğu düşünülürken aynı zamanda bazı çocuksuz ailelerin tercih dışı sahip olamadıkları çocuklarının yasını tuttuğu veya kendi tercihleri ile çocuk istemeyen ailelerin kişisel seçimleri ile yüzleşmekte zorlandıkları bilinmektedir (McMullin ve Marshall, 1996, s. 370).

2.1.5. Geçiş Ailesi

Üretim zamanla endüstriyelleşmesi ve hızlı nüfus artışı beraberinde yeni bir toplumsal yapıyı getirmiştir. Geleneksel ve tarıma dayalı toplumlardan modern ve sanayiye dayalı toplum yapısına geçiş sürecinde görülen aile tipi geçiş ailesi olarak tanımlanmıştır (Yılmazçoban M. , 2008, s. 163). Literatürde geçici geniş aile olarak da adlandırılan geçiş ailesi, genellikle aile içi etkileşimlerinin nitelikleri bakımından geniş aile, hane sayısı ve genişliği bakımından da çekirdek aile özelliği gösteren aile yapısını tanımlamaktadır (Taylan, 2009, s. 121).

Ülkemizde gecekondü ailesi olarak da kavramlaştırılan ve çok genç bir nüfusa sahip olan bu aile yapısında eğitim düzeyi düşük ve evlenme yaşı ortalama 20.6'dır. Ayrıca hem eski geleneksel değerlere bağlılığı hem de geçiş yaptıkları kentin yaşantısının etkisinde kalmış bir aile tipi olarak da bilinmektedir (Tezcan, 2016, s. 267).

2.2. İşlevlerine Göre Aile Çeşitleri

Aile yapılarının çeşitliliği ailenin işlevlerinin farklılaşmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte aile üyelerinin algı ve tutumlarında olan değişiklikler, gördüğü destekler, üstlendiği sorumluluklar ve uyum sağladığı kurallar da ailenin işlevselliğini belirlemektedir (Corey, 2015, s. 460).

Ailenin işlevlerinin çerçvelendiği maddelere bakıldığında hem nesnel hem de öznel faktörleri içinde barındırdığı görülmektedir. Bu bağlamda ailenin işlevlerini, ailenin maddi kaynaklarının karşılanması, statünün sağlanması, vaktin keyifli geçirilmesi, aile üyelerinin birbirini koruması ve sevgi dolu ortamda bulunmaları konusunda çerçevelemek mümkündür (Gülersoy, 2021, s. 17).

Ailede meydana gelen işlevler iki yönlüdür ve aile üyelerini pozitif ve negatif yönde etkilemektedir (Yıldız, 2017, s. 159). Ailenin işlevlerini yerine getirme derecesine göre sağlıklı ve sağlıksız aile kategorileri oluşturulmuştur.

2.2.1. Sağlıklı Aile

İşlevlerini sağlıklı şekilde yerine getirebilen ailelere fonksiyonel diğer adıyla sağlıklı aile denmektedir. Aile üyelerinin beraber vakit geçirmekten keyif alması, birbirlerine saygı göstermeleri, iş bitirici ve sorumluluk sahibi olmaları, otoriter tutum ve katı kurallar

yerine aile içi iletişimlerinin açık ve anlaşılır olması sağlıklı ailenin özelliklerindedir (Bulut, 1993, s. 10). İşlevsel olan ailelerin otorite yapısının esnek ve aile de bulunan bireylerin birbirlerine önem verdiği de bilinen diğer özelliklerindedir (Nadir, 2013, s. 135).

Hallaç ve Öz (2014)'e göre sağlıklı aileler, üyelerinin kişisel gelişimlerini arttıran ve problemlerle baş edebilmek için girişimlerde bulunan bireylerden oluşmaktadır (s. 149). Bu durum sağlıklı aileyi sağlıklı aileden farklı kılan en önemli özelliklerdenden birini kazandırmaktadır. Sağlıklı ailenin bu özelliği karşılaştığı sorunlar ile baş edebilme stratejileri geliştirebilmesi, üyelerinin yaşamsal döngülerinde karşılaşılabileceği psikolojik problemlere çözüm üretebilmesidir (Keskin, 2021, s. 28; Canel, 2012, s. 138).

2.2.2. Sağlıksız Aile

Sağlıksız aile, aile fertlerinin birbirleri ile ilişkilerinin bozuk, iletişimlerinin olumsuz ve kuvvetli duygusal bağlara sahip olmayan aile çeşidi olarak tanımlanmaktadır (Alacahan, 2010, s. 291).

Sağlıksız aile sistem, sağlıklı aile sistemine oranla daha katıdır ve bu sebeple yeniden onarım sağlama konusunda zorluklar yaşayabilmektedir (Perkins, 1991, s. 418). Sağlıksız ailelerde üyeler bir problemle karşılaştıkları zaman paniklemekte, çözüm yolları üretmekte güçlük çekmekte ayrıca bu süreçte birbirlerine karşı suçlayıcı tutumlar sergileyerek zarar vermektedirler (Çilingir, 2018, s. 5). Çünkü sağlıksız aile yapısında iletişimin yetersiz olması nedeniyle üyeler arasındaki iletiler çoğu kez dağınık olmakta veya anlamı dışında çarpıtılarak kullanılabilir (Frude, 1989, s. 311).

Sağlıksız aile içerisinde yaşayan bireylerin uyum bozukluğu yaşamasının daha olası olduğu belirtilmektedir (Kalyencioğlu ve Kutlu, 2010, s. 57). Nitekim algılanan aile desteğiyle psikolojik sorunlar arasında olumsuz bir ilişki bulunduğu yönündeki araştırma sonuçları, aileden alınması gereken sosyal desteğin çok önemli olduğunu ve bununda sağlıksız aile yapısının ortadan kaldırılması ile mümkün olacağını göstermektedir (Gündüz, 2006, s. 50).

2.3. Ailenin Yaşam Döngüsü

Aile birimi oluşturulduktan sonra aile yapısının gelişmesine ve aile fertlerinin tamamının rollerinin değişmesine “aile yaşam döngüsü” denir (Turan, 1992, s. 132). Aile yaşam döngüsü kavramı ailenin zamana yayılan gelişimsel aşamalarını ve bu aşamalardan geçerken üyelerinin aile içi etkileşimlerini, ruhsal durumlarını ve fiziksel tepkilerini betimleme görevini üstlenmektedir (Ercan, 2020, s. 5).

Aile yaşam döngüsü modelleri birden fazladır. İlk olarak 1977 yılında Duvall tarafından 8 evreli bir model geliştirilmiş, 1989 yılında ise Carter ve McGoldrick tarafından ilk model ile benzerlikleri olan 6 başlıklı ikinci bir model daha geliştirilmiştir (MEB, 2011, s. 9). Her iki modelde de bir evreden diğerine geçişin sağlıklı olması için aile üyelerinin baş etmeleri gereken bazı rol ve sorumlulukların olduğu ve her evrenin zaman aşımına uğramaması gerektiği belirtilmektedir (Kara, 2021, s. 20).

Çalışmamızın sınırlılığı nedeniyle Carter ve McGoldrick’e ait aile yaşam döngüsü modelinden özetle bahsedilmesi uygun görülmüştür. Bu model aile yaşam döngüsünü; “bağlı olmayan genç yetişkin”, “yeni evli çift”, “küçük çocuklu aile”, “ergenlik döneminde çocuğu olan aile”, “çocukları evden ayrılan aile”, “yaşlı ve yalnız anne babalar” olmak üzere 6 evrede incelemiştir. Araştırmacılar kişilerin bu evreleri geçerken problem yaşamaları, sonraki evreye uyum sağlamakta zorluk çekmeleri halinde ailelerin işlev bozukluğuna sahip olduğunu; özellikle belli bir dönemdeki gelişimsel sorumluluklarda başarısız olan ailelerin zamana yayılan ve ciddi problemler yaşadıklarını belirtmiştir (Gazioğlu, 2004, s. 29).

2.3.1. Bağlı Olmayan Genç Yetişkin

Bekâr veya evli olma durumu bireylerin kişisel tercihidir. Bu evre, gençlik döneminden bağımsızlığını kazanarak yetişkinliğe adım atan bireylerin, ebeveynlerinden bağımsız olarak ilişkiler geliştirebildiği, geleceğe hazırlandığı ve kendini kanıtlamaya çalıştığı ilk dönemdir. Bu evre çerçevesinde birey, kendi ayakları üzerinde durmalıdır aksi takdirde sorumluluklarını yerine getirmede farklı zorluklar ile karşılaşmaktadır (Gladding, 2012, s. 15; Gazioğlu, 2004, s. 30).

2.3.2. Yeni Evli Çift

Evlilik ilişkisi ile başlayan bu evre yaklaşık 2 yıl sürmektedir. Evlilikten alınan doyumun oldukça yüksek olduğu bu evrede eşler arasındaki ilişki cinsel ve psikososyal olarak uyum içerisindedir. Karı ve kocalar kendi aralarında bütünlüğü sağlamak ve evlilik ilişkisine alışmak için oldukça çaba sarf etmektedirler (Özdemir vd, 2016, s. 197).

Bu aşamada yeni evli çiftler yaşamlarının ilk ve en önemli temelini oluşturmaktadırlar. Döngünün bu modelinde eşlerin ilişkilerinde sağlam bir başlangıç yapması gelecekteki aile hayatları boyunca sağlıklı ve işlevsel bir yaşantı sürmelerine olanak sağlamaktadır (Duyan, 2003, s. 35). Bu aşamada eşler birbirlerine karşı empati, aktif bir iletişim ve anlayış sergilerler ise bir sonraki evre için başarılı bir anne baba olmanın temelini atmış olacaktadırlar (Duyan, 2000, s. 9).

2.3.3. Küçük Çocuklu Aile

Evlilik ilişkisinde kişilerin çocuk sahibi olma nedenleri kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Bu durum kimi insanların kişisel tercihi iken kimilerinin geleneksel bir zorunluluğu olmaktadır. Bireysel olarak düşünenecek olursak bireyler çocuk sahibi olma konusunda duygusal hareket etmekte, çocuğun ilişkiye katkı veya farklılık sağlayacağını düşünme gibi hissi tutumlar sergilemektedir (Baran ve Yurteri Tiryaki, 2017, s. 13).

Eşlerin çocuk sahibi olmaya yönelik duygusal hissiyatları dışında onları bekleyen birtakım gerçeklerde mevcuttur. Eşlerin sorumlulukları ve deneyimleri çocuğun doğumu ile değişmektedir. Ebeveynler çocuklarıyla beraber sosyalleşmekte ve yeni beceriler kazanmaktadırlar (Peterson ve Bush, 1987, s. 276).

Bu aşamada çiftler, önceliklerinin her zaman bebekleri olması nedeniyle çevrelerini ve sosyal hayatlarını yeniden düzenlemeli ve ebeveyn olmanın getirdiği yeni sorumluluklarla beraber bu sürecin uyumlu geçmesine dikkat etmelidirler (Şen, 2015, s. 219).

2.3.4. Ergen Çocuklu Aile

Bu evrede çiftler orta yaş ilişkilerini devam ettirmeye çalışırken bir yandan da yeni sorumluluklar ve farkındalıklar kazanmaktadırlar. Bu dönemde de ebeveynler aynı çocukları gibi bağımsızlık sürecine girmektedirler (Fenell ve Weinhold , 1989, s. 30).

Ergenlik çağı, çocuğun bir önceki gelişim evresinden çıkması ve fiziksel, ruhsal ve duygusal değişimler yaşayarak gelecek evresi olan yetişkinlik dönemine geçmesini etkileyen bir çağdır (Köknel, 2006, s. 91). Döngünün bu aşamasında ailenin görevlerinden biri ergeni kabul etmedir. Ebeveynler çocuğu, ergenlikle birlikte gelen yeni kimliği ve bağımsızlık arayışı ile kabul edebilmelidirler (Özabacı ve Erkan , 2013, s. 18).

Aile yaşam döngüsünün 4. aşaması olarak bilinen bu evrenin gelişim görevleri; ergenlerin eğilimlerine ve yeteneklerine yönelik kariyer planlaması yapmak, ergenden sorumlu olan ebeveynlerde özgürleşme anlayışını oluşturmak, bu süreçte kendi evlilik ilişkilerinin odağını kaybetmemelerini sağlamak, ilerleyen yaşlara dönük planlar yapmak ve ergenlerin biyo-psiko-sosyal olarak yaşadığı çalkantılı dönemle mücadele etmektir (Özdemir vd., 2009, s. 15).

2.3.5. Çocukları Evden Ayrılan Aile

İlk çocuğun evden ayrılması ile başlayan bu evre orta yaşam döngüsü olarak da tanımlanmaktadır. Aile sistemi içerisinde artık yetişkin olan bireylerin çalışma, askerlik, üniversite veya evlilik gibi durumlar sebebiyle aileden ayrılma süreci bu evrede yaşanmaktadır (Nystul, 1993, s. 335). Aile yaşam döngüsünün bu evresinde çocuklar artık ergenlik çağından çıkarak birer yetişkin olarak aileden ayrılıp kendi hayatlarını kurmaktadır.

Levinson'a göre orta yaşam dönemi 40-65 yaş arasındadır (Levinson, 1986, s. 6). Evlenme yaşı ve bireyin evden ayrılan çocuklarına yönelik tutumları üzerine yapılan bir araştırmada, 50'li yaşlarda olan ebeveynler çocuklarının evden ayrılmasını 40'lı yaşlarda olan anne babalardan daha olumlu karşılamaktadır (Selman, 2017, s. 166).

Bu evrede çocuklar bağımsızlıklarını kazanırken, ebeveynler ise bazı problemler yaşamaktadırlar. Annelerin biyolojik değişimleri(menopoz) ile babaların yaşadıkları mesleki kaygıları bu dönemde yaşanan problemlerdendir ve bu sebeple aile içinde çatışmalar çıkmaktadır (Onur, 2000, s. 149).

2.3.6. Yaşamın Son Dönemlerindeki Aile

Ailenin son çocuğunun da evden ayrılması ile eşlerin yaşlılık dönemine girdiği döngüdür. Eşler bu dönemden itibaren kendilerine yönelmekte ve ilişkilerindeki beklentiyi

arttırmaktadırlar fakat yaşları ilerlemiş olan eşleri bekleyen sağlık sorunları da ortaya çıkmaya başlamıştır (Çayboylu, 2002, s. 31).

Bu döngüde olan kişiler için kendini idare etme büyük önem taşımaktadır. Sağlık durumunun kötüye gitmesi, günlük yaşam becerilerini yerine getirememe, ekonomik güvensizlik eşler veya bireyler için bu dönemin güçlüklerindedir (Boss, 2004, s. 240).

McGoldrick ise çiftlerin sağlıklarının bozulduğu görüşünü, basmakalıp ve zayıf bir düşünce olarak görmektedir. Bilakis 65-80 yaş olan ve yaşamın son evresinde olan bireylerin sağlık durumu iyidir ve bu kişiler kendilerine yaşamsal aktiviteler bularak zaman geçirmektedirler (McGoldrick ve Shibusawa, 2017, s. 403).

3. EVLİLİK

Evlilik, toplumun temel yapı taşı (Kansız ve Akar, 2011, s. 24) olan aile kurumunun başlangıcı olarak bilinen, toplumdan topluma kültürel ve ekonomik olarak çeşitlilik gösteren bir birimdir (Ulusoy, 2019, s. 60).

Evlilik, iki bireyin beraber yaşamak, deneyimlerini paylaşmak toplumsal yasaklamalardan biri olan cinsel birlikteliğin karşılıklı doyuma ulaştığı, kişilerin birbirlerinin gereksinimlerini yerine getirmek için bir araya geldikleri ve bunu bir tür sözleşme ile resmileştirdikleri kurumdur (Taşçı, 2004; Demirezen, 2016, s. 2; Özüğurlu, 2013, s. 56).

Bireylerin psikolojik temelli sağlıklarını ve iyi oluş durumlarını korumaları için evlilik ilişkisinin temelindeki ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir (Körük, 2019, s. 38). Ayrıca yeni bir nesli içinde büyüten ve yetiştiren evlilik birimi, aile ilişkisi içerisinde insan ilişkisini içeren bir yapı olması sebebiyle evlilik ilişkisi ele alınırken çiftlerin birbirleriyle ya da bir başkasıyla ilişki kurma becerilerine de dikkat edilmelidir (Larson ve Holman, 1994, s. 228).

3.1. Evlilik Biçimleri

Dünya üzerindeki her toplum, bireylerin kimlerle evlenebileceğini, nasıl evleneceğini, nerede ve kimlerle oturacağını hatta çiftlerin çocuklarının dahi kiminle ve nasıl evleneceğini, kadın ve erkeğin görev ve sorumluluklarını gelenek ve görenekleri çerçevesinde tek tek belirlemiştir ki bu da evlilik biçimlerini çeşitlendirmiştir (Tezcan, 2016, s. 135).

Sezen (2005)'e göre Türkiye'de 30'a yakın evlilik biçimi vardır. Bu araştırma kapsamında daha yaygın görülen evlilik biçimleri ele alınacaktır.

3.1.1. Görücü Usulü Evlenme

Daha çok geleneksel toplumlarda karşımıza çıkan bu evlenme biçiminde evlenme girişimi, direkt olarak evlenecek gencin annesi, babası veya yakınları tarafından başlatılmaktadır ve aile bireylerinin onayı çok önemlidir (Sezen, 2005, s. 186). Hem kırsal kesimde hem de şehirde çocuklarını evlendirmek isteyen ailelerin, akraba ve komşulardan başlayarak kendilerine uygun olduğunu düşündükleri genç kızları ziyaret ederek, ilgili

kızın pek çok niteliğine bakarak gelin adayının belirlenmesi ile gerçekleşen evlilik biçimidir (Özgüven, 2014, s. 34).

3.1.2. Flört Ederek Evlenme

Flört, bireylerin kendini tanıtmaya veya karşı tarafı tanıma isteği ile oluşan bir durumdur. Modern değerlerin geleneksel değerlere görece daha baskın olduğu toplumlarda bireylerin ailelerinden bağımsız olarak tanışması ile oluşan evlenme şeklidir (Gül, 2016, s. 5). Türkiye’de yapılan bir araştırmada katılımcıların %75’i flörtün genç kız ile erkeğin birbirini tanıması için önemli olduğunu belirtmişlerdir (Kalaycıoğlu ve Esmer, 1991; aktaran Yılmazçoban, 2008, s. 144).

3.2. Temel Aile Kuramları

Aile sisteminin kompleks bir yapısı olması sebebiyle evlilik ilişkisi ile alakalı kuram sayısı oldukça fazladır ve literatürde yer alan farklı teoriler vardır. Bu teoriler kişilerin yakın(flört) ilişkileri ve eş seçimlerini dahi ele alabilmektedir. Fakat bu çalışmada yer alan kavramlara uygun olması açısından temel kuramlardan; Psikoanalitik Kuram, Yapısal Aile Kuramı, Stratejik Aile Kuramı, Yaşantusal/İnsancıl Aile Kuramı ele alınmıştır.

3.2.1. Psikoanalitik Aile Kuramı

Bireyin kişilik gelişiminde ailenin oynadığı rolün önemini ayrıntılı olarak inceleyen ilk teorisyenin Alfred Adler olduğu kabul edilmektedir. Adler insanın yaşam stilinin ilk yıllarda aile-çocuk etkileşimi ile belirlendiğini söylemektedir (Nazlı, 2020, s. 50). Adler 1920’de kurduğu aile eğitim merkezinde aile çalışmalarını sürdürürken, çiftleri birbirinden ayırmadan bir bütün olarak incelenmesi gerektiğini ve çiftlerden birini alıp incelemenin bir oyuna ait diyalogun yarısını dinlemeye eş değer olduğunu söylemektedir (Nystul, 1993, s. 224).

Psikoanalitik alan yazından edinilen bilgilere göre çocuklukta oluşan gelişimsel kişilik problemlerinin eşler arasında oluşan problemlerle bağdaştırıldığı ve “sağlıksız eş hipotezi” ile sorunlu aile dinamiklerinin oluştuğu bilinmektedir. Psikoanalitik aile kuramında aile içi sorunların kaynakları, bireylerin kendi patolojilerinde saklıdır. Aile dinamiklerinin sorunlu olması, bireylerin riskli davranışlarının süreklilik kazanıp

bağımlılığa dönüşmesini sağlamaktadır (Boysan, 2020, s. 334; Miller, Forcehimes vd., 2011, s. 162).

Psikoanalitik kurama göre, kişiler yaşamlarının ilk yıllarında aileleriyle ile ortak yaşam ilişkisi geliştirmektedirler. Bu ilişkinin olumlu olması durumunda kişiler benlik saygısı kazanmakta ve sağlıklı ilişkiler gerçekleştirmektedirler. Bireyler bu evreleri başarı ile tamamlayamaz ve tutarlı benlik geliştiremezlerse; bağımsız kimlik geliştiremezler ve bağımlı ilişkiler kurarlar. Bu sebeple psikoanalitik kuramcılarının başlıca amacı aile üyelerini bilinçdışı sınırlamalardan kurtarmaktır (Gladding, 2012, s. 261).

3.2.2. Yapısal Aile Kuramı

Sosyolojide yaygın olarak kullanılan aile kuramlarından biri “Yapısal işlevsel aile” yaklaşımıdır (Aydın, 2014, s. 214). Bu kurama göre toplum birbiri ile ilişkili nesnelere görev yaptığı bir sistemdir ve aile de bu sistemin sosyal bir alt sistemidir (Günay, 2006, s. 532; İçli, 1997, s. 62). Bu kurama göre aile daima toplumun temelini oluşturmakta ve toplum için belirli sorumlulukları yerine getirmektedir. Ailede bulunan roller ve statüler hem ailenin hem de aile aracılığı ile sosyal sistemin işleyişine katkı sağlamaktadır (Gürdal, 2013, s. 6).

Yapısal işlevsel yaklaşımın varsayımları şunlardır (Friedemann, 2003, s. 57);

- Aile işlevsel sorumlulukları ile sosyal sistemdir.
- Aile bütün sistemlerle ortak genel özellikleri olan bir alt sistemdir.
- Bireylerin davranış şekilleri ailede öğrendikleri değerler ve içselleştirilmiş normlara göre oluşmaktadır.

İşlevselliklerine göre aile çeşitleri bölümünde bahsettiğimiz sağlıklı/sağlıksız aile çeşitleri bu kuram kapsamında da geçerlidir. Bu kurama göre işlevlerini yerine getiren ailelere fonksiyonel, işlevlerini yerine getiremeyen aileler ise fonksiyonel olmayan aileler olarak tanımlanmaktadır (Alacahan, 2010, s. 291).

3.2.3. Stratejik Aile Kuramı

Bu yaklaşım ailelere teknik odaklı, kısa süreli, spesifik ve pozitif olarak yaklaşan, Milton ve Erickson’un çalışmalarına dayanan ve özellikle gelişim zorluğu olan aileler için tercih edilebilecek bir yaklaşımdır (Demirbilek, 2016, s. 112). Kurama göre ailede görülen

semptomlar sistemle ilgilidir ve süregelen iletişim örüntüsündeki zedelenmeler ailenin temel hedeflerine ulaşmasını engellemektedir. Stratejik aile tedavisinde odak “şimdi”dir. Yani önemli olan konu problemin nedeni veya niteliği değil, ailenin davranışlarında değişiklik yaratmaktır (Carlson vd., 2005, s. 15).

Stratejik aile kuramı; aile kuralları, aile dengesi, etki-tepki, işlevsiz kurallar, simetrik ve tamamlayıcı ilişki ağı ve döngüsel nedensellik konularına değinmektedir (Sat, 2020, s. 17).

3.2.4. Yaşantısal/İnsancıl Aile Kuramı

Yaşantısal/insancıl kuram bireyi değiştirerek ailenin de değişeceğini savunmaktadır. Kısacası aile üyelerinin içsel değişimine odaklanmaktadır (Özabacı ve Erkan , 2013, s. 67). Bir yönüyle sezgisel olan bu yaklaşıma göre ailelerin benlik değeri yüksek, iletişimleri net, kurallar esnek ve insani, ailenin sosyal bağları çevreye açık olmalıdır. Satir’e göre bu süreçler gerçekleşirse ailenin canlılığı artacaktır (Walsh, 2017, s. 386).

İnsancıl/yaşantısal kuramın temsilcileri, deneyimsel ve yaşantısal tedavi üzerine yoğunlaşmışlardır. Bireysel etkileşimlere değer vererek ve tüm aileyi tedavi sürecine dâhil ederek ilerleme kazanılacağını savunmuşlardır (Özgen, 2016, s. 5). Bu kuram, eşlerin ilişkilerindeki problemleri geçmişe takılmadan, şimdi ve burada odağına getirerek çözümlenmeleri gerektiğini düşünmekte aynı zamanda evlilikten alacakları doyumunu da bu şekilde arttırabileceklerini belirtmektedir (Gladding, 2012, s. 216).

4. BAĞLANMA

İnsan, diğer insanlarla iletişim ve etkileşim ihtiyacı duyan bir organizmadır. İnsanların duyduğu ihtiyaçların duygusal temelli olanları “bağlanma” kavramı çerçevesinde ele alınmaktadır (Bilgin, 2001, s. 17).

Temelleri 13.yy’a kadar uzanan bağlanma kelimesinin dilbilimsel anlamına bakıldığında, görevi yerine getirme veya göreve bağlılık manasında kullanıldığı bilinmektedir (Bloch ve Wartburg, 1975, s. 42).

Bağlanma kuramı öncüsü Bowlby’e göre bağlanma, kişilerin kendileri için önemli gördükleri bireylere karşı oluşturdukları dönütler olarak açıklanmaktadır (Bowlby, 1969, s. 177). Bağlanma, bir insanı başka bir insanla yakın bir ilişki içine katan yoğun duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Sigelman ve Rider , 2009, s. 406). Bağlanma ilişkisinde arkadaşlıklar, romantik ilişkiler veya kardeş ilişkileri de bireyler arasında olan duygusal bağ olarak tanımlanabilmektedir (Colin, 1996, s. 13).

Bağlanma, küçük yaşta başlayan ve etkisini ilerleyen yaşlarda da devam ettiren bir süreçtir (Yörük, 2019, s. 38). Bağlanma ilişkisi, anne ve bebek arasında ki karşılıklı etkileşimden meydana gelmektedir (Akdağ, 2011, s. 4). Seyrek (2018)’e göre bağlanma, çocuk ile ebeveyni/bakım aldığı kişi arasında gelişen duygusal temelli bağ olarak tanımlanmaktadır (s. 26). Bu sebeple anne ve çocuk ilişkisinde bağlanma kilit rolü üstlenmektedir (Soysal vd., 2005, s. 92). Bağlanmanın temelinde; çocuk ve bakım veren arasındaki karşılıklı olumlu iletişim sonucunda gelişen bağlılık, çocuğun zihinsel gelişiminde artış ve bilişsel davranışlarda sağlamlık gibi biyopsikososyal yapılar bulunmaktadır (Yörük, 2019, s. 46). Buna karşın çocuk ve bakım veren arasındaki iletişimde olumsuz tutum ve davranışlar var ise çocuğun yaşam döngüsü boyunca sosyal çevre ile kurduğu bağ da olumsuz olabilmektedir (Santrock, 2012, s. 28). Aynı zamanda anne ve çocuk arasında gerçekleşen bağlanma ilişkisi, annenin geçmişinde var olan bağlanma durumunu çocuğun şu an ki gereksinimlerine yansıtabilme becerisi ile alakalıdır (Fonagy vd., 1991, s. 891). Bebek ile anne ilişkisinde bebeğe karşı gösterilen yetersiz ilgi ve sevgi, kişinin yetişkinliğinde yaşayacağı problemler açısından oldukça önemlidir. Ebeveynler ile çocukları arasındaki ilişkinin zayıflaması, sarsılması, kopması veya ciddi çatışmaların yaşanması kişinin ileri yaşantısındaki olumsuz psikolojik davranışlarının belirgin bir kanıtı olabilmektedir (Bahadır, 2006, s. 3). Genel olarak

bakım veren kişi ve çocuk arasındaki ilişkinin pozitif ve devamlılığı çocukta sevgi, güven gibi duyguları desteklerken, ilişkinin negatif ve kesintili olması çocukta anksiyete, üzüntü ve öfke gibi duyguları desteklemektedir (Hazan ve Shaver, 1998, s. 5). Bir alan araştırmasında bakım veren kişilerle güvenli bağlanma stilini oluşturan çocukların, ilerleyen yaşlarında sosyal çevreleri ile daha yakın arkadaşlıklar kurduğu sonucuna ulaşılmıştır (Schneider vd., 2001, s. 86).

Bağlanma davranışı zamanla gelişip değişebilmektedir (Çetinkaya, 2017, s. 11). Çocuk ile ebeveynin birlikte zaman geçirmesi, uzun zaman boyunca çocuğun yaşamında bulunması, bakım veren kişinin çocuğun isteklerine verdiği tepkileri ve duygusal tutumları çocuk ile bakım veren kişi arasındaki bağlanmanın niteliklerindedir (Cassidy, 1999, s. 5; Colin, 1996, s. 13).

Bağlanma sürecinin insan yaşamında bazı temel işlevleri bulunmaktadır (Tüzün ve Sayar, 2006, s. 27). Bunlar; keşif sonrasında geri gelenebilecek bir liman(yakınlığı koruma), bedensel isteklerin karşılanması(güvence üssü) ve hayata dair güvenli duygu geliştirmek(güvenli sığınak)'tir (Hazan ve Shaver, 1998, s. 4; Weiss, 1991, s. 66).

4.1. Bağlanma Kuramı

Psikoloji de önemli bir yere sahip olan bağlanma teorisi insan ilişkileri kuramı olarak da bilinmektedir (Finkel ve Simpson, 2015, s. 6). Psikodinamik açıdan bağlanma kuramı, bireyin çok küçük yaşlarda bağlandığı bir figür veya birinci dereceden yakınları ile kurduğu ilişkinin özelliklerinin, yaşamının ilerleyen dönemlerinde kuracağı arkadaş, sevgili vs. gibi yakın ilişkileri için temel oluşturacağı bir duygudur (Güngör, 2000, s. 3).

Bağlanma kuramına göre ilk etkileşim, 6-24 ay arasında olan bebeğin annesini yabancılardan ayırt etmeye ve dikkatini anneye vermesi ile başlamaktadır (Bowlby, 1989, s. 93). Bağlanma teorisi, ilk temelini kişinin benliğine ve başkaları ile olan zihinsel yapılarına atmaktadır (Gündüz, 2013, s. 2072). Bu yaklaşım bebeklik döneminde, bakım alan ve bakım veren arasındaki duygusal ilişkinin hayat boyu sürececek olan gelişimdeki etkisini açıklamaya çalışmaktadır (Uluyol, 2014, s. 2). Bahsedilen ilişkide bakım veren kişinin, bebeğin ihtiyaçlarını uygun şekilde karşılaması, ilişkinin niteliğini belirleyeceğinden oldukça önem arz etmektedir (Batur vd., 2005, s. 24). Bağlanma kuramına göre, ebeveynlerin tutumları ve iletişim şekilleri, kişinin ilerleyen yıllarda

kurduğu yakın ilişkilerdeki istek ve davranışları belirleyen “içsel çalışma modellerinin” temelini atmaktadır (Kesebir vd., 2011, s. 327).

Bağlanma teorisi, hayvanlar üzerinde yapılan deneyler ve gözlemler sonucunda bulunan bir kuramdır (Seyrek, 2018, s. 26). İnsan ilişkilerinin başlangıcına ışık tutan bir kuram olarak bağlanma, ilk olarak John Bowlby tarafından geliştirilmiştir (Kail ve Cavanaugh, 2010, s. 173). Bowlby, “Attachment and Loss” (1969, 1973, 1980) adında üç cilt halinde yayınlanan kitabında bağlanma kuramını açıklamaya çalışmıştır (Yıldız, 2012, s. 2). Bowlby ilk olarak bağlanma kavramını 1958’de kullanarak pek çok araştırmacının bağlanma konusu üzerinde çalışmasına ışık tutmuştur (Çakır, 2019, s. 11). Bowlby, suça sürüklenen 44 çocuk üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında suça sürüklenme ile annenin kaybedilmesi arasında doğru orantılı bir ilişki bulmuştur (Bretherton, 1992, s. 761). Bu sebeple Bowlby’nin yaptığı araştırmaların, kurucusu olduğu kuramın ortaya çıkmasında etkisi oldukça fazladır (Holmes, 1993, s. 113).

İlk tanımı Bowlby tarafından yapılan bağlanma kuramı, Ainsworth ve arkadaşlarının katkısı ile genişlemiştir. Bağlanma kuramının işlemsel tanımını yapan kişi Ainsworth’dur. Bowlby’nin odağındaki bireyin bebeklik döneminde oluşturulan bağlanma stili ve bebeğin birincil bakıcısı konuları, Ainsworth için uygulama sahası olmuş ve ev ziyaretleri yaparak çocukları ve annelerini daha yakından gözlemlemiştir (Karen, 1998, s. 17; Ainsworth vd., 2015, s. 22).

Bağlanma kuramını genişleten ve çalışmalarıyla katkıda bulunan bir diğer isim Harry Harlow olmuştur (Öztürk vd., 2020, s. 65). Harlow, yavru maymunlar ve anneleri üzerinde 3, 9 ve 12 aya yayılan izole çalışmalarında bulunmuş izole süresi uzun olan yavruların izole süresi kısa olan yavrulara oranla saldırgan, öfkeli ve kaygılı davranışlar sergilediğini tespit etmiştir. Bununla birlikte olumsuz duygu ve davranışların izole edilme süresi ile paralel olarak şekillendiği sonucuna ulaşmıştır (Ainsworth, 1979, s. 932).

4.2. Bağlanma Sisteminde Bireysel Farklar

Bağlanma sisteminin, bireysel farklılıklar çerçevesinde incelenbilmesini sağlayan “Yabancı Durum Deneyi”, bağlanma deneyiminin gözlemlenebilir ve incelenebilir olduğunu göstermektedir (Bretherton, 1992, s. 772).

Bağlanma kuramı insanların bebeklik, çocukluk ve yetişkinlik dönemleri boyunca başka insanlar ile ilişkileri veya başka kişiler hakkında geliştirdikleri zihinsel temsiller (mental representation) ve içsel çalışma modelleri (Internal Working Models) olarak bilinmektedir (Okutan ve Sunal, 2011, s. 75). Bağlanma stillerinde bireysel farklar vardır nitekim bireyin hayatıyla ilgili kararlar alırken duygu, düşünce ve davranışlarına şekil veren en önemli faktörün bağlanma stillerinin olması bu durumu kanıtlar niteliktedir (Deniz, 2011, s. 98). Bowlby, bağlanmanın beşikten mezara kadar devam eden bir süreç olduğunu, bu sebeple kişinin gelecekteki yakın ilişkilerinde de bağlanma stillerinin yansımalarının olacağını ifade etmektedir (Bowlby, 1989; aktaran Şişman, 2016, s. 30)

Bağlanma stillerindeki farklar çocuklukta bağlanma ve yetişkinlik döneminde bağlanma olarak ele alınmaktadır.

4.2.1. Çocuklukta Bağlanma

Hayata gözlerini yeni açan bebeklerin savunmasız olmaları, içgüdüsel olarak isteklerini karşılayacak ve kendilerini koruyacak bireylere (ebeveyn veya bakıcı) duydukları ihtiyacı zorunlu hale getirmektedir (Çavuşoğlu, 2011, s. 11). Bu sebeple bağlanma kavramının temel varsayımı bir çocuğun bakıcısına duyduğu ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır (Hazan ve Shaver, 1998, s. 5). Bağlanma kavramı hem bebeklerin bakım veren kişiye karşı geliştirdikleri duygusal ilişki (attachment) hem de annenin bebeğe olan duygusal bağı (bonding) anlamında kullanılmaktadır (Akkoca, 2009, s. 6).

Bebeğin ilk bağlanma duygusundan, bireyin gelecekteki sosyal çevresi ile olacak olan birlikteliğine kadar uzanan bir süreç olan bağlanmanın birtakım aşamaları vardır. İlk aşama “Ön Bağlanma”, ikinci aşama “Oluşum Halindeki Bağlanma”, üçüncü aşama “Gerçek Bağlanma” ve dördüncü aşama “Karşılıklı İlişkiler”dir (Santrock, 2010, s. 234; Schaffer, 1996, s. 54).

1. Aşama: Ön Bağlanma

Bebekler yaşamının ilk iki ayında insanlar ve olgular arasındaki ayrımı öğrenmektedirler. Zamanla insanlara dikkat vermeye, ses çıkarmaya ve yanıt vermeye başlamaktadırlar.

2. İkinci aşama: Oluşum Halindeki Bağlanma

Bebekler 2 aydan 8 aya kadar olan süre içerisinde yabancılar ve kendilerine bakım veren kişiler arasındaki farkı ayırır duruma gelmektedirler. Bakım aldığı kişiye karşı olumlu tepkiler vermekte ve bakım veren kişi ortamdaki ayrıldığı zaman kızma duygusunu açığa çıkarabilmektedirler. Duygusal bağlanmanın bu çok kompleksli süreci, bebek ve bakım veren kişinin iletişimiyle şekillenmektedir.

3. Üçüncü aşama: Gerçek Bağlanma

İkinci aşamanın hemen ardından gerçekleşen ve bebeklerin 8-18 aylık süreçlerini kapsayan bu aşamada, çocuklar bakıcısı ile yakınlaşmakta, göz temasını oluşturmakta ve çevrelerini keşfetmeye başlamaktadırlar. Bakıcı ve bebek arasındaki iletişim önceki aşamalara kıyasla daha yüksektir.

4. Dördüncü aşama: Karşılıklı İlişkiler

18 ay ve sonrasındaki yaş dilimlerinde çocuklar ve bakım veren kişileri arasında etkileşim daha hassas olmaktadır. Çocuklar artık duygularını sevgi dili ve fiziksel temas ile ifade etmektedirler. Ebeveynlerin veya bakıcıların duygularına karşı daha duyarlı olmaktadır.

Bağlanma sistemi, bebeklerin bakım aldıkları birey ile fiziksel anlamda olan yakınlığının güçlü olmasını, bebek için dışarıdan gelebilecek olumsuzluklara karşı koruması ile ilişkilendirmektedir (Görünmez, 2006, s. 3). Anne/bakım veren kişi ile bebek arasındaki bu yakınlık, bebeği herhangi bir tehlike ile karşı karşıya kaldığı zaman sığınacağı bir alan görevini üstlenmektedir (Cooper vd., 1998, s. 1380). Bağlanma sistemi bebek kendini güvende hissettiği süre boyunca durağanlığını korumaktadır. Ancak bakım veren kişinin ne kadar güvenilir olduğu bebek tarafından belirli aralıklarla sınanabilmektedir (Hazan ve Shaver, 1998, s. 6).

Genel anlamda bebekler ve bakım verenler arasında oluşan ilişkinin derecesine ve niteliğine göre farklı bağlanma örüntüleri oluşmaktadır. Bu örüntüler; güvenli bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınmacı bağlanmadır.

4.2.1.1. Güvenli Bağlanma

Ebeveynleri yanındayken çevre ile etkileşime giren, anneleri yanındayken keşifler yapan, anneleri ortamdan ayrıldığı zaman kaygılanan ancak annesinin geri dönerek kaygı düzeyini azaltmasıyla etrafı araştırmaya devam eden bebekler ile bakım veren kişi arasında güvenli bağlanma gelişmektedir (Newman B., ve Newman R., 2009, s. 153).

Annesine veya bakıcısına güvenli bağlanan çocuklar özgürce etrafta dolaşarak veya ara ara annelerine gelerek kendilerince araştırmacı bir kimlik edinmiş olmaktadır (Çetinkaya, 2017, s. 36). Güvenli bağlanma da bakım alan bebek, bakım veren kişiden ayrıldığı zaman sıkıntı çekse dahi anne veya bakıcı geri geldiğinde onu mutlu karşılamakta ve olumsuz tepkiler vermemektedir (Kandemir, 2020, s. 30).

4.2.1.2. Güvensiz Kaygılı\Kararsız Bağlanma

Güvensiz, kaygılı\kararsız bağlanma stiline sahip çocuklar, annelerinin nerede veya ne ile meşgul olduğu konusunda karmaşık duygu ve düşünceler yaşamaktadırlar (Koca, 2016, s. 9). Annelerin tutarsız davranışları nedeniyle bebekler, annesine ihtiyacı olduğu zaman onun kendisine duyarlı olup olmayacağı konusunu kestirememekte ve kararsız kalmaktadır. Bu durumda da bebekler bakım veren kişileri güvenli ve sığınılacak alan olarak görmeyi reddetmektedirler (Sakman, 2011, s. 8). Güvensiz bağlanma geliştiren çocuklar, kendilerini yetersiz ve değersiz olarak düşünmekte ve bu yönde damgalanmaktadır (Bowlby, 1969, s. 249).

4.2.1.3. Güvensiz Kaçınmacı Bağlanma

Güvensiz bağlanan çocuklar bakım verenleri ile ilgili olumsuz deneyimler yaşamaları sebebiyle zihinsel temsilleri negatiftir (Okutan ve Sunal, 2011, s. 75). Güvensiz bağlanma durumuna sahip bebekler öz yeterliliklerine ilişkin kendilerinin sevilmez, beceriksiz ve kötü olduğu gibi negatif yönde zihinsel araçlar geliştirirken, bir başkasına yönelik tutumları da onların soğuk, güvenilmeyen kişi ve uzak durulması şeklindedir (Açık, 2008, s. 2). Bu bağlanma stilinde çocuklar, anne yanlarında iken keşfedici kimliğe bürünmekte, anne odadan çıktığı zaman tepkisiz kalmaktadırlar fakat anne tekrar odaya geldiği zaman kaçınmacı bir tutum sergileyerek anne ile temas etmek istememektedirler (Sümer ve Güngör, 1999, s. 74).

4.2.2. Yetişkinlikte Bağlanma

Bağlanma kuramı öncüleri, bağlanmanın sadece bireyin çocukluk dönemi ile sınırlı olmadığını, ilk bağlanma tecrübesinin kişinin sonraki yıllarda yaşayacağı evlilik problemleri, çocuklarla yaşanan problemler, nevrotik belirtiler ve kişilik bozuklukları ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir (Bartholomew, 1990, s. 147).

Hazan ve Shaver (1998), yetişkinlerin romantik ilişkilerini anlamak için bebeklikteki bağlanma davranışlarının incelenmesi gerektiğini düşünmektedirler (s. 5). Bununla beraber yetişkinlikteki bağlanmanın bebeklikteki bağlanmadan farklı olduğunu ve tamamen cinsel güdülerden kaynaklandığını da belirtmişlerdir. Kişiler, bebeklik döneminde geliştirdiği bağlanma stillerinin benzerini yetişkinlik döneminde karşı cins arkadaşları ile oluşan ilişkilerinde de kurmaktadır (Soğancı, 2017, s. 6).

4.2.2.1. Güvenli Bağlanma Stili

Kişilerarası ilişkilerde güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, stres durumu ile başa çıkma becerileri kuvvetli, gerekli durumlarda destek almaya veya vermeye açık ve problem çözme konusunda yetenekli kişilerdir (Saraç, 2021, s. 22). Bireyler başka kişilerle çok rahat yakınlık kurabilmekte ve yeni bir ortama girseler dahi uyum konusunda problem yaşamamaktadırlar (Collins, 1996, s. 817). Olumlu kişilik algısına sahip ve kendini sevmeye değer gören güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, yakın ilişki kuracağı kişilerin güvenilir olduğuna ve destek görebileceğine dair inançlarını korumakta ve bu şekilde özerk kalmayı başarabilmektedirler (Balcı, 2011, s. 22).

4.2.2.2. Saplantılı Bağlanma Stili

Saplantılı bağlanma, bireylerin genellikle kendilerini değersiz hissettikleri, sevgiyi hak etmedikleri, yakın ilişkilerinde kendilerini ispatlama eğiliminde oldukları ve terkedilme korkusuna sahip negatif bir benlik algılarının olduğu bağlanma stili olarak tanımlanmaktadır (Bakiler ve Satan, 2020, s. 76). Saplantılı bağlanma biçimine sahip olan yetişkinler genellikle öz benlikleri ile ilgili değerlendirmelere karşı negatif bir yaklaşım sergilerken, partneri veya yakın çevresiyle ilgili değerlendirmelerinde pozitif bir tutum sergilemektedirler (İlhan ve Özdemir, 2012, s. 230).

Gezer (2001) yaptığı bir araştırmada düşük uyum içinde yetişmiş çocukların ergenlikte ve yetişkinlikte saplantılı bağlanma stiline sahip olduklarını belirtmiştir. Bu kişiler yanlış anlaşıldıklarını düşündükleri anda kendilerine olan öz saygılarını var olandan daha aşağıda algılandığını hissetmekte ve başka kişileri güvenilmez bulmaktadırlar (Tokuş, 2014, s. 26). Bu yönüyle kaygılı/kararsız bağlanma stiline yakın olduğu söylenebilir (Görünmez, 2006, s. 20).

4.2.2.3. Korkulu Bağlanma Stili

Bu bağlanma stiline sahip yetişkinler, başka kişilerle yakınlık kurma isteğinde olabilirler fakat bu durum onlar için istekten öteye gitmemektedir çünkü başkalarının kendilerini incitme, reddetme ihtimali ile hiç adım atmamayı tercih etmektedirler (Bartholomew, 1990, s. 158). Korkulu bağlanma stilinde kişiler, insanların kendileri ile yakınlık kurmak istemediğini, romantik ilişki yaşadıkları bireylerin kendilerini gerçekten sevmediklerini, kendilerini değersiz ve şansız görmelerinden dolayı kimsenin onlarla yakınlaşmak istemeyeceğini düşünmektedirler (Çetinkaya, 2017, s. 22).

4.2.2.4. Kayıtsız Bağlanma Stili

Kişinin kendisine yönelik düşünce ve algılarını olumlu, başkalarına yönelik olanları ise olumsuz olarak algıladığı bağlanma stilidir. Birey yakınlık duygusundan vazgeçip özerkliği tercih etmekte ve böylelikle benlik saygısını yükseltmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s. 227). Bu bağlanma stiline sahip kişiler özgür ve güçlü olabilmek için hayal kırıklığı yaşamamak veya reddedilmemek adına yakın ilişkilerden kaçınmaktadırlar (Terzi ve Çankaya Cihangir, 2009, s. 2).

4.3. Evlilik ve Bağlanma

Temeli bebeklik döneminde atılan bağlanma şekillerinin, bireyin yetişkinlik döneminde kuracağı romantik veya diğer ilişkilerin niteliğini belirlediği pek çok araştırmacı tarafından ifade edilmiştir. (Curun ve Çapkın, 2014, s. 2). Bu sebeple bağlanma kuramının sadece evlilik ile bağdaştırılan bir kuram olmayacağı kabul edilmektedir (Aktürk, 2010, s. 22).

Yetişkinlik döneminde ki eşler birbirlerini bağlanma nesnesi olarak görmektedirler. Bu şekilde bağlanma şekilleri de çiftler arasında oluşan düşünce ve duygunun farklılaşmasını sağlamaktadır (Uluyol, 2014, s. 5). Bununla beraber bireyler eşleriyle kurdukları karşılıklı ilişkilerde bağlanma stiline göre farklılık görebilmektedirler.

Bireylerin eş seerirken aldıkları kararlar, bağlanma stillerini yansıtabilmektedir. Bazı bireyler kendi bağlanma stiline benzeyen bağlanma stili olan kişileri sememektedirler (elenoğlu, 2011, s. 19).

Evlilikten alınan tatmin veya tatmin olmama durumları bireylerin bağlanma eşitleri ile ilişkili olmaktadır. Nitekim ilişkilerinde güvenli bağlanma stiline sahip olan bireyler evliliklerini doyum sağlayıcı olarak değerlendirirken, kaygılı/kararsız bağlanma stili bulunan bireyler evlilik ilişkilerinin nereye doğru ilerlediği, kendisinden ne alıp ne vereceği konusu ile meşgul olmaktadır. Bununla birlikte kaçınan bağlanma stili olan kişiler ise yakın olmaktan sürekli kaçmaktadırlar (Eryorulmaz, 2010, s. 297).

Bağlanma kuramına göre; bağlanma stilleri kişilerin yakın-romantik ilişkilerinde sergiledikleri veya yaşadıkları olumsuz davranışlar ve bu durumlarla baş edebilme becerileri bağlanma stilleri ile ilişkilidir (Erözkan, 2004, s. 158). Evlilik ilişkisi açısından bakılacak olursa; evlenmeye karar vermeleri gibi başlangıç dönemi bağlamında bakıldığında, güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin ilişkilerini evliliğe taşıma durumları güvensiz bağlanma stillerine sahip kişilere göre daha fazladır (Akkaya, 2010, s. 37).

5. EVLİLİK DOYUMU

Evlilik, sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmek için çiftlerin ilişkilerinde psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılama zorunlu kılınmaktadır (Çatal ve Kalkan, 2019, s. 180). Bu gereksinimlerin karşılanması çiftlerin evlilikten aldıkları doyumunu doğrudan etkilemektedir (Uçak, 2015, s. 7). Eşlerin iş birliği, ekonomik katılım, paylaşımında bulunma gibi “çevresel etkenler” ile birbirlerine karşı gösterdiği olumlu iletişim, sevgi, saygı ve cinsel doyum gibi “kişisel faktörlerden” elde ettiği psikolojik doyum durumu evlilik doyumunu olarak tanımlanmaktadır (Sokolski ve Hendrick, 1999, s. 39). Çiftlerin birbirlerine verdikleri değeri tanımlamak için de kullanılan evlilik doyumunu, bireylerin partnerleri ile olan yakın ilişkilerinde algıladıkları öznel duygular olarak bilinmektedir (Binici, 2000; Erbek vd., 2005, s. 40). Hinde (1997)’ye göre çiftlerin mutluluk düzeylerinin yüksek olabilmesi için bireylerin evliliklerinden doyum alması gerekmektedir (s. 249).

Uyum, doyum, mutluluk, gibi kavramlar evlilik ilişkisinin kalitesini ifade edebilmek için kullanılmaktadır (Winemiller ve Mitchell, 1994, s. 160). Bu sebeple evliliklerindeki doyumunu yüksek olan çiftlerin eş güdümlü olarak uyumlu çiftler oldukları belirtilmekte ve uyum-doyum ifadeleri literatürde çoğunlukla birbirinin yerine kullanılmaktadır (Yılmaz, 2001, s. 21). İlişki doyumunun yüksek olduğunu belirten çiftlerin ilişkiye olan bağlılıkları da yüksek olmaktadır (Müezzinoğlu, 2014, s. 4).

Çiftlerin birbirlerine karşı hissettikleri duyguları, ilişkilerine yükledikleri anlamları ve ilişkinin canlılığı ilişkienden alınan doyum ile ilişkilendirilmektedir (Özabacı, 2019, s. 49). Eşler hayatın farklı konularında birtakım kişisel amaçlar belirlemekte ve bu amaçlara kavuştuklarında sahip oldukları memnuniyet düzeylerini, evliliklerinden aldıkları doyum ile doğru orantıda iletirmektedirler (Burr, 1970, s. 30).

Bireylerin kişilik özelliklerinin de ilişkinin niteliğini anlamalarında ve ilişkienden aldıkları doyumun düzeyinde etkili olduğu bilinmektedir (Eskin, 2012, s. 227). Örneğin; sorumluluk sahibi, ilişkilerde uyumlu ve dışa dönük kişiler, nevrotik duyguları olan bireylere kıyasla yakın ilişkilerinden daha fazla doyum almaktadırlar (İmamoğlu Erdem, 2009, s. 94). Sadece kişilik özellikleri değil, bireyin kendilerine karşı sergiledikleri tavır ve tutumları da yakın ilişkilerindeki doyum düzeyi ile paraleldir. Nitekim Odacı (1994), kendisi ile barışık, öz saygısı yüksek ve kendisini hiçbir şekilde yetersiz/değersiz

görmeyen bireylerin kurdukları ilişkilerin sağlıklı olduğu ve doyum aldıklarını söylemektedir (s. 4).

Çelik (2018)'in uyguladığı ve evlilikteki doyum üzerinde etkili olduğu düşünülen bir psikoeğitim programına göre çiftlerin ilişkiye yapmış oldukları yatırımın düzeyi ve ilişkilerinin istikrar durumu, ilişkilerinden aldıkları doyumla ilgili olmaktadır (s. 133). Evlilik doyumunu alanında etkili olduğu düşünülen bir başka çalışma ise Haskan Avcı (2013)'nın geliştirdiği Gottman'ın Güçlü İlişki Evi adındaki modelidir (s. 156). Bu model farklılıkları kabul etme, çatışma çözme becerisi, bağlılık ve evlilik doyumunu alanlarında aktifliğini korumaktadır. Twenge ve arkadaşları ebeveynliğin evlilik ilişkisi içinde yeni roller ve statüler oluşturduğunu bu sebeple ebeveynliğe geçiş sürecinde oluşan bu yeni rollerden dolayı yaşanan sorunların evlilik doyumunu etkilediğini belirtmişlerdir (Twenge vd., 2003, s. 575).

Çiftlerin birbirlerine karşı kullandıkları sözlü/sözsüz iletişim modelleri de onların içinde buldukları zaman ve gelecek zamandaki ilişki doyumlarını etkilemektedir (Karney ve Bradbury, 1995, s. 6). İletişim düzeyleri sağlıklı olan ve herhangi bir problemle karşılaştıkları zaman problem çözme ve çatışmayı yönetme becerilerine sahip olan eşlerin, ilişki doyumlarının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Petch, 2008, s. 49). İlişki doyumunu yüksek olmayan çiftlerin ise herhangi bir stres anında sakin kalmakta zorluk çektikleri ve beraberinde eşlerine karşı ilgisiz oldukları ifade edilmektedir (Gottman ve Krokoff, 1989, s. 49).

Evlilikte yaşanan problemlerin fark edilmesi ve mevcut sorunların ortadan kaldırılması için yapılan iş birlikleri evlilik doyumunun düzeyini etkilemektedir (Çelik ve Yazgan İnanç, 2009, s. 249). Nitekim Tambling ve Glebova (2013)'e göre evlilik öncesi psikolojik danışma hizmeti almak evlilikten alınan doyumunu arttırmaktadır (s. 331).

5.1. Evlilik Doyumunu Açıklayan Kuramlar

Evlilik doyumunu pek çok kuram tarafından ele alınmıştır. Çalışma kapsamında bu yaklaşımlardan birkaçı aşağıda açıklanmıştır.

5.1.1. Karşılıklı Bağlanma Kuramı

Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik olan kuramlardan biri Thibaut ve Kelly (1959) tarafından oluşturulmuş olan karşılıklı bağlanma kuramıdır. Kuramın kullanıldığı alanlar, yakın veya romantik ilişkiler ve eş seçimi ile ilgili durumlara açıklık getirmek ve bununla beraber evlilik ilişkilerini ve evlilik doyumunu açıklamaktır (Sabatelli vd., 1986, s. 514).

Kuram, eşler arasında olan etkileşimleri ödül ve bedel kavramları etrafında açıklanmaktadır. Kişiler birbirlerine karşı gerçekleştirdikleri iletişimden mutluluk, sevinç gibi ödüller alırken keder, mutsuzluk, üzüntü gibi bedeller de vermektedirler (Güngör, 2009, s. 19). Bazı araştırmacılar ilişkideki ödül ve bedelleri; aşk, statü, para, hizmet, bilgi, eşya olarak belirtirken, başka araştırmacılar ise stres, üzüntü, fedakârlık, bağımlılık, emek gibi kavramlarla belirtmişlerdir (Curun, 2006, s. 20).

Yaklaşımın eşler arası ilişkideki ödül konusu doyum üzerineyken bedel konusu ise ilişkinin sürdürülmesi adına gösterilen emek üzerinedir. Bunun sonucunda kuram eşler arasındaki etkileşimde ödül ve bedel öğelerinin kontrol altında tutulmasıyla elde edilen güce vurgu yapmaktadır (İmamoğlu, 2008, s. 34).

5.1.2. Öğrenme Kuramı

Öğrenme kuramı aşk ve evlilik ilişkisi süreçlerini, tepkisel ve edimsel koşullanma ile açıklamaktadır. Bu yaklaşım, evli bireylerin oluşturdukları pekiştirecin miktarını ve aktarımlarını bireylerin ilişkilerindeki doyumunu etkilediğini düşünmektedir. Ayrıca kuram, çiftlerin geçmişteki yaşantılarının ve öğrenmelerinin, ilişkiyi algılama düzeylerine etkisinin çok olduğunu belirtmektedir. Genel anlamda kişinin fayda gördüğü pekiştirilmiş öğrenmeleri, evlilikten aldığı doyumunu etkilemektedir (Barker, 1998, s. 37).

5.1.3. Yükleme Kuramı

Yükleme Kuramı, evlilik doyumunu açıklayan diğer kuramlardan biridir. Yükleme kuramı kurucusu olarak bilinen Heider insan davranışlarının içsel ve dışsal faktörler sonucunda ortaya çıkan durumlar olduğunu söylemiştir (Cüceloğlu, 1990, s. 512). Heider'e göre içsel nedenler; tutum, yetenek, güdü, çaba iken dışsal nedenler ise gelenek, norm, şans, kanun ve kader gibi faktörlerdir (Şahin, 2021, s. 41).

Bireyin içsel ya da dışsal yüklemeler yaparak gözlemlediği davranışları yani bir olayın neden yapıldığı ve hangi amacı güttüğünü bilmesi kişilerarası ilişkilerinin çeşitlilik kazanmasını sağlamaktadır (Güngör, 2009, s. 24; İmamoglu, 2008, s. 32).

5.1.4. Kriz Kuramı

1949 yılında Hill tarafından geliştirilmiş olan bu kuram, aile sisteminde yer alan üyelerin, sistem içerisinde oluşan kriz durumlarında nasıl tepki verdikleri üzerinde açıklamalar yapmaktadır.

Birey, yaşadığı ortamda veya çevrede meydana gelen değişimlerin onu olumsuz etkilemesi sonucunda stres durumu yaşamaktadır (Eren, 2001, s. 291). Söz edilen stres durumu ve beraberinde gelişen olumsuz faktörler aile sistemine zarar verici fonksiyon gösterebilmektedir. Nitekim, aile üyelerinin yaşadığı çatışmalar veya başka problemler, evlilik doyumunu negatif yönde etkilemektedir (Güven, 2010, s. 102).

6. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, kuramsal temeline, çalışma grubuna, veri toplama sürecine, veri analizine ve etik çerçevesine ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

6.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, çiftlerin evlilik deneyimlerinde bağlanma ve evlilik doyumunun ilişkisinin incelenmesi ve evlilik deneyimleri nasıl betimlediklerini anlamaktır.

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki ilk 3 soruda araştırmanın nicel bölümüne yönelik sorulara yanıt aranırken diğer sorularda araştırmanın nitel yöntemine yönelik sorulara yanıt aranmaktadır.

1. Çiftlerin Bağlanma Stillerinde ve Evlilik Yaşamı düzeylerinde cinsiyet, eğitim durumu ve evlenme şekline göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma var mıdır?
2. Çiftlerin Bağlanma Stilleri ve Evlilik Yaşamı puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
3. Çiftlerin sosyodemografik özellikleri ve Bağlanma Stilleri, Evlilik Yaşamı düzeylerini yordamakta mıdır?
4. Araştırmaya katılan çiftlerin, evlilik deneyimi, eşler arasındaki etkileşim ve evliliğin yarattığı değişime ilişkin düşünceleri nedir?
5. Araştırmaya katılan çiftlerin, evlilikten doyum almalarını etkileyen kriterler nelerdir?
6. Araştırmaya katılan çiftlerin, evlenme şekli, kişilik özellikleri ve kök aile ilişkileri evliliğin devamlılığı ve doyumunda etkili midir?
7. Araştırmaya katılan çiftlerin, evlilik deneyimini sağlamlaştıran faktörler nelerdir?

6.2. Araştırmanın Önemi

Evlilik kendi içinde sürekli değişen ve gelişen bir kurumdur. Evlilik sürecinde bireyler olumlu veya olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Evlilik doyumu bireylerin birlikteliklerinden aldıkları olumlu-olumsuz tatminler ile doğru orantılıdır. Bu sebeple araştırmada çiftlerin evlilik deneyimlerinde bağlanma ve evlilik doyumlarının incelenmesi literatürde evlilikte bağlanma ve doyum ile ilgili yapılacak çalışmalara katkı

ve çeşitlilik sağlaması açısından önemlidir. Bununla birlikte çalışmanın nicel metotla beraber nitel metodu da kullanmış olması çalışmaya ayrı bir önem kazandırmaktadır.

6.3. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmanın sayıtları aşağıdaki gibidir.

- 1) Araştırmanın nitel ve nicel örneklem gruplarının evreni temsil ettiği düşünülmüştür.
- 2) Araştırmada, katılımcılar araştırma ölçeklerine eşit koşullarda ulaşım sağlamışlardır.
- 3) Araştırmada, katılımcılar ölçme araçlarını içtenlik ve samimiyetle yanıtlamışlardır.

6.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları şu şekildedir.

1. Araştırma Konya ilinde yapılmıştır.
2. Araştırma yalnızca evli bireylerle sınırlıdır.
3. Araştırma evlilik süreleri 10 yılı aşmış çiftleri kapsamaktadır.
4. Araştırmanın nicel katılımcı sayısı 601, nitel katılımcı sayısı 30 kişidir.
5. Nicel araştırma sonucunda elde edilen bilgiler, kullanılan ölçeklerin ölçtüğü bilgiler ile sınırlıdır.
6. Nitel araştırma sonucunda elde edilen bilgiler katılımcıların kişisel ifadelerine dayanmaktadır.

6.5. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın temelinde bireylerin evlilik deneyimlerinde bağlanma ve evlilik doyumlarının ilişkisini incelemeye yönelik geniş çaplı, teori ve uygulamaya dayanan bilgiler elde edebilmek için araştırma yöntemlerinden karma yöntem seçilmiştir.

Baki ve Gökçek (2012) karma yöntemi; araştırmacının seçeneklerinin kısıtlanmadığı, nicel ve nitel verilerin bir arada kullanılması ile iki tekniğin dezavantajlarının nötrlendiği ve parçaların bütün halinde analiz edilebildiği yöntem olarak tanımlamaktadır (s. 3).

Araştırmada, çiftlerin bağlanma ve doyum düzeylerini belirlemek amacıyla niceliksel yöntem ayrıca evliliği nasıl anlamlandırdıkları, evlenme şekilleri, kök aile ilişkileri, eşlerin iletişim ve etkileşimlerine ilişkin duygu, düşünce ve deneyimlerini belirlemek amacıyla niteliksel yöntemlerden “görüşme tekniği” kullanılmıştır.

6.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın nicel çalışma grubunu 13.05.2022/10.10.2022 tarihleri arasında ölçekleri cevaplandıran, evlilik deneyimleri 10 yıl ve üzeri olan ve Konya’da ikamet eden 601 birey oluşturmuştur. Nicel çalışma grubuna online platformlarda hazırlanan çevrimiçi bağlantı uzantıları, elektronik posta yolu ile ulaşılmıştır.

Araştırmanın nitel çalışma grubunu 13.05.2022/10.10.2022 tarihleri arasında çalışmacılar tarafından hazırlanan görüşme sorularını cevaplandıran ve Konya’da ikamet eden çiftler oluşturmuştur. Nitel çalışma grubunun katılımcıları, nicel çalışma grubunun içinden seçilen 15 evli çift olup toplamda 30 birey ile görüşülmüştür.

Yapılan araştırmalarda, eşlerin evliliğin ilk yıllarında karşılaştığı problemlerinin evliliğin sonraki 5 yılında da devam ettiği ancak evliliğin ikinci 5 yılından sonra problemlerin azaldığı ve çiftlerin evlilik doyum düzeylerinin artarak devam ettiği söylenmektedir (Spanier vd., 1975, s. 265; Gökmen vd., 2019, s. 65). Bu sebeple çalışmada katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılmış ve ölçüt olarak evlilik deneyimleri 10 yıl ve üzeri olan çiftler olmaları esas alınmıştır.

Çalışmanın yapılabilmesi için KTO Karatay Üniversitesi, İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 29.04.2022 tarihli ve 2022/04/02 sayı numarası ile izin alınmıştır. Her iki çalışma grubunun katılımında gönüllülük esas alınmış ve ölçekler uygulanmadan önce gerekli onaylar alınmıştır.

6.7. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada nitel ve nicel olmak üzere iki çeşit veri toplama aracı kullanılmıştır. Nitel veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile belirlenirken, nicel veriler ise sosyodemografik bilgi formu, İlişki Ölçekleri Anketi ve Evlilik Yaşamı Ölçeği kullanılarak belirlenmiştir.

6.7.1. Nitel Veri Toplama Araçları

6.7.1.1. Görüşme Formu

Nitel araştırma yöntemlerinde çoğunlukla tercih edilen veri toplama aracı görüşmedir (Creswell, 2017, s. 126). Görüşme tekniği, bireylerin bir konudaki davranış, düşünce veya duygularını açık uçlu sorulara vereceği cevaplar neticesinde öğrenmeyi, başka yöntemlerin aksine farklı ve derin nitelikli bir veriye ulaşmayı sağlamaktadır (Türnüklü, 2000, s. 544). Görüşme yöntemini kullanan araştırmacılar katılımcıların perspektifinden olayları inceleme olanağına sahip olmaktadır (Patton, 1987, s. 109).

Bu araştırmada veriler, görüşme tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, diğer tekniklerden daha esnek olmakla beraber önceden hazırlanmış soru formları sayesinde görüşme sırasında araştırmacıya daha sistematik bir yol göstermekte ve açık bilgiler sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 1999, s. 283).

Araştırmanın nitel veri ayağında kullanılan görüşme formları katılımcının yazılı ve sözlü onayı alındıktan sonra ses kaydına alınmıştır. Görüşme formları sosyodemografik bilgiler dışında 15 sorudan oluşmaktadır. Görüşme soruları birbirleri ile doğrudan ilişkili olan evlilikte doyum, bağlanma ve evlilik deneyimini anlamaya yönelik sorulardan oluşmaktadır.

6.7.2. Nicel Veri Toplama Araçları

6.7.2.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Bu form araştırmacılar tarafından katılımcıların demografik özelliklerini öğrenebilmek amacıyla hazırlanmıştır. Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve evlenme şekline ilişkin bilgileri bu form aracılığı ile alınmıştır.

6.7.2.2. İlişki Ölçekleri Anketi

Griffin ve Bartholomew'un geliştirdiği İÖA, 30 maddeden oluşmaktadır ve farklı maddeler toplanarak dört bağlanma tipini ölçmeyi amaçlamaktadır (Griffin ve Bartholomew, 1994, s. 435). İlişki Ölçekleri Anketi Türk literatürüne Sümer ve Güngör (1999) tarafından uyarlanmıştır. Ölçekte 17 madde bulunmaktadır. 5, 7 ve 17. maddeler

ters puanlanan maddelerdir. 3, 7, 8, 10, 17 maddelerin ortalamaları güvenli bağlanma stilini; 1, 4, 9 ve 14. maddelerin ortalamaları korkulu bağlanma stilini; 6,11 ve 15. maddelerin ortalamaları saplantılı bağlanma stilini ve 2, 5, 12, 13 ve 16. maddelerin ortalamaları kayıtsız bağlanma stilinin skorunu vermektedir. Dört bağlanma stilini yansıtan toplam puanlar, bu stilleri ölçmeyi hedefleyen maddelerin toplanmasından ve bu toplamın her bir ölçekteki madde sayısına bölünmesinden elde edilmektedir. Bu yolla elde edilen sürekli puanlar katılımcıları bağlanma stilleri içerisinde gruplandırmak için de kullanılmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999, s. 79). Katılımcılar, en yüksek ortalamaya sahip oldukları bağlanma stillerine göre dört bağlanma stilinden birinde sınıflandırılmaktadır (Güngör, 2000, s. 69). Literatürle tutarlı biçimde karşıt bağlanma biçimleri aynı faktörde toplanmaktadır, yapı geçerliği yüksektir. Ölçeğin Türkçe formu Ek. 2’de sunulmuştur.

6.7.2.3. Evlilik Yaşamı Ölçeği

Bu araştırmada Evlilik Yaşamı Ölçeği bireylerin evlilik doyumunu ölçmek için kullanılmıştır. Evlilik Yaşamı Ölçeği (bk. Ek. 3), bireylerde evlilik doyumunu ölçmek amacıyla Tezer (1996) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte bireylerin evliliklerinden aldıkları doyum düzeyini ölçmek için 10 tane madde bulunmaktadır. Katılımcılar her bir maddeyi cevaplama “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” seçenekleri ile derecelendirmektedirler. 5’li likert tipine sahip olan bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 50, en düşük puan 10’dur. 2, 4 ve 5 numaralı maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçek puanlamasında yüksek puana sahip olmak yüksek evlilik doyumuna, düşük puana sahip olmak ise düşük evlilik doyumuna işaret etmektedir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.85, iç tutarlılık katsayısı ilk uygulamada 0.91, ikinci uygulama grubunda ise 0.89 olarak bulunmuştur. Bu bulgular Evlilik Yaşamı ölçeğinin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir (Tezer, 1996, s. 4).

6.8. Veri Analizinde Kullanılan Teknikler

Araştırmada evli bireylerden toplanan nitel verilerin analizinde içerik analizi, nicel verilerin analizinde ise Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 24.0 yazılımı kullanılmıştır.

Çalışmanın nicel bölümünde araştırmaya katılan evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı frekans analiziyle saptanmış, İlişki Ölçekleri Anketinden ve Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir. Ölçek puanlarının normal dağılıma uyma durumu Kolmogorov-Smirnov, QQ grafiği ve basıklık-çarpıklık değerleri göz önünde bulundurularak incelenmiş ve normal dağılıma uyduğu belirlenmiştir. Buna göre araştırmada normal dağılım testi olan parametrik hipotez testleri tercih edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre İlişki Ölçekleri Anketi ve Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasında, bağımsız değişken iki gruptan oluşuyor ise bağımsız örneklem t testi, üç ve daha fazla gruptan oluşuyor ise ANOVA kullanılmıştır. İleri analiz olarak Scheffe testi uygulanmıştır. İlişki Ölçekleri Anketinden ve Evlilik Yaşamı Ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson testi kullanılmıştır. Araştırma kapsamına alınan evli bireylerin bazı sosyo-demografik özelliklerinin ve İlişki Ölçekleri Anketinin, Evlilik Yaşamı Ölçeğine etki etme durumunun incelenmesinde hiyerarşik doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Uygulanan tüm testlerde $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

Nitel verilerin analiz aşamasında kayıt altına alınan 30 evli birey ile yapılan görüşmelerden toplamda 1050 dakikalık ses kaydı yazıya geçirilerek dokümanlar elde edilmiştir. Katılımcılar ile çift olarak görüşülmüş ve kadın katılımcılar K, erkek katılımcılar E şeklinde kodlanmıştır. Örneğin; K1 ve E1 çifttir.

Her görüşme titizlikle okunarak içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi, metin veya katılımcı anlatılarına ait belgelerin kodlanmış biçimini elde edebilmek için kullanılan ve araştırma sırasında elde edilen verileri kategori ve temalarına ayıran bir içerik çözümlemesidir (Gül ve Kahya Nizam, 2021, s. 182).

7. BULGULAR

7.1. Nicel Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

	N	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	313	52,1
Erkek	288	47,9
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	64	10,6
Ortaokul	123	20,5
Lise	218	36,3
Üniversite	139	23,1
Yüksek Öğretim	57	9,5
Evlenme şekli		
Görücü Usulü	323	53,7
Flört Ederek	261	43,4
Kaçarak	17	2,8

Araştırma kapsamına alınan evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerinin sayı ve yüzde dağılımı Tablo 1 'de verilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya toplamda 601 kişi katılmıştır. Katılan evli bireylerin %52,1'inin kadın ve %47,9'unun erkek olduğu, %10,6'sının ilkokul, %20,5'inin ortaokul, %36,3'ünün lise, %23,1'inin üniversite ve %9,5'inin yüksek öğretim mezun olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %53,7'sinin görücü usulü şeklinde, %43,4'ünün flört ederek ve %2,8'inin kaçarak evlendiği belirlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların yaş ve evli oldukları yıl ortalamaları

	N	Min.	Max.	\bar{x}	Ss.
Yaş	601	27	60	41,16	6,533
Evlilik Süresi	601	9	43	17,44	7,982

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan evli bireylerin yaş ortalaması 41,16'dır. Araştırmaya katılan bireyler minimum 27, maksimum 60 yaşındadır. Katılımcıların evlilik sürelerinin ortalaması 17,44'dür. Bireylerin evlilik deneyim süreleri ise en düşük 9, en yüksek 43 yıldır.

Tablo 3. Katılımcıların İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar

	N	\bar{x}	Ss.	Min.	Max.
Güvenli Bağlanma	601	4,41	1,511	1	7
Korkulu Bağlanma	601	3,45	1,692	1	7
Saplantılı Bağlanma	601	3,75	1,191	1	7
Kayıtsız Bağlanma	601	3,34	1,580	1	7

Tablo 3’de araştırmaya katılan evli bireylerin ilişki ölçekleri anketinden aldıkları puanlara dair tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan evli bireylerin İlişki Ölçekleri Anketinde bulunan güvenli bağlanma alt boyutundan ortalama $4,41 \pm 1,51$ puan, korkulu bağlanmadan ortalama $3,45 \pm 1,69$ puan, saplantılı bağlanmadan ortalama $3,75 \pm 1,19$ puan ve kayıtsız bağlanmadan ortalama $3,34 \pm 1,58$ puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlar

	N	\bar{x}	Ss.	Min	Max
Evlilik Yaşamı Ölçeği	601	32,08	12,518	10	50

Tablo 4’de araştırmaya katılan evli bireylerin evlilik yaşamı ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin ortalama, standart sapma, alt ve üst değer gibi tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin evlilik yaşamı ölçeğinden ortalama $32,08 \pm 12,51$ puan almış olup, alınan en düşük puan 10, en yüksek puan ise 50 bulunmuştur

Tablo 5. Katılımcıların cinsiyetine göre İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanların karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss.	T	p
Güvenli Bağlanma	Kadın	313	4,26	1,488	-2,547	,011
	Erkek	288	4,57	1,521		
Korkulu Bağlanma	Kadın	313	3,60	1,701	2,258	,024
	Erkek	288	3,29	1,671		
Saplantılı Bağlanma	Kadın	313	3,84	1,193	1,817	,070
	Erkek	288	3,66	1,184		
Kayıtsız Bağlanma	Kadın	313	3,49	1,610	2,516	,012
	Erkek	288	3,17	1,533		

Tablo 5’de araştırma kapsamına alınan evli bireylerin cinsiyetine göre İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanların karşılaştırılmasında kullanılan bağımsız örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen evli bireylerin cinsiyetine göre İlişki Ölçekleri Anketinden ve ölçekte yer alan güvenli bağlanma ($t_{599}=-2,54$, $p<0.05$), korkulu bağlanma ($t_{599}=2,25$, $p<0.05$) ve kayıtsız bağlanma ($t_{599}=2,51$, $p<0.05$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve buna karşın saplantılı bağlanma ($t_{599}=1,81$, $p>0.05$) alt boyutundan aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

Farkın kaynağını belirlemek için aritmetik ortalamalar incelendiğinde, güvenli bağlanma alt boyutunda erkeklerin puan ortalamalarının kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, korkulu bağlanma alt boyutunda kadınların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ve kayıtsız bağlanma alt boyutunda kadınların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda cinsiyetin güvenli bağlanma, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma stilini etkileyen bir faktör olduğu ancak saplantılı bağlanma stilini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Tablo 6. Katılımcıların cinsiyetine göre Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	\bar{x}	Ss.	T	p
Evlilik Yaşamı Ölçeği	Kadın	313	31,37	12,009	-1,453	,147
	Erkek	288	32,85	13,026		

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların evlilik yaşam doyum puan ortalamaları arasında cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($t_{599}=-1,45$, $p>0.05$).

Elde edilen bulgular doğrultusunda cinsiyetin evlilik yaşam doyumunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Tablo 7. Katılımcıların eğitim durumuna göre İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanların karşılaştırılması

	Eğitim Durumu	N	\bar{x}	Ss	F	p	Fark
Güvenli Bağlanma	İlkokul	64	4,88	1,457	5,722	,000*	Ortaokul>Yüksek Öğretim
	Ortaokul	123	4,21	1,426			
	Lise	218	4,33	1,566			
	Üniversite	139	4,22	1,463			
	Yüksek Öğretim	57	5,07	1,401			
Korkulu Bağlanma	İlkokul	64	2,94	1,399	6,534	,000*	Üniversite>Yüksek Öğretim
	Ortaokul	123	3,80	1,659			
	Lise	218	3,53	1,724			
	Üniversite	139	3,58	1,744			
	Yüksek Öğretim	57	2,65	1,477			
Saplantılı Bağlanma	İlkokul	64	3,81	1,306	3,901	,004*	Lise>Yüksek Öğretim
	Ortaokul	123	3,72	1,009			
	Lise	218	3,84	1,223			
	Üniversite	139	3,85	1,264			
	Yüksek Öğretim	57	3,18	,971			
Kayıtsız Bağlanma	İlkokul	64	2,76	1,321	3,812	,005*	Ortaokul>İlkokul
	Ortaokul	123	3,64	1,625			
	Lise	218	3,42	1,554			
	Üniversite	139	3,29	1,596			
	Yüksek Öğretim	57	3,12	1,652			
Öğretim	601	3,34	1,580				

* $p < 0.05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin eğitim durumlarına göre İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin yapılan ANOVA sonuçlarına Tablo 7' de yer verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların güvenli bağlanma puanlarının eğitim durumlarına göre anlamlı farklılaşma gösterdiği görülmektedir. Güvenli bağlanma puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek için Scheffe testi uygulanmış ve yükseköğretim mezunlarının ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite mezunlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($F=5965,72$, $p < .05$).

Bağlanma stillerinin ikinci alt boyutu olan korkulu bağlanma stiline puanlarının eğitim durumlarına göre anlamlı farklılaşma gösterdiği görülmektedir. Korkulu bağlanma

stilinin puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek için Scheffe testi uygulanmış ve ortaokul mezunlarının ilkokul mezunlarına göre, yüksek öğretim mezunlarının ise ortaokul, lise ve üniversite mezunlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($F=5966,53$, $p<.05$).

Bağlanma stillerinin diğer bir alt boyutu olan saplantılı bağlanma puan ortalamalarının katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tabloda görülmektedir. Farkın kaynağını belirlemek için bu alt boyut için de Scheffe testi uygulanmış olup lise mezunlarının üniversite mezunlarına ve üniversite mezunlarının yükseköğretim mezunlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($F=5963,90$, $p<.05$).

Bağlanma stilinin son alt boyutu olan kayıtsız bağlanma puan ortalamalarının katılımcıların eğitim durumları ile arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını belirlemek için PostHoc testlerinden Scheffe testi uygulanmış ve ortaokul mezunlarının ilkokul mezunlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($F=5963,81$, $p<.05$).

Elde edilen bulgular doğrultusunda İlişki Ölçekleri Anketine ait alt boyutların puanlarının katılımcıların eğitim durumları arasında anlamlı düzeyde farklılaşmalar mevcuttur.

Tablo 8. Katılımcıların eğitim durumuna göre Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

	Eğitim Durumu	N	\bar{x}	Ss	F	p	Fark
Evlilik Yaşamı Ölçeği	İlkokul	64	36,20	13,337	3,900	,004*	İlkokul>Üniversite
	Ortaokul	123	31,64	11,326			
	Lise	218	31,44	12,744			
	Üniversite	139	30,16	12,413			
	Yüksek Öğretim	57	35,54	12,149			
	Total	601	32,08	12,518			

* $p<0.05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin eğitim durumlarına göre Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin yapılan ANOVA sonuçlarına Tablo 8’de yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci ölçeği olan Evlilik Yaşamı Ölçeği puan ortalamalarının katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği görülmektedir. Evlilik yaşam

doyum puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için Scheffe testi uygulanmış ve ilkokul mezunlarının üniversite mezunlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur ($F=5963,90$, $p<.05$).

Tablo 9. Katılımcıların evlenme şekline göre İlişki Ölçekleri Anketi ve Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

	Evlenme Şekli	N	\bar{x}	Ss.	F	p	Fark
Güvenli Bağlanma	Görücü usulü	323	4,45	1,503	,240	,787	-
	Flört ederek	261	4,37	1,525			
	Kaçarak	17	4,27	1,507			
	Total	601	4,41	1,511			
Korkulu Bağlanma	Görücü usulü	323	3,37	1,616	1,710	,182	-
	Flört ederek	261	3,50	1,773			
	Kaçarak	17	4,10	1,772			
	Total	601	3,45	1,692			
Saplantılı Bağlanma	Görücü usulü	323	3,77	1,176	,217	,805	-
	Flört ederek	261	3,72	1,216			
	Kaçarak	17	3,87	1,153			
	Total	601	3,75	1,191			
Kayıtsız Bağlanma	Görücü usulü	323	3,30	1,568	,828	,437	-
	Flört ederek	261	3,36	1,587			
	Kaçarak	17	3,79	1,720			
	Total	601	3,34	1,580			
Evlilik Yaşamı Ölçeği	Görücü usulü	323	32,82	12,406	1,334	,264	-
	Flört ederek	261	31,13	12,665			
	Kaçarak	17	32,71	12,103			
	Total	601	32,08	12,518			

Araştırmaya katılan evli bireylerin evlenme şekline göre İlişki Ölçekleri Anketine ve Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin yapılan ANOVA sonuçlarına Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde katılımcıların güvenli bağlanma ($F_{598}=,240$, $p>.05$), korkulu bağlanma ($F_{598}=1,71$, $p>.05$), saplantılı bağlanma ($F_{598}=,217$, $p>.05$) ve kayıtsız bağlanma ($F_{598}=,828$, $p>.05$) puanlarının evlenme şekillerine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Buna ek olarak katılımcıların evlilik yaşam doyum puanlarının da evlenme şekli ile anlamlı olarak farklılaşmadığı da Tablo 9’da görülmektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda evlenme şeklinin kişinin bağlanma ve doyum düzeyini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Bağlanma ve Evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların İlişki Ölçekleri Anketi ve Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar

		Güvenli Bağlanma	Korkulu Bağlanma	Saplantılı Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma	Evlilik Yaşamı
Güvenli Bağlanma	r	1	-,685**	-,326**	-,444**	,548**
Korkulu Bağlanma	r		1	,075	,468**	-,376**
Saplantılı Bağlanma	r			1	-,121**	-,156**
Kayıtsız Bağlanma	r				1	-,326**
Evlilik Yaşamı	r					1

**Korelasyon $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır

Tablo 10 incelendiğinde, evli bireylerin güvenli bağlanma ile korkulu bağlanma puanları ($r = -.68$, $p < .01$), saplantılı bağlanma puanları ($r = -.32$, $p < .01$) ve kayıtsız bağlanma puanları ($r = -.44$, $p < .01$) arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu buna ek olarak evlilik yaşam doyumu puanı ($r = .54$, $p < .01$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Katılımcıların korkulu bağlanma ile saplantılı bağlanma puanları ($r = .07$, $p > .05$) arasında anlamlı ilişki olmadığı buna karşın kayıtsız bağlanma ($r = .46$, $p < .01$) puanı ile pozitif yönlü ve anlamlı ayrıca, evlilik yaşam doyumu puanı ($r = -.37$, $p < .01$) ile de negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir.

Evlilik deneyimi uzun yıllara dayanan katılımcıların saplantılı bağlanma ile kayıtsız bağlanma puanları ($r = -.12$, $p < .01$) ve yaşam doyumu puanları ($r = -.15$, $p < .01$) arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Katılımcıların kayıtsız bağlanma ile yaşam doyumu puanları ($r = -.32$, $p < .01$) arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Katılımcıların bazı sosyo-demografik özelliklerinin ve bağlanma stillerinin, Evlilik Yaşamı düzeyine etki etme durumu

	B	Ss.	β	T	p
1 (Sabit)	29,887	1,594		18,745	,000*
Katılımcının Cinsiyeti	1,484	1,021	,059	1,453	,147
(Sabit)	32,209	2,141		15,047	,000*
2 Katılımcının Cinsiyeti	1,707	1,034	,068	1,651	,099
Katılımcının Eğitim Düzeyi	-,364	,511	-,032	-,712	,477
Katılımcının Evlenme Şekli	-1,047	1,018	-,046	-1,028	,304
(Sabit)	17,174	4,500		3,817	,000*
Katılımcının Cinsiyeti	,119	,872	,005	,136	,892
Katılımcının Eğitim Düzeyi	-,424	,429	-,038	-,987	,324
Katılımcının Evlenme Şekli	-,494	,855	-,022	-,578	,564
3 Güvenli Bağlanma Alt Boyut	4,306	,438	,520	9,839	,000*
Korkulu Bağlanma Alt Boyut	,233	,364	,031	,640	,522
Saplantılı Bağlanma Alt Boyut	-,046	,405	-,004	-,114	,909
Kayıtsız Bağlanma Alt Boyut	-,859	,324	-,108	-2,648	,008*

* $p < 0,05$

Tablo 12. Modele ilişkin özet değerler

Model	R	R²	Düz. R²	ΔR²	F Değişim	p
1	,059	,004	,002	,004	2,110	,147
2	,089	,008	,003	,004	1,323	,192
3	,559	,312	,304	,304	65,568	,000*

Tablo 11’de araştırmaya katılan evli bireylerin bazı sosyo-demografik özelliklerinin ve bağlanma stillerinin, Evlilik Yaşamı düzeyine etki etme durumunun incelendiği hiyerarşik regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Model 1’de ilk olarak sadece evli bireylerin cinsiyetlerinin evlilik yaşam doyumuna etkisi incelenmiş ve evli bireylerin cinsiyetlerinin evlilik yaşam doyumuna etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Oluşturulan ikinci modelde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin tamamının evlilik yaşam doyumuna etkisi incelenmiştir. Model 2 incelendiğinde, evli bireylerin cinsiyet, eğitim durumu ve evlenme şekillerinin evlilik yaşam doyumuna etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Model 3’te araştırma kapsamına alınan evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerinin ve bağlanma stillerinin evlilik yaşam doyumuna etkisi incelenmiştir. Model 3’e göre evli bireylerin ilişki ölçekleri anketinde bulunan güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanların evlilik yaşam doyum düzeyini pozitif yönde ($\beta=0,520$; $p<0,05$), kayıtsız bağlanma alt boyutundan aldıkları puanların ise negatif yönde ($\beta=-0,108$; $p<0,05$) ve

istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etki ettiği belirlenmiştir. Bu model evlilik yaşam doyumundaki varyansın %30,4'ünü açıklayabilmekte olup, evli bireylerin güvenli bağlanma puanlarının artması evlilik yaşam doyumunu artırmakta, kayıtsız bağlanma puanlarının artması ise evlilik yaşam doyumunu azaltmaktadır.

7.2. Nitel Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde evli çiftler ile gerçekleştirilen görüşmelerin analizine yer verilmiştir. Görüşme yapılan katılımcıların sosyodemografik özellikleri Tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların sosyodemografik bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Evlenme Şekli	Evlilik Yılı
K1	Kadın	33	Üniversite	Flört Ederek	10 Yıllık Evli
E1	Erkek	33	Üniversite	Flört Ederek	10 Yıllık Evli
K2	Kadın	32	Lise	Görücü Usulü	13 Yıllık Evli
E2	Erkek	37	Lise	Görücü Usulü	13 Yıllık Evli
K3	Kadın	36	Yüksek Öğretim	Flört Ederek	12 Yıllık Evli
E3	Erkek	36	Üniversite	Flört Ederek	12 Yıllık Evli
K4	Kadın	40	Lise	Görücü Usulü	20 Yıllık Evli
E4	Erkek	44	Lise	Görücü Usulü	20 Yıllık Evli
K5	Kadın	57	Ortaokul	Görücü Usulü	37 Yıllık Evli
E5	Erkek	62	Ortaokul	Görücü Usulü	37 Yıllık Evli
K6	Kadın	54	Ortaokul	Görücü Usulü	35 Yıllık Evli
E6	Erkek	56	Ortaokul	Görücü Usulü	35 Yıllık Evli
K7	Kadın	30	Lise	Görücü Usulü	12 Yıllık Evli
E7	Erkek	35	Üniversite	Görücü Usulü	12 Yıllık Evli
K8	Kadın	35	Yüksek Öğretim	Flört Ederek	10 Yıllık Evli
E8	Erkek	35	Üniversite	Flört Ederek	10 Yıllık Evli
K9	Kadın	28	Lise	Flört Ederek	10 Yıllık Evli
E9	Erkek	32	Lise	Flört Ederek	10 Yıllık Evli
K10	Kadın	39	Üniversite	Flört Ederek	13 Yıllık Evli
E10	Erkek	44	Üniversite	Flört Ederek	13 Yıllık Evli
K11	Kadın	41	Lise	Flört Ederek	20 Yıllık Evli
E11	Erkek	44	Lise	Flört Ederek	20 Yıllık Evli
K12	Kadın	28	Lise	Görücü Usulü	10 Yıllık Evli
E12	Erkek	29	Lise	Görücü Usulü	10 Yıllık Evli
K13	Kadın	49	Ortaokul	Görücü Usulü	29 Yıllık Evli
E13	Erkek	54	Ortaokul	Görücü Usulü	29 Yıllık Evli
K14	Kadın	37	Lise	Görücü Usulü	18 Yıllık Evli
E14	Erkek	41	Lise	Görücü Usulü	18 Yıllık Evli
K15	Kadın	31	Ön Lisans	Flört Ederek	10 Yıllık Evli
E15	Erkek	33	Üniversite	Flört Ederek	10 Yıllık Evli

Araştırmada çift olarak görüşülen katılımcıların cinsiyet dağılımı eşit sayıdadır. Araştırmanın değişkenlerinden olan görücü usulü ile evlenme, flört ederek evlenme ve kaçarak evlenme seçeneklerinden, kaçarak evlenme şekline sahip çift grubuna araştırmanın nitel aşamasında rastlanılmamıştır.

Katılımcılarla yapılan görüşme verilerinin içerik analizinden elde edilen bulguların ana tema, kategori ve kod şeklindeki çözümlemesi Tablo 14’de toplu olarak verilmiştir.

Tablo 14. Araştırmanın tematik çerçevesi

Ana Tema	Kategori	Kod
Evliliği İfade Eden Tanımlar	Duygusal Bağ	• Birliktelik
		• Huzur
İletişimin Değerlendirilmesi	Olumlu İletişim	• İyi Yönlü Etkileşim
	Olumsuz İletişim	• Ortak Paydada Buluşmak
Boş Zaman Aktiviteleri	Eşler Arası Aktivite	• Sen Dili • Tek Yönlü İletişim
	Sosyal Çevre ile Aktivite	• Beraber Zaman Geçirme
Doyum Kriterleri	Doyum Düzeyini Etkileyen Kriterler	• Beraber Zaman Geçirmeme
	Çocuk Sahibi Olma	• Arkadaş/Aile/Çocuk/ Torun ile Zaman Geçirme
	Evliliğin Doyumunda Zaman İçinde Azalma	• Anlayış • İlgi/Özen
		• Mutluluk/Huzur • Sevgi
Evlilik Doyumunda Kişisel Özellikler	Flört Ederek Evlenme	• Çocuk/Torun ile Vakit Geçirmek
	Görücü Usulü Evlenme	• Doyumun Yön Değiştirmesi
Duygusal Bağın Evlilik Doyumu/Devamlılığına Sağladığı Katkıları	Ekonomik Durum	• Doyumun Olmaması
	Eğitim Düzeyi	• Evlilik Öncesi Yaşantılar
	Karakteristik Özellikler	• Evlenme ile Oluşan Yaşantılar
Kök Aile İlişkilerinin Evliliğe Etkisi	Kültürel Farklılıklar	• Ekonominin Aile İlişisine Yansımaları
	Evet	• Kendini Geliştirme
Kök Aile Yaşantıları	Hayır	• Davranış Şekilleri
	Olumlu Etkileri	• Kültür Çatışması
Kök Aile Yaşantıları	Olumsuz Etkileri	• Sevgi/Saygı
		• Güven/Destek
Kök Aile Yaşantıları		• Duygusal Bağdan Yoksun Olma
		• Aile Üyelerinin Rol Model Olması
Kök Aile Yaşantıları		• Aile Üyelerinin Evliliğe Müdahalesi
		• Aile Temelli Alışkanlıklar

Evliliğin Eşlerde Oluşturduğu Değişimin Yönü	Kişilik Değişimi	• Olumlu Değişim • Olumsuz Değişim
Evliliğin Sürekliliğini Sağlamadaki Öneriler	Olumlu Tutum Sergileme	• Beraber Zaman Geçirmek • Saygı
	Sağlıklı İletişim Kurma	• Sevgi • Hoşgörü • Anlayış
	Kök Aile Müdahaleleri	• Problem Çözme Becerisi • Paylaşım • Kök Ailelere Mesafe Koyma

Çalışma örnekleminin görüşmede; evliliği ifade eden tanımlar, iletişimin değerlendirilmesi, boş zaman aktiviteleri, doyum kriterleri, evlenme şeklinin doyum ve devamlılıkta belirleyiciliği, evlilik doyumunda kişisel özellikler, duygusal bağın evlilik doyumunu/devamlılığına sağladığı katkılar, kök aile ilişkilerinin evliliğe etkisi, evliliğin eşlerde oluşturduğu değişimin yönü ve evliliğin sürekliliğini sağlamadaki öneriler ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlarla oluşturulan temaları içermektedir.

Tablo 15. Evliliği ifade eden tanımlar

Tema	Kod
Evliliği ifade eden tanımlar	Birliktelik
	Huzur
	Hayatın anlamı

Yapılan görüşmelerde evli bireylerin evliliği ifade eden tanımlarına ilişkin bir kısmı ayrıntılı bir anlatımı; diğer bir kısmı ise kavrama ilişkin kişisel bilgi aktarımını tercih etmiştir. Çok az sayıda da olsa evliliğin tanımının herkes için farklı olduğunu söyleyen katılımcılara da rastlanılmıştır. Tablo 15 incelendiğinde çalışma örnekleminde yer alan katılımcıların evliliğe dair yaptıkları tanımlamaların çoğunlukla pozitif anlamda olduğu görülmektedir.

Kişilerin evliliklerine yükledikleri anlamlar ilişkilerine verdikleri değerler ile ilişkilendirilmektedir (Yazıcı ve Demirli, 2020, s. 297). Evlilik ilişkisine yüklenen anlamlar çoğunlukla eşlerin öznel tanımlamaları çerçevesinde ele alınmakta ve çiftlerin birlikte oldukları süre boyunca her türlü duruma karşı iş birliği yapmalarını gerekli kılmaktadır (Demirli ve Kendir, 2016, s. 101). Russel ve arkadaşları da (1980) çiftlerin biyopsikososyal yakınlıklarını olumlu olumsuz fark etmeksizin her duruma karşı birlikte olabilmeleri ile paralel olduğunu belirtmektedir (s. 473).

Uysal (1999) yaptığı çalışmada, çiftlerin huzurlu bir yuva kurma gayesi ile bir araya gelmek istediklerini belirtmiştir (s. 526). Ayrıca kişilerin evliliğe dair bakış açıları arasında ilişkinin huzurlu ilerlemesi ve ev ortamının huzurlu olması gibi düşüncelerin önemi büyüktür (Keldal, 2021, s. 7). Literatürde çeşitli kavramlarla ifade edilen huzur, daha çok kişisel anlamda ele alınmaktadır. Bununla birlikte huzur, çiftlerin evliliklerini içsel olarak rahatlık, sakinlik ve dinginlik gibi kendini güvende hissetmesini sağlayan duygusal hal olarak da belirtilmektedir (Özdemir, 2020, s. 22). Evlilik, eşler açısından bir ortaklık, hayat yolculuğunda beraber ilerleme durumu ve dış dünyadan ayrı kendilerine özel bir alan olarak nitelendirilmektedir (Parın, 2017, s. 151). Bu sebeple katılımcılar evliliği yaşamın anlamı şeklinde tanımlamaktadırlar.

Alandaki çalışmalarla benzer şekilde araştırmamızdaki katılımcılarında huzur, birliktelik ve hayatın anlamı gibi kavramları evliliği ifade etme biçimlerinde yoğun olarak dile getirdikleri görülmüştür. Basit şekliyle, iki kişinin hayatlarını birleştirmesi için yapılan evlilik E8 kodlu katılımcının ifadelerinde yansımaktadır.

“Sevdiğim kadınla veya insanla diyeyim beraber bir hayatı paylaşmak, aynı çatı altında huzurlu olmak” (E8)

Evliliğin bireyler için ne anlama geldiği, evlilik ilişkisi süresince hissedilen duygular ve kazanımlar ile desteklenerek ifade edilmektedir. Kişiler evliliği olumlu bir birliktelik olarak tanımlamakla beraber, eş olmanın getirdiği sorumluluklar, kadere inanmak veya çocuk sahibi olmak ile de ilişkilendirmektedirler.

“Benim için evlilik karı ve kocanın sorumluluklarını yerine getirmek için yaptığı sevgi ile başlayan bir birlikteliği ifade eder.” (E1)

Tablo 16. İletişimin değerlendirilmesi

Tema	Kod
İletişimin Değerlendirilmesi	İyi yönlü etkileşim Ortak paydada buluşmak Sen dili Tek yönlü iletişim

Tablo 16 incelendiğinde, katılımcıların eşleri ile arasındaki olumlu iletişimlerini “iyi yönlü etkileşim” ve “ortak paydada buluşmak” kodları ile olumsuz iletişimlerini ise “sen dili” ve “tek yönlü iletişim” kodları çerçevesinde değerlendirdiklerini söyleyebiliriz.

Katılımcıların çoğu eşleri ile arasındaki iletişimlerini olumlu yönde, orta ve iyi düzeyde değerlendirmişlerdir.

Çiftler evlilik ilişkisine dâhil oldukları andan itibaren, evlilik öncesindeki etkileşim biçimlerini değiştirmeye başlarlar. Sistem kuramı çerçevesinde ise ilişkilerin birer etkileşimler ögesi olduğu netleşmiştir (Fidanoğlu, 2006, s. 4). Bu etkileşimler aynı zamanda aile sisteminde yaşayan kişilerin birbirlerine karşı sorumluluklarıdır. Bireylerin evlilik ilişkilerinde sağlıklı olabilmeleri için sistemin düzgün ve iyi yönlü bir şekilde işletilmesi, ortaya çıkabilecek problemlerin düzeltilmesi ve birbirlerine karşı sorumlulukların yerine getirilmesi gerekmektedir (Akgün ve Polat Uluocak, 2010, s. 10).

“İyi değerlendiririm. Tabii zamanla gerçekleşti bu yaşlarımız ilerledikçe artık birbirimizi iyi tanıdıkça oturdu bazı şeyler. Mesela artık ben sinirliyse o hemen anlar, o üzgünse ben sebebini hemen bulurum. Bazen konuşmadan bile etkileşimin iletişimin içindeyiz. Bu da tecrübeden kaynaklıdır herhalde.” (K4)

Evli bireylerin birbirleri ile olan etkileşimlerinde etkili dinleme, duygu kontrolü ve karşılıklı saygı gibi olumlu tutumlar sergileyerek etkileşimlerini iyi yönde tutmak için çaba gösterdikleri anlaşılmıştır.

“Olumludur, ne hissederseniz hissedelim o anki baskın duyguya kapılmadan anlayışla etkileşim kurarız.” (K8)

İletişimde ve etkileşimde kısacası hayatta ortak olma durumu, çiftler için bir evlilik ilişkisi gereksidir. Modern evliliklerde ortak karar alma veya ortak paydada buluşma durumlarının daha fazla olduğu görülmektedir (Geçtan, 2007, s. 121). Aktaş (2009)’a göre ortak paydada buluşabilen ve karşılaşılan olumsuz durumları çözebilen eşlerin evliliği, uyumlu bir evlilik olarak kabul nitelendirilmektedir (s. 42). Araştırmamızda da bazı katılımcılar, eşleri ile aralarındaki ilişkiyi nasıl değerlendirdiklerine yönelik sorulara ortak paydada buluştukları şeklinde yanıtlar vermişlerdir.

“Etkileşimimiz güzeldir. Bazen farklı şeyleri düşünürüz ama ortak sonuçlarda buluşmayı da biliriz.” (E4)

İnsanlar günlük yaşamda iletişim kurarken karşısındaki kişiye duygu ve düşüncelerini aktarmaya çalışırken olumlu dilin yanı sıra olumsuz bir dil de tercih edebilmektedirler. Tercih edilen iletişim şekline göre sonuçlar negatif ve pozitif yönde değişmektedir. Çiftlerin yaşadığı sorunların temeli genellikle olumsuz iletişim stillerine dayanmaktadır. Kişiler çoğunlukla kullanması daha kolay olan ve ilk akla gelen “sen dilini”

kullanabilmektedirler. Sen dili, karşı tarafı itham edici ve suçlayıcı bir dildir (Gordon, 2007, s. 174).

Eşlerinin sen dili iletişim tarzına sahip olduğunu ifade eden K6 ve K10 kodlu katılımcılar, eşleri ile aralarındaki etkileşimin zor ve yorucu olduğunu ifade etmişlerdir.

“İnişli çıkışlıdır. Aslında aynı şeyleri düşünüyoruz ama aynı şeyleri konuşamayız. Biraz inatçıyızdır. Muhabbet, sorunu konuşmaya geldiği andan itibaren hemen beni suçlar. Hiçbir tartışmada haklı olduğumu anlatamamışım. O kendini anlatır beni suçlar hep konuyu kapatır. Sonrasında o rahatlamıştır ben yorulduğumla kalırım.” (K6)

“Eşim ne cevap verdi bilmiyorum ama bence zor bir etkileşimimiz var. Ona asla yaranamam, yaptığım her hareketi eleştirir, hani çocuğundan asla memnun olmayan babalar olur ya. Suçlayan babalar aynı öyledir.” (K10)

Evlilik ilişkisinde iletişim karşılıklı olmalıdır. Çiftlerden yalnızca birinin anlattığı ya da sürekli “direktif” verdiği, diğerinin ise pasif durduğu tek yönlü iletişim durumu, evliliklere tutarsız ve sağlıksız bir ilişki modeli yaşatmaktadır (Tezel, 2011, s. 3).

Katılımcılardan çok azı eşi ile arasındaki etkileşimin tek yönlü olduğunu ifade etmiştir.

“İletişimimiz tek taraflı, hep ben kurmaya çalışırım. O da kendince kuruyordur ama bana yansıtmıyordur belki de asla etkileşim içinde olamıyoruz.” (K5)

Tablo 17. Boş zaman aktiviteleri

Tema	Kod
Boş zaman aktiviteleri	Berber Zaman Geçirme
	Berber Zaman Geçirmeme
	Arkadaş/Aile/Çocuk/Torun ile Zaman Geçirme

Tablo 17 incelendiğinde katılımcıların boş zaman aktivitelerini eşleri veya sosyal çevreleri ile gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Evlilik ilişkisi açısından eşlerin beraber zaman geçirmesi, ortak ilgi alanlarında buluşması veya bunun için çabalaması oldukça önemlidir. Katılımcıların bir kısmının beraber zaman geçirmekten keyif aldığı veya ortak zaman diliminde buluşmak için gayret gösterdiği anlaşılmaktadır. Eş ile yapılabilecek aktiviteleri hayatın içine sıkıştırmak yerine, hayatın merkezine eşini alan katılımcılara rastlanmıştır.

“Genellikle eşim ile geçiririm, hiçbir zaman boş vaktimi kendime ayırmam. Bunun sebebi zaten hayatın yoğunluğunda ailemize zaman ayıramıyoruz, iş yoğunluğu ve beyin yoğunluğu oluyor bu yüzden boş zamanımı sevdiğim kadına ayırmak istiyorum. Beraber her türlü etkinliği yaparız. Tavla oynarız, film izleriz, kayak bineriz, aslında o anki boş vaktimizde hangi etkinlik uygunsa o zaman diliminde bizi ne eğlendirecekse ve imkânlar neyi el veriyorsa onu beraberce yapmaya çalışırız.” (E3)

Evlilik, eşlerin birbirlerinin hayatına katılım durumlarını zorunlu kılmaktadır. Buna karşın bazı evliliklerde eşlerin bu duruma direndiği ve ortak katılımlarda bulunmadığı görülmektedir. Araştırmada K15 kodlu katılımcının ifadesi ile benzer nitelikler taşıyan çiftlere sıklıkla rastlanmıştır. Buna ek olarak eş ile boş zaman aktivitelerini gerçekleştirilememeye sebeplerini, ilgi alanlarının farklı olması veya aile büyüklerinin çiftlerin boş zaman dilimlerine dâhil olması gibi faktörlerle açıklayan katılımcılarda mevcuttur.

“Evlenden önce çok şey yapardık evlenince hiçbiri kalmadı, zaman kalmıyor veya biz oluşturamıyoruz zamanı. Pazar kahvaltısı dışında bir arada olduğumuz aktiviteler yok gibi. Hafta içi erken çıkar geç gelir işi sebebiyle. Hafta sonu da dinleniyor. O yüzden yapamıyoruz aktivite.” (K15)
“Bunu zor olur yani gerçekleştiriyoruz. Aynı şeylerden hoşlanmayız.” (E1)

“Çok baş başa kalamayız, kayınvalidemlerle beraber yaşadığımız için her aktivitede onlar da olur. Bozkırda yaşıyorken mesela yaylaya giderdik hava güzelken onlarda gelirdi.” (K9)

Katılımcıların aktivite şekilleri ve aktiviteden aldıkları doyum birbirinden oldukça farklıdır. Eşlerden birkaçına göre aile büyükleri ile zaman geçirmek en önemli aktiviteleri iken başka çiftlere göre ise ortak aktivitede buluşmalarının tek sebebi çocukları veya torunları olmaktadır.

“Çocukların hepsi evden ayrıldıktan ve aslında birbirimizin başına kaldıktan sonra boş zamanımız oldu. Bazen yürüyüş yaparız eşimin spordan arkadaş grubu var onların eşleriyle birlikte mangal partilerimiz olur. Yani genel

olarak arkadaş ve akrabalarla geçiririz. Pek ayrı olmayız genellikle birlikte vakit geçiririz. Ben nereye o oraya, o nereye ben oraya.” (K6)

“İkimizde çalışıyoruz. Boş zamanlarda ailelerimize vakit ayırırız. Annelerimizi bir araya getirir parka gideriz yazın pikniğe veya bir şeyler yemeye çıkarırız.” (K14)

“Çocuklarımız için ortak alanlarda buluşuruz, onlar için çabalarız....” (K5)

“Hayır, tek ortak aktivite çocuklar. Onları eğlendirmek için sık sık bir şeyler yaparız da tabi bu birbirimiz için değil. Çocuklar için.” (K10)

Tablo 18. Doyum kriterleri

Tema	Kod
Doyum kriterleri	Anlayış Mutluluk/huzur İlgi/özen Sevgi Çocuk/torun ile vakit geçirmek Doyumun yön değiştirmesi Doyumun olmaması

Katılımcıların evlilik doyumlarını ifade eden tanımlar arasında en belirgin olanı anlayışlı olma durumudur. Bilinçli farkındalık olarak da tanımlanabilen anlayış kavramı, diğer insanların üzüntü ve acılarına karşı dikkatli olmayı içermektedir (Deniz vd., 2008, s. 1152).

“Benim evliliğimde en büyük aldığım doyum anlayıştır. Her şeyden önce anlayış bizim birlikteliğimizin devamını sağlayan en temel şey.” (E3)

Kişinin evlilikten aldığı doyum ve ilişkisinde hissettiği huzuru genel olarak doğru orantıda yaşaması sebebiyle mutluluk ve huzur kategorileri bir arada incelenmiştir. Ayrıca katılımcıların mutluluk ve huzur gibi duygusal değişkenlerle beraber evliliklerinde oluşan sohbet ve olumlu iletişim şekillerini de ifadelerine eklemeleri doyum kriterlerinin çeşitli olduğunu göstermektedir.

“Huzurlu bir aile ortamımızın olması ve çocuklarla birbirimizle aynı iletişimi kurabilmek bana göre evliliğin doyum noktası.” (K2)

“Mutluluk, huzur, beraber sohbet muhabbet edebilme.” (E2)

Araştırmalar evliliğin ilk yıllarında gösterilecek bilinçli özenin, gelecekteki problemlerin çözümünde ve mutlu evliliğin inşasında önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir

(Canel, 2012, s. 27). Katılımcıların yeni evli çiftler olmaması ancak evliliklerinde ilgi ve özen davranışlarını doyum kriteri olarak belirlemeleri, bu kavramların sadece evliliklerin ilk yıllarını kapsayan bir kavram olmadığını kanıtlar niteliktedir.

“Eve geldiğim zaman hoş bir karşılama, özenle sevgiyle yapılmış yemekler ve eşinin ilgilenmesi benim evlilikteki kriterlerimdir. Düşünsenize eve yorgun yorgun geldiniz kapıda beş karış surat biri karşılıyor.” (E7)

“İlgi ve alakanın hiç birbirinden ayrılmaması, iyi davranış, eşinin seni senin de onu düşünmen.” (E11)

Katılımcıların yoğun olarak kullandıkları duygusal değişkenlerinden biri de sevgidir. Sevgi ve evlilikten alınan doyum birbirleri ile doğru orantılıdır (Öztürk ve Arkar, 2014, s. 21). K12 kodlu katılımcının ifadesinde de sevginin, evlilik doyumunu etkileyen bir kriter olduğu görülmektedir.

“Sevgi ile yaklaşmak, mutsuzken bile güldürebilmek, eşinin senin için çabalaması bizim doyumumuzu belirliyor.” (K12)

Evlilik doyumunun en önemli belirleyicilerinden biri de bireylerin evliliklerinde ki hedefleri ve bu hedeflerin değişmesi ile doyum şekillerinin yer değiştirmesidir (Kubat, 2012, s. 12). Çiftlerin ifadeleri incelendiğinde doyum düzeylerinin negatif veya pozitif yönde değil, zamanla oluşan ihtiyaçlarına göre yön değiştirdiği görülmüştür.

“Evlilik zamanla büyüyen ve zorlaşan bir şey, evliliğin başlarında aldığım doyum ile şimdiki farklı yani belki her evlilik böyledir. Zaman sizi değiştirebiliyor.” (E1)

Tablo 19. Evlenme şeklinin doyum ve devamlılıkta belirleyiciliği

Tema	Kod
Evlenme şeklinin doyum ve devamlılıkta belirleyiciliği	Evlilik öncesi yaşantılar Evlenme ile oluşan yaşantılar

Tablo 19 incelendiğinde katılımcıların evlenme şekillerinin evlilikten aldıkları doyum ve evliliklerinin devamlılığı üzerindeki etkisinde evlilik öncesindeki yaşantıları ve evlilik ile oluşan yaşantıları dikkat çekmiştir. Katılımcıların evlenme şekilleri çerçevesinde kullandıkları evlilik öncesi yaşantısı kodunu kapsayan ifadeleri “flört ederek evlenme”, evlenme ile oluşan yaşantılar kodunu kapsayan ifadeleri ise “görücü usulü evlenme” kategorileri altında ele alınmaktadır. Katılımcılardan çoğu evlenme şeklini, evliliğin doyumunu ve devamlılığı ile ilişkilendirmemiş ve farklı argümanlar sunmuşlardır.

“Evlenme şekli evliliğin güzellik düzeyini belirler, sevdiğin biriyle evlenmek ile sonradan tanıdığın biriyle evlenmek elbette farklılık gösterir....Ama bence doyum düzeyini etkilemez çünkü ben eşlerin birbirini evlendikten sonra tanıdığını düşünüyorum. Evlilik öncesinde bir şeyler yaşamaları evlilik sonrasında da aynı şekilde olacağını belirleyemez bence.” (E3)

“Devamlılık bambaşka sebeplerle oluyor. Evlenme şekli ilgilendirmiyor.” (K14)

Geleneksel toplumların kültürlerinde evlilik öncesindeki yaşantılar genellikle çiftlerin gerçekleştirdiği söz ve nişanlardır. Modern toplumlarda ise evlilik öncesindeki yaşantılar toplumun değil bireyin meşrulaştırdığı ve flört olarak adlandırdığı bir durumdur. Katılımcılarımızın evlilik öncesi yaşantı olarak flört döneminden bahsetmeleri sebebiyle, evlilik öncesi yaşantıları söz ve nişan gibi durumlar çerçevesinde değerlendirilmemiştir.

“Bence var tabi ki, mesela daha önce izlediğimiz bir film, bir yaşanmış olay veya hissedilen duyguları tekrar konuşabiliyoruz, daha önce burada bunu hissetmiştik hatırlıyor musun diye konuşuyoruz bence evlenme şeklimizin flört olmasının doyum ile bir etkisi var.” (K1)

“Var ama çok önemli de değil, biz evlilikten önce çok şey yaşadık, uzun bir beraberliğimiz vardı. Bir insanı eskiden tanımak ile ilk kez tanımak, evlenmek farklıdır.” (E1)

Evlenme stillerinden biri olan görücü usulü evlilik, bireylerin kişisel tercihlerine çok önem vermeyen ve daha çok aile üyelerinin kararlarını birinci planda tutan bir stil olarak bilinmektedir (Bacanlı, 2001, s. 7). Görücü usulü evlilikler daha çok toplum ve kişilerin aileleri tarafından meşru sayılan bir durum olması sebebiyle, evlilik öncesinde bir yaşantı ancak söz ve nişanlılık süreçlerinde kısıtlı olarak gerçekleşmektedir. Katılımcılardan çok azı, görücü usulü ile evlenmiştir ve bu durumun evliliklerindeki doyum ve devamlılık ile alakalı olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte E4 kodlu katılımcı görücü usulü evlilik deneyiminin olumlu etkilerinden bahsederken K4 kodlu katılımcıda çiftlerin birbirlerini tanımasında nişanlılık döneminin öneminden bahsetmiştir.

“Evet vardır. Görücü usulü evliliklerde ailenin etkisi çok fazladır. Şimdi biz bu zamana kadar ciddi derecede bir veya iki kere tartışmışsak ve bu evliliği bitirmemişsek bunda görücü usulü evlenmenin etkisi var. Çünkü bizi bir araya aileler getirmiş, bu yüzden ayrılma noktasında da devreye girme

haklarını kendilerinde görüyorlar. Hani iyi ki olmadı tabi ayrılmadık ama eğer ailelerin vasfı olmasaydı ve biz severek evlenmiş olsaydık bence ayrılabilirdik. Çünkü evliliği başlarında ikimizde de zıt olan özellikler çoktu.” (E4)

“Bence var. Evlenme şeklimden şikayetçi değilim ama tanışma süreçleri en azından nişanlılık dönemi uzun olmalı ve kişiler birbirini evlenmeden önce iyice tanımalı. Bir kişiyi evlendikten sonra da tanımaya devam edersiniz aslında ama sonradan geri dönüşü yoktur. Görücü usulünde aileler çok etkin oluyor ve bazen kendi kararını birden fazla kişiye ya da tüm sülaleye açıklaman gerekiyor bu da bizim psikolojimizi etkilediği için doyumumuzu da etkiliyor.” (K4)

Tablo 20. Evlilik doyumunda kişisel özellikler

Tema	Kod
Evlilik doyumunda kişisel özellikler	Ekonominin aile ilişkisine yansıması Kendini geliştirme Davranış şekilleri Kültür çatışması

Tablo 20 incelendiğinde eşlerin sahip olduğu kişisel (eğitim durumu, kişilik, içinde yetiştiği kültür ortamı vb.) özelliklerinin evlilik doyumunu ve devamlılığı üzerinde birden fazla etkisinin olduğu görülmektedir.

Özgüven’e göre (2010) evlilik ilişkisi ve aile sisteminin en önemli belirleyicilerinden birisi, aile bireylerinin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamaktır (s. 30). Nitekim katılımcıların bazıları ekonomik durumun evliliğin devamı ve doyumunda önemi olduğunu ifade etmişlerdir.

“İçinde olduğumuz ekonomik durum evliliğin devamlılığını etkiliyor...” (K1)

“Evet var. İşim sebebiyle 5 yılda bir şehir değiştirebiliyoruz. Maddi durumumuzun iyi olması, ikimizin de benzer kişiliklerde olması evliliğe doyum da katar devamlılıkta.” (E1)

Eğitim, evlilik ilişkisini etkileyen faktörlerden biridir (Şendil ve Korkut, 2008, s. 18). Katılımcıların eğitim düzeylerinin evliliklerinin doyumuna ve devamlılığına etkisine dair ifadeleri, çiftlerin kendilerini geliştirmeleri ve daha bilinçli bireyler olarak evliliklerine

pozitif etkide bulunmaları çerçevesinde olduğu görülmüştür. K4 kodlu katılımcı, eğitim durumunun evliliğe olan etkisini şu şekilde dile getirmiştir.

“...Ben lise mezunu bile değildim evlenirken şimdi açıktan üniversite okuyorum. Bunlar beni geliştirdi belki daha iyi eş ve anne nasıl olunur bunu iyice öğrendim ve evliliğime yansıtım.” (K4)

Kişilik özellikleri evlilikteki önemli etkenlerden bir diğeridir. Katılımcıların ifadeleri çerçevesinde, bireylerin kişilik özelliklerinden kast ettikleri ahlaki yönden davranış şekilleri ve karakter biçimleridir. Katılımcılara eşlerin sahip olduğu kişilik özelliklerinin evlilik doyumu ve devamlılığındaki etkisine yönelik sorulan soruda, katılımcılardan bazısı eşler arasındaki benzer kişilik özelliklerinin etkisinden; bazıları ise evlilik öncesindeki kişilik özelliklerinin evlilik süresince aynı şekilde devam etmesinin etkisinden bahsetmişlerdir.

“Karşıdaki kişinin kişilik özelliklerinin evlilikten öncesiyle hâlâ aynı olmasının doyum ve devamlılıkta büyük bir etkisi var.” (K1)

“Kişilik özelliklerinin kesinlikle doyum ve devamlılıkta etkisi var.” (K3)

“Vardır, eşiniz ne kadar efendi veya karakterli, ağır, azimli ise evlilik de aynı şekilde doyumlu ve devamlı ilerler bence.” (K6)

“Vardır. Şimdi ki evlilikleri bilemem ama bizim için o zamanlar kişiliğe karaktere göre evlenilirdi zaten. Görücü usulü bile olsa bir araştırılırdı kimdir kimlerdendir nasıldır diye.” (E11)

Evlilik ilişkisi, şekli veya işleyişi, sosyal ve kültürel fonksiyonlarla toplumdan topluma birtakım farklılıklar göstermektedir (Arslan D. ve Arslan G., 2015, s. 636). Farklı kültürler arasında evlilik yapan veya yakın ilişki yaşayan çiftler bazı zorluklarla karşılaşabilmektedir (Göksu, 2015, s. 38).

“Bazı durumlarda vardır, kültürleri birbirinden farklı insanların evlilikleri doyumlu ve devamlı şekilde ilerlemez. Bunun sebebi de birbirleriyle iletişim ve paylaşım konusunda sorun yaşarlar.” (E3)

“İnsanın nerede yetiştiği kendi tavırlarının nasıl olduğunu tabi etkiler.” (K9)

Tablo 21. Duygusal bağın evlilik doyumu/devamlılığına sağladığı katkılar

Tema	Kod
Duygusal bağın evlilik doyumu/devamlılığına sağladığı katkılar	Sevgi/saygı Güven/destek Duygusal bağdan yoksun olma

Tablo 21 incelendiğinde duygusal bağın, evlilik doyumu ve devamlılığında ağırlıklı olarak pozitif duygular çerçevesinde etki ettiği görülmektedir.

Evliliklerde en önemli rolü üstlenen duygusal bağlar, çiftlerin evliliklerinin devamlılığı için en belirleyici nitelik olmaktadır (Çelik, 2013, s. 252). Kişilerin duygusal bağlarının temelini sevgi ve saygı oluşturmaktadır. Ayrıca çiftlerin eşleri ile arasındaki duygusal bağları, bağlanma yeteneklerine ve bağlanma stillerine bağlıdır (Çağlayan ve İpek, 2019, s. 163).

Katılımcıların çoğu, eşlerin birbirleri ile olan duygusal bağlarının evlilik doyumları ve devamlılığına etkisinin olduğunu ve bunların temelinde de sevgi/saygı gibi duygusal etmenlerin olduğunu ifade etmişlerdir.

“Her şeyin dozu önemli bence sağlar tabi ki. Sevgi olmazsa saygı olmaz veya saygı olmazsa sevgi olmaz birinin eksikliği veya abartılı olması doyuma katkı sağlar.” (K2)

Evlilik ilişkisini korumak için yapılan davranışlar kişiler arasında güven halini oluşturmaktadır (Tan, 1976, s. 100). Nitekim katılımcılarda da güven ve destek kategorileri eşleri ile olan duygusal bağlarının ve evlilik doyumu/devamlılık süreçlerinin en önemli dinamikleri olarak ifade edilmiştir.

“Evet etkiler. Duygusal bağlar güven, destek, yanında olduğunu hissettirmek ise kesinlikle sağlar. Önceki soruda dediğim gibi aynı aslında. Eşimin desteği olmasa ne olursa olsun eşim yanımda diyebiliyorsa evliliğimiz şimdi huzurlu ve mutludur.” (E2)

Eşlerin birbirlerine karşı olan duygusal bağlarının evliliğin doyumunda ve devamlılığında etkisinin olmaması da bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Az sayıda da olsa katılımcılardan bazısı eşlerin birbirleri ile olan duygusal bağlarının evlilik doyumu ve devamlılığına etkisinin olmadığını düşünmektedir. Katılımcıların ifadeleri çerçevesinde,

duygusal nedenler dışında başka dinamiklerin evlilik devamlılığını koruduğu anlaşılmıştır.

“Sağlamaz anneler çevremizdeki insanlar yıllarca evli kalmışlar eşleri ölene kadar devam etmişler çoğunun duygusal bir bağı da yoktu eşiyle ama devamlılık olmuş.” (E9)

Tablo 22. Kök aile ilişkilerinin evliliğe etkisi

Tema	Kod
Kök aile ilişkilerinin evliliğe etkisi	Aile üyelerinin rol model olması Aile üyelerinin evliliğe müdahalesi Aile temelli alışkanlıklar

Tablo 22 incelendiğinde araştırmaya katılan çiftlerin çoğunun hem kendisinin hem eşlerinin kök aile ilişkilerinin evliliğe etkisinin olduğunu belirttiklerini söyleyebiliriz. Mevcut etkiler aile üyelerinin rol model olması, aile üyelerinin evliliğe müdahalesi ve aile temelli alışkanlıklar şeklinde kodlara ayrılmıştır.

Kök aileler, bireylerin evliliklerinin mimarıdır. Çiftlerin her biri kendi ailelerinden öğrendiklerini farkında olarak veya olmayarak evliliklerine yansıtmaktadırlar (Akdağ ve Cihangir Çankaya, 2015, s. 648). Çünkü kişilerin günlük yaşantılarındaki davranışlarının pek çoğu çocuklukta oluşmakta ve temeli aileye dayanmaktadır. Bu nedenle bireylerin yakın ilişkilerinde her bir partnerin kök ailesinden getirdiği iletişim deneyimlerini veya alışkanlıklarını görmek mevcuttur (Dennison vd., 2014, s. 430).

“Düşünüyorum hatta ailelerimizden nasıl gördüysek birebir öyle yaşıyoruz. Ben iyi yetişmiş bir ailede büyüdüm annem her zaman çocuklarına nasıl davranacağını bilirdi. Kardeşlerime ve bana karşı olan tavrı hatta babamla arasındaki karı koca ilişkisi bile bana evliliğimde çok örnek teşkil etti. Ailelerimizden olumlu ilişkiler ve yaşantılar almamızın evliliğimize olumlu etkisi olduğunu söyleyebilirim.” (E8)

Katılımcıların ifadelerine göre kök aileleri ile olan ilişkilerinin evliliklerine etkisini çoğunlukla olumsuz yöndedir. Bu olumsuz etkilerden gelin-kayınvalide ilişkisi ve her iki tarafın annelerin müdahaleleri E4 kodlu katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Olumsuz etkilerin bazıları geleneksel tutumlarla çevrili olabilmektedir.

“Evet oldu. Özellikle evliliğimizin başlarında çok etkileri oluyordu. Biz eski toprak sayılırız o yüzden ailelerimiz de gelin kaynana etkisi çok olur. Annelerimizden kaynaklı evliliğimize olumsuz müdahaleler olurdu...” (E4)

Katılımcılar, kök aile ilişkilerinin evliliklerine olan etkisini, ailelerinden taşıdıkları pek çok alışkanlıkları eşlerine yansıtılmaları şeklinde de yorumlamışlardır. Katılımcılardan bazısı kök aile ilişkilerinden mevcut evliliğine ruhsal problemler ve olumsuz davranışlar aktardığını ifade ederken, bazısı ise ailelerinden güçlü duygular ve olumlu kazanımlarını evliliklerine yansıttıklarını ifade etmişlerdir.

“Etkisi olabiliyor. Olmasın diye çok çabalarım. Ailemden gelen bazı olumsuz ilişkiler var eşime ve evime yansıtılmamak için destek bile alıyorum. Eşimin aile ilişkileri de mükemmel değil ama ben psikoloğa giderek ikimizi de desteklemeye çalışıyorum. Aslında mevcut olan kişisel bunalımlarım hep aile kaynaklı.” (K12)

“...Ben annemden gördüğüm her davranışı hanımuma gösterdim, onu çocuğum gibi gördüm. İlk seneler annem çok sahiplendi sonra ben üstlendim vazifeyi. O gün bugündür hâlâ çocuğum gibi severim.” (E6)

Tablo 23. Evliliğin eşlerde oluşturduğu değişimin yönü

Tema	Kod
Evliliğin eşlerde oluşturduğu değişimin yönü	Olumlu değişim Olumsuz değişim

Evlilik bireylerin rollerinin değişimini içeren bir birliktelik biçimidir (Akgün ve Polat Uluocak, 2010, s. 12). Bu misalde kadın ve erkeğin rollerindeki değişimleri kabul edip sorumluluklara uyum sağlaması evlilik süreçlerindeki değişimi de olumlu kılabilmektedir.

Tablo 23'te görüldüğü gibi evliliğin eşlerde iki yönlü bir değişimi mevcuttur. Katılımcıların çoğu evliliğin kendisinde ve eşinde pek çok olumlu değişime yol açtığını belirtirken çok azı ise evliliğin kendisinde olumsuz bir değişim yarattığını ifade etmiştir.

Katılımcılardan yalnızca bir tanesi evliliğin kendisinde ve eşinde herhangi bir değişime yol açmadığını ve bunun sebebini ise eşi ile arasında flört döneminden beri var olan uyum olarak ifade etmiştir.

“Evet değiştiriyor tabi herkes farklı yapılar ve mizaçlara sahip, bunlar evlendiğin zaman aynı karakterde değilsen eşinle anlaşamıyorsan kendinde veya eşinde bir şeyleri değiştirince iyiye gittiğini fark ediyorsun bu da iyi bir şey. Demek istediğim birbirimizde rahatsız olduğumuz davranışları konuşuruz ve törpülememiz gerekenleri belirleriz orta yolu buluruz bu şekilde ilerler. Aslında ilk başta dediğim gibi bu konuda anlayış ile alakalı.” (K2)

Evlilik sürecindeki tecrübelerin niteliđi kiřinin sadece kendi evliliđini deđil bizzat evlilik kurumuna dair dūřüncelerini de etkileyebileceđi E9’un ifadesinde görölmektedir.

“Dūřünüyorum, severek evlendik hatta vermezseniz kaçarız diyorduk. Ama řimdi çocuklarım olmasa beni tutan řeyler olmasa ben evlilikten kaçardım. İřte bu kadar deđiřtim. (E9)

İkizler’e göre (2017), çocuk sahibi olma kararının verilmesi evlilik ilişkisindeki en önemli karardır (s. 167). K1 kodlu katılımcı, evlilik sürecinin hızlı ve karar verilmeden erken çocuk sahibi olmasının kendisinde olumsuz değişimlere neden olduğunu ifade etmiştir.

“Evet, beni biraz olumsuz etkilediğini dūřünüyorum belki evlilik dönemimizin hızlı gelişmesi aileye bir bireyin daha katılması hem o bireye hem evliliğe yetişmek bunun olumsuz etkisi var bende.” (K1)

Tablo 24. Evliliğin sürekliliğini sağlamadaki öneriler

Tema	Kod
Evliliğin sürekliliğini sağlamadaki öneriler	Beraber Zaman Geçirmek Saygı/ Sevgi Hoşgörü Anlayış Problem Çözme Becerisi Paylaşım Kök Ailelere Mesafe Koyma

Evlilikte birlikte geçirilen zaman, aktivitelerde buluşulması veya ortak paylaşımların olması çiftlerin evlilik ilişkilerini beslemekte ve evlilikteki negatif tutumlarını azaltmaktadır (Chapin vd., 2001, s. 260). Beraber geçirilen vakitlerin olumlu iletişim ve pozitif duygularla desteklenmesi, çiftlerin mevcut ilişkilerinin uzun ömürlü olmasını sağlayabilmektedir.

Katılımcıların evliliğe dair buldukları önerilerin arasında beraber geçirilen zaman ve duygusal destek faktörlerine dair ifadeler bulunmaktadır. Ayrıca evliliklerin sağlıklı ve

uzun ömürlü olabilmesi için hoşgörü ve anlayışı ilişkinin merkezine oturttukları görülmüştür.

Hoşgörü bence en önemlisi, bir insanı evlendikten sonra daha yakından ve sınırları kaldırmış halde görüyorsunuz eğer bazı pürüzleri hoşgörü ile karşılamazsanız veya anlayışlı olmazsanız bu iş yürümez. (E8)

Kişinin yaşadığı güçlükler karşısında problem çözme becerisine sahip olmasının, evlilik deneyiminin uzun olmasında etkili olduğu tespitine (Taşköprü, 2013, s. 29; Taylan, 1990, s. 2), K3 kodlu katılımcının ifadesinde de rastlanılmaktadır.

“İletişimin sağlıklı olması, eşlerin birbirini dinleyebilmesi ve anlayışlı olması hatta mümkünse problem çözme becerilerinin iyi olması sağlıklı ve uzun süreli evliliklerin anahtarlarıdır diyebilirim. Evet, aktiviteler beraber geçirilen zamanla da etkili ama bence günümüz evliliklerinin en büyük sorunu iletişimsizlik. Birbirinin problemini derdini dinleyememek ve anlayamamak.” (K3)

Katılımcıların ifadeleri arasında yer alan paylaşım kodunun açılımına baktığımızda bazı katılımcıların ev işlerindeki sorumluluklara dair paylaşımları kastettiği bazı katılımcıların ise duygusal paylaşımları kastettiği görülmektedir. Soyut veya somut olması fark etmeksizin eşler arasındaki paylaşım, evliliğin uzun ömürlü ve sağlıklı olmasında çok önemlidir.

“Her şeyin en başında bence paylaşım yer alıyor sonra saygı ve sevgi yer alıyor. Paylaşımdan kastettiğim hem iş güç hem de duygusal paylaşım, insan partnerine karşı her şeyi sorabilmeli iletişim olabilmeli. Kısacası paylaşım, saygı ve sevgi konularına özen gösterilmeli.” (K1)

Kök ailelerin evliliklere olan müdahalesi ve olumsuz etkileşimleri eşler arasındaki ilişkiyi, evliliğe dair beklentilerini ve birbirlerine olan güvenlerini etkilemektedir (Demiray, 2006, s. 16). Kök ailelerin çiftlerin evliliklerine müdahalesinin sınırlandırılmasının gerekliliği, K13 kodlu katılımcının ifadesinde belirtilmiştir.

“Evlilik gerçekten herkesin yapacağı bir şey değil. Şimdilerde kolayda eskiden sevgi aşk biz görmedik yani. O yüzden uzun ve sağlıklı evlilik için eşlerin birbirinin arasına kimseyi almaması lazım. Ailelere karşı mesafeli en azından duruşları olmalı. Hah mesafe demiyim şimdi benim de çocuklarım var. Ama eğer aileler zorluyorsa birbirlerine destek olması lazım. Evliliğinizi

sizden başkası düşünmez evladım çocuklarınızı da o yüzden hep desteklemeniz yanında olmanız lazım.” (K13)

8. TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak elde edilen nicel bulgulara yönelik sonuçlar ve devamında nitel bulgulara yönelik sonuçlar literatür desteği ile tartışılmıştır.

Araştırma kapsamında katılımcıların cinsiyetine göre İlişki Ölçekleri Anketinde yer alan güvenli bağlanma, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu ve buna karşın saplantılı bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Aritmetik ortalama sonuçları incelendiğinde, güvenli bağlanma alt boyutunda erkeklerin puan ortalamalarının kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, korkulu bağlanma alt boyutunda kadınların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ve kayıtsız bağlanma alt boyutunda kadınların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Karaşar'ın (2014) yapmış olduğu çalışmada da bireylerin cinsiyetine göre İlişki Ölçekleri Anketine ait bağlanma stillerinin alt boyutlarından güvenli ve korkulu bağlanma stiline puanları arasında anlamlı bir fark olduğu buna karşın saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerinden alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Karaşar'ın çalışma sonuçlarına göre güvenli bağlanmadan alınan puanlar açısından erkeklerin ortalamaları, kızların ortalamalarından daha yüksek olup, korkulu bağlanmadan alınan puanlar açısından kızların ortalamaları, erkeklerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (s. 34).

Araştırma kapsamında katılımcıların cinsiyetine göre Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Özşenel'in (2017) yapmış olduğu çalışmada da katılımcıların cinsiyetlerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (s. 55).

Meyers ve Landsberger (2002)'nin yetişkin bağlanma stilleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkileri araştırmak için 73 evli kadın üzerinde yaptıkları bir çalışmada; güvenli bağlanma, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma stillerinin evlilik doyumu ile ilişkili olduğu sonucunu bulmuşlardır. Ayrıca güvenli bağlanma stiline evlilik doyumu ile ilişkisini olumlu yönde değerlendirirken, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin evlilik doyumu ile ilişkisini olumsuz yönde değerlendirmişlerdir.

Araştırma kapsamında katılımcıların eğitim durumuna göre İlişki Ölçekleri Anketinde yer alan güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Sonuçlara göre güvenli bağlanma puan ortalamalarında yükseköğretim mezunlarının diğer eğitimlerden mezun olan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu, korkulu bağlanma puan ortalamalarında ortaokul mezunlarının ilkökul mezunlarına göre, yükseköğretim mezunlarının ise ortaokul, lise ve üniversite mezunlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, saplantılı bağlanma puan ortalamalarında lise mezunlarının yükseköğretim mezunlarına ve üniversite mezunlarının yükseköğretim mezunlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, kayıtsız bağlanma puan ortalamalarının ortaokul mezunlarının ilkökul mezunlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında, katılımcıların bağlanma stillerinin eğitim durumları ile ilişkili olduğunu destekleyen çalışmalar vardır. Ateş'in (2019), yapmış olduğu araştırmada en yüksek bağlanma stili puanının kaygılı bağlanma olduğu ve bu stile sahip bireylerin de ortaokul mezunu oldukları sonucuna ulaşmıştır (s. 7). Erdem'in 2015'te yaptığı araştırmada da katılımcıların İlişki Ölçekleri Anketinin alt boyutlarına ait puanları ile katılımcıların eğitim durumları arasında anlamlı düzeyde farklılaşmalar olduğu bulunmuştur (s. 68).

Çalışmanın nitel kısmında katılımcıların eşlerine karşı hissettikleri temel duygularına ve eşleri ile olan etkileşim şekillerine dair sorulan sorulara verdikleri cevapların analizine bakıldığında, yükseköğretim mezunu ve ortaokul mezunu katılımcıların çoğunluğunun eşi ile arasındaki temel duygularını pozitif temalar etrafında ayrıca eşi ile iletişimlerini de sağlıklı ve çift yönlü iletişim şeklinde değerlendirdikleri görülmektedir. K5 kodlu katılımcının, *“İletişimimiz tek taraflı, hep ben kurmaya çalışırım. O da kendince kuruyordur ama bana yansıtamıyordur belki de asla etkileşim içinde olamıyoruz ve duygusal yönden benim tek taraflı yürüttüğüm bir evliliğimiz var”* şeklindeki ifadesi, ortaokul mezunu katılımcıların bir kısmının eşi ile arasındaki duygusal bağların daha çok negatif ve iletişim biçimlerinin ise tek taraflı olduğu çıkarımını yapmamızı sağlamıştır. Eğitim durumu lise olan K7 kodlu katılımcının, *“Mesela ben onun kendine ayırdığı vakitlere saygı duyarım maç mı izleyecekmiş ona ortam hazırlarım 1-2 saat izlesin sonra beraber vakit geçirelim isterim. Ama o tamamen o günü ona bırakmamı ister onu rahat*

bırakmamı ister hatta çok bunalttığımı söyler benim ona verdiğim değeri o bana vermiyor hadi verdi diyelim eminim onu da gönülsüz benim zorumla yapar” ifadesinden yola çıkarak çiftlerin, duygusal bağ ve karşılıklı etkileşim seçeneklerinde zaman zaman tek taraflı bir çaba gösterebildikleri çıkarımına ulaşılabilir.

Araştırma kapsamında katılımcıların Evlilik Yaşamı Ölçeğinin puan ortalamalarının katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği ve ilkökul mezunlarının üniversite mezunlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırma sonucumuzdan farklı bir sonuca ulaşan Öztahtacı (2017), yaptığı araştırmada Evlilik Yaşamı Ölçeği puan ortalamalarının katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulmuştur (s. 46).

Araştırma kapsamında katılımcıların evlenme şekline göre İlişki Ölçekleri Anketinde yer alan, güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma puanlarının anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Koca'nın (2016), yapmış olduğu araştırmada da katılımcıların İlişki Ölçeği Anketinden alınan puanları değerlendirildiğinde, evlenme şekline göre bağlanma stilleri ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (s. 56).

Araştırmanın nicel kısmında katılımcıların Evlilik Yaşamı puanlarının evlenme şekli ile anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Berk'in 2009'da yaptığı çalışmanın sonuçlarına bakıldığında katılımcıların evlenme biçimi ile Evlilik Yaşamı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir (s. 74). Bu bulgulara rağmen araştırmamızda görüşülen bazı katılımcıların ifadelerinde evlilik şekli ile evlilikten alınan doyum arasında bağlantı kurdukları görülmüştür. Örneğin E7 kodlu katılımcı, *“Severek evlenseydim ben daha farklı davranırdım ve eşim de bambaşka olurdu.”* şeklinde bir paylaşımda bulunmuştur.

Araştırma kapsamında katılımcıların İlişki Ölçekleri Anketi ve Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar incelendiğinde; katılımcıların İlişki Ölçekleri Anketinde bulunan güvenli bağlanma ile korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma puanları arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu ve Evlilik Yaşamı puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların güvenli bağlanma puanları arttıkça korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma puanları azalmakta; Evlilik Yaşamı

puanları ise artmaktadır. Katılımcıların korkulu bağlanma ile saplantılı bağlanma puanları arasında ilişki olmadığı ancak korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma stili arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu ayrıca Evlilik Yaşamı puanı ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların korkulu bağlanma stilleri arttıkça kayıtsız bağlanma stilleri artmakta; Evlilik Yaşamı puanları ise azalmaktadır. Katılımcıların saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma puanları arasında ise negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Bunun sonucunda katılımcıların saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri arttıkça evlilik yaşam doyum puanları azalmaktadır.

Literatürde elde edilen bulgulara bakıldığında, çiftlerin bağlanma stillerinin alt boyutları ile evlilik yaşam doyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Toksöz ve Kolburan, 2018, s. 25). Bu sonuca karşın Gürçam (2017) ise katılımcıların yaşam doyum düzeylerinin sahip oldukları bağlanma stillerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını sonucuna ulaşmıştır (s. 70). Crowley'in (2010) çalışmasında ise yetişkin bağlanma stillerinin evlilik doyum düzeyleri ile anlamlı olarak farklılaştığı ve çalışmanın hipotezlerini destekler nitelikte olan kaygılı bağlanma stili ile evlilik doyumunu arasında negatif yönlü ancak anlamlı bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir (s. 67).

Araştırmamızın nitel kısmında katılımcılardan bazıları evlilikte doyum düzeylerini olumlu değerlendirirken bazı katılımcılar ise evlilikte doyum kriterlerini negatif düzeyde nitelendirmişlerdir. Bu farklılaşmanın temelinde evlilik doyumunun çiftlerin aralarındaki ilişkiyi algılamalarında öznel duyguların etkili olması bulunmaktadır. Bu bilgiye bağlı olarak çiftlerin evlilik doyumlarının tek bir faktörle belirlenemeyeceği bir başka ifadeyle her bir evlilik deneyiminde doyuma katkı sağlayan faktörlerin değişkenlik gösterebileceği çıkarımını yapmak mümkündür.

Araştırma kapsamında katılımcıların bazı sosyo-demografik özelliklerinin ve Bağlanma Stillерinin, Evlilik Yaşamı düzeyine etki etme durumu hiyerarşik regresyon analizi ile incelenmiş ve evli bireylerin güvenli bağlanma puanlarının artmasının evlilik yaşam doyumunu arttırdığı, kayıtsız bağlanma puanlarının artmasının ise evlilik yaşam doyumunu azalttığı tespit edilmiştir. Frenn ve arkadaşlarının (2022) Lübnanlı 445 katılımcı üzerinde yaptıkları araştırmada, güvenli bağlanma stiline çiftlerin evlilikten

aldıkları doyum düzeyleri ile anlamlı bir ilişkiye sahiptir (s. 3). Ayrıca bağlanma stillerinin, evlilik doyumunun en iyi yordayıcısı olduğunu belirten araştırmalar da mevcuttur (Raaisipoor vd., 2012, s. 64).

Katılımcıların eşleri ile boş zaman aktiviteleri gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri ve ne tür aktivitelerde bulduklarına dair ortaya çıkan ifadelerinden oluşan kategorilerin iki yönlü olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında katılımcıların yarısının eşi ile sosyal veya kişisel her aktiviteyi yapmaktan keyif aldığı açıklamasına ulaşılmakla beraber eşi ile hiç aktivite yapmadığını ve bunun sebebinin zaman bulamama veya ortak ilgi alanlarının olmaması şeklinde ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcılar, evliliklerindeki doyum kriterlerini anlayış, mutluluk, huzur, ilgi, özen, sevgi, saygı gibi olumlu başlıklarla ifade ederken; evlilikten hiç doyum almadıklarını veya aldıkları doyumun zamanla değiştiğini belirten katılımcılarda olmuştur. Katılımcıların doyum kriterleri arasına çocuk sahibi olmayı ekledikleri de tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında evlenme şeklinin, evliliğinin devamına ve doyumuna etkisi konusunda, katılımcıların yarısından fazlası herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir. Nitekim katılımcılar, evlilikten alınan doyumun ve evliliğin devamlılığının eşlerinin ve kendilerinin davranış ve karakterleri ile alakalı olduğunu, görücü usulü veya flört ederek evlenmenin evlilikteki duyguları etkilemeyeceğini dolayısıyla evlilik doyumunu ve devamlılığını da belirlemeyeceğini ifade etmişlerdir. Gültekin ve Parlar'ın (2019) evlenme biçiminin evlilik doyumuna etkisini araştırdıkları çalışmaları da araştırma bulgumuzu destekler mahiyettedir. Gültekin ve Parlar, çalışmalarında evlilik öncesi yaşantıların, evliliğin devamlılığında etkileyici olduğu düşünülse de tek bir faktör olarak bireylerin evliliklerinden aldığı doyumunu etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır (s. 38).

Araştırma kapsamında katılımcılar, kendilerinin ve eşlerinin kişisel özelliklerinin, eğitim durumlarının evliliğin doyumunda ve devamlılığında önemli bir etken olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum K4 kodlu katılımcının ifadesinde şu şekildedir: *“Evet var. Çünkü kişilik özellikleri de eğitim düzeyi de zamanla değişebiliyor. Ben lise mezunu bile değildim evlenirken şimdi açıktan üniversite okuyorum. Bunlar beni geliştirdi belki daha iyi eş ve anne nasıl olunur bunu iyice öğrendim ve evliliğime yansıtım”*. Katılımcı ifadesinden yola çıkarak eşlerin eğitim düzeyinin aile ilişkilerine yansıdığı, kişinin eğitim düzeyini iyileştirmesinin evliliğine de katkı sağladığı tespit edilmiştir. Buna karşın

kendilerinin ve eşlerinin kişilik özellikleri, eğitim düzeyleri vb. özelliklerinin evlilik doyumunda ve devamlılığında herhangi bir etken olmadığını belirten katılımcılar da mevcuttur. *“Etkisi yok diyorum. Eşim ön lisans mezunu ben de lisans. Ben avukatım o da iyi bir muhasebeci. Biz hiç okumasak ne değiştirdi önemli olan insanın içidir.” (E15).*

Araştırma kapsamında eşlerin birbirlerine karşı olan duygusal bağların evliliğin doyum ve devamlılığında katkı sağlayan bir faktör olduğu tespit edilmiştir. En önemli dinamiklerin sevgi, saygı, güven ve destek kodları etrafında toplandığı görülmüştür. Katılımcıların çok azı eşler arasındaki duygusal bağın evlilik doyum ve devamlılığında etkisinin olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında kök aile ilişkilerinin evliliğe etkisinin negatif ve pozitif olmak üzere iki yönlü olduğu anlaşılmıştır. Katılımcılardan bazıları kök ailelerinden öğrendikleri örnek ilişki modellerini evliliklerine yansıttıklarını belirtirken bazıları ise kök aile temelli olumsuz yaşantı veya davranış kalıplarını benimseyen eşlere sahip olduklarını ve bu durumun evliliklerini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Kızmaz ve Altuğ (2019), yaptıkları araştırmada çiftlerin evlilik ilişkilerine ebeveynleri tarafından yapılan müdahalelerin çiftler arasında aile içi tartışma, aile içi şiddet ve boşanma gibi birtakım olumsuz durumlara yol açtığını ve sonucunda eşler arasında uyumsuzluğun arttığını ve aile içi mutluluğunun azaldığını belirtmişlerdir (s. 556).

Araştırma kapsamında evliliğin eşlerde değişim yarattığı tespit edilmiştir. Değişimin yönü ve işlevselliği katılımcıların ifadeleri ile belirlenmiştir. Çoğunlukla katılımcılar, evliliğin kendilerini olgunlaştırdığını ve olumlu değişimler yarattığını ifade etmişlerdir. Evliliğin kendisinde veya eşinde değişime yol açmadığını söyleyen katılımcı yalnızca bir tanedir.

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan son görüşme sorusu olarak evliliğin sağlıklı ve uzun ömürlü olması için özen gösterilmesi gereken hususlara yöneliktir. Bu soruya katılımcılar, eşlerin birbirlerine karşı olumlu davranış modellerini sergilemeleri gerektiğini; saygı, sevgi, hoşgörü ve anlayış gibi duygusal pekiştiricilerin evliliğin temeline yerleştirilmesinin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

9. SONUÇ

Bu çalışmada çiftlerin evlilik deneyimlerinde bağlanma ve evlilik doyumunun ilişkisi hem nicel hem nitel yöntem kullanılarak betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Katılımcılarda bağlanma stilleri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Erkek katılımcılar, kadın katılımcılara oranla daha yüksek düzeyde güvenli bağlanma stiline sahiptirler. Korkulu bağlanma stilinde ise kadın katılımcılar, erkek katılımcılara kıyasla daha yüksek puan almışlardır. Kayıtsız bağlanma stilinde ise kadınlar, erkeklere kıyasla daha yüksek puana sahiptirler.
- Katılımcıların cinsiyetlerinin, evlilik doyumunda herhangi bir farklılaşma yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Katılımcılarda bağlanma stilleri eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Güvenli bağlanma puanlarının, yükseköğretim mezunlarında daha yüksek olduğu, korkulu bağlanma puanlarının ortaokul mezunlarında daha yüksek olduğu, saplantılı bağlanma puanlarının lise ve üniversite mezunlarında daha yüksek olduğu ve kayıtsız bağlanma puan ortalamalarının ortaokul mezunlarında diğer eğitim kademelerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Katılımcıların evlilik doyumunun eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. İlkokul mezunu bireyler, üniversite mezunu bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek puan almışlardır.
- Katılımcılarda bağlanma stilleri evlenme şekillerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.
- Katılımcıların evlilik doyumu evlenme şekillerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.
- Bulgular birlikte değerlendirildiğinde evlenme şekillerinin evlilikte doyum düzeyleri ve bağlanma stilleri ile ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Katılımcıların bağlanma stillerinden olan güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça Evlilik Yaşamı puanlarının arttığı, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar

artıkça Evlilik Yaşamı puanlarının azaldığı tespit edilmiştir. Bu sonuca görüşme bulgularında da rastlanıldığını söyleyebiliriz. Güvenli bağlanma stilini ifadelerinde yansıtan katılımcıların evlilik doyum kriterlerini olumlu yorumlar etrafında değerlendirdiklerini söyleyebiliriz.

- Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin evlilik doyumuna etki etmediği tespit edilmiştir.
- Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin yanında İlişki Ölçekleri Anketinin güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar pozitif yönde etki ederken, kayıtsız bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar negatif yönde etki etmektedir. Bu sonuç evlilik doyumundaki varyansın %30,4'ünü açıklarken; katılımcıların güvenli bağlanma puanlarının artması evliliklerinin doyumunu arttırmakta, kayıtsız bağlanma puanlarının artması ise evlilik doyumlarını azaltmaktadır.
- Araştırmanın nicel kısmındaki bulguları anlama amacıyla gerçekleştirilen görüşme verilerinin analizlerine dayanarak, katılımcıların evliliğe dair olumlu tanımlamalarda buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar için evlilik; hayatın birleştiği, içinde paylaşımların olduğu, her türlü güçlüğe karşı birliktelikle hareket edilen bir müessese olarak ifade edilmektedir.
- Katılımcıların yarısından fazlasının eşi ile etkileşimini pozitif yönde değerlendirdiği ve ortak paydada buluşmanın önemli bir etken olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir.
- Çiftler eşleri ile etkileşimlerini birbirlerine destek olma, her konuyu rahatlıkla konuşabilme, güven ve fikirlerine saygı duyma gibi pozitif kriterler ile açıklarken negatif kriterler olarak genellikle suçlayıcı, yargılayıcı ve tek yönlü iletişim faktörlerini ifade etmişlerdir.
- Evlilik süresinin uzunluğu neticesinde aralarındaki etkileşimin azaldığını hatta içinde buldukları ilişkinin sadece alışkanlık olduğunu belirten katılımcıların yanı sıra evlilik süresinin 20 yılı aşkın olduğunu ancak etkileşim ve hislerinin ilk günkü gibi var olduğunu ifade eden katılımcılar da mevcuttur.
- Eşlerin boş zaman aktivitelerini genellikle partnerleri veya çocukları ile geçirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca ortak hobi ve aktivitenin olmamasını

gerekçe gösteren ve bu sebeple eşi ile herhangi bir aktivitede buluşamadıklarını belirten katılımcılar da az sayıda olmakla beraber mevcuttur.

- Katılımcıların bakış açısına göre evlilikten aldıkları doyum düzeylerinde anlayış, mutluluk, huzur, ilgi, özen, sevgi, saygı ve çocuk sahibi olma gibi kriterlerin etkisi vardır.
- Katılımcıların bakış açısına göre evlenme şekli, kişilik özellikleri ve kök aile ilişkileri evliliğin devamlılığı ve doyumunda etkilidir ancak tek başına belirleyici olan faktörler değildir.
- Katılımcılar, evlilik deneyiminin uzun süreli ve sağlıklı olmasında sevgi, saygı, anlayış, sabır, karşılıklı olumlu iletişimin desteklenmesi bunlara ilaveten kök aile müdahalelerinin sınırlandırılması ve ailenin özerkliğini koruması hususlarını önermişlerdir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler şöyledir;

- Araştırma, evlilik ilişkisi 10 yıl ve üzeri olan bireyler etrafında yapılmıştır. Evlilik süresi daha aza çekilerek yeni çalışmalar yapılabilir.
- Araştırma sonucunda kadın katılımcıların korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin erkeklere kıyasla yüksek puana sahip olması ve literatürde de pek çok benzer sonucun olduğuna ulaşmamız neticesinde, kadınların bağlanma stillerinin erkeklere göre farklılaşmasını sağlayan etkenleri tespit edebilecek çalışmalar yapılabilir.
- Bağlanma stilleri, kişinin çocukluğunda oluşmakta ve yetişkinlik dönemindeki ilişkilerini de etkilemektedir. Bu bağlamda evli çiftlerin çocukluk dönemlerindeki bağlanma stillerinin tespitine ve yetişkinlik dönemine ait bağlanma stilleri arasındaki kıyaslamalara odaklanan alan araştırmaları yapılabilir.
- Araştırmada bağlanma stilleri, eşler arası iletişim ve kişisel özellikleri gibi dinamiklerin evliliğin doyumunda etkili olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve ilgili kurumlarca evlilik kararı almış çift adaylarına yönelik evlilik ve aile döngüsündeki değişimlere uyum sağlamalarına destek olacak eğitim politikaları geliştirilebilir.

- Araştırma sonucunda evliliğin uzun süreli olmasında kök aile müdahalelerinin engellenmesine yönelik katılımcı önerilerine rastlanılmıştır. Bu sebeple kişilerin kök aile ilişkilerini olumlu etkileyecek çalışmalar yapılabilir.
- Bağlanma stilleri, kişinin çocukluğunda oluşmakta ve yetişkinlik dönemindeki ilişkilerini de etkilemektedir. Bu bağlamda ebeveynlere ve bebeğe bakım sunacak kişilere, ilgili kurum ve uzmanlar tarafından bebek/çocuk ile sağlıklı, güvenli bağ kurmanın önemine ilişkin konferans, seminer programları düzenlenebilir; uygulamayı esas alan müdahale programları geliştirilerek, eğitim faaliyetleri düzenleyerek geniş kitlelerde farkındalık oluşmasına katkı sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Açık, Ö. (2008). Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki. *Yüksek lisans tezi*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik (Uygulamalı) Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- Adak, N. (2018). *Değişen toplumda değişen aile: Sosyolojik tartışmalar* (3. b.), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Adebowale, S. A., Fagbamigbe, F. A., Okareh, T. O., & Lawal, G. O. (2012). Survival analysis of timing of first marriage among women of reproductive age in Nigeria: Regional differences. *African Journal of Reproductive Health*, 16(4), 95-107.
- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. New York: Routledge.
- Ainsworth, M. S. (1979). Infant–mother attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932–937.
- Akdağ, F. G., & Cihangir Çankaya, Z. (2015). Evli bireylerde psikolojik iyi oluşun yordanması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 646-662.
- Akdağ, S. T. (2011). Ergenlerin bağlanma stilleri ile ebeveynlerin bağlanma stilleri arasındaki ilişki. *Uzmanlık tezi*, Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Antalya.
- Akgün, R., & Polat Uluocak, G. (2010). Evlilikte etkili iletişim ve problem çözme: bir toplum merkezindeki kadınlarla gerçekleştirilen grup çalışması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 6(23), 9-22.
- Akkaya, M. (2010). Bağlanma stilleri, stresle başa çıkma tarzları, problem çözme becerileri ve iletişim tarzlarının boşanma süreci üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Akkoca, Y. (2009). Doğum sonrasında anne-bebek bağlanmasını etkileyen faktörler. *Uzmanlık tezi*, 5-9. Ankara: Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Aktaş, A. M. (2000). Aile Danışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 12(1), 53 - 68.
- Aktaş, A. M. (2004). Aile terapisinde sosyal hizmet yaklaşımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*(7), 1-10.
- Aktaş, S. (2009). Eşlerden birinin kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji, İstanbul.
- Aktürk, E. G. (2010). Attachment figure transference, caregiving styles and marital satisfaction in arranged and love marriages. *Yüksek lisans tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.

- Alacahan, O. (2010). Aile birliğini oluşturan faktörler ve işlevleri. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 289-298.
- ASHB, (2018). *Tek ebeveynli aileler*. Ankara: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Arslan, D. A., & Arslan, G. (2015). Kırsal Türkiye’de geçmişten geleceğe kadın, evlilik ve aile. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(37), 629-684.
- Ateş, N. (2019). Eğitim düzeylerine göre 20-35 yaş arasındaki evli ve bekârların bağlanma stili puanlarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Avcı, Ö. H. (2013). Evliliğe hazırlık programının çift ilişkileri ve ilişki istikrarı üzerindeki etkisi. *Doktora tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara.
- Aydın, K. (2014). Yapısal işlevselci teori ve toplumsal tabakalaşma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 213-239.
- Bacanlı, H. (2001). Eş tercihleri. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2(15), 7-16.
- Bahadır, Ş. (2006). Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygudurumunu düzenleme arasındaki ilişki. *Doktora tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara.
- Baki, A., & Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
- Bakiler, E., & Satan, A. (2020). Beliren yetişkinlikte bağlanma stilleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide ihtiyaç doyumunun aracı rolü. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 51, 72-94.
- Balakrishnan, T. R., Rao, K. V., Adamcyk, E. L., & Krotki, K. J. (1987). A Hazard Model Analysis of the Covariates of Marriage Dissolution in Canada. *Demography*, 24(3), 395-406.
- Balcı, G. (2011). Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde çocukluk çağı travmalarının bağlanma ile ilişkisi. *Tıpta uzmanlık*, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi / Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı. Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Baran, G., & Yurteri Tiryaki, A. (2017). Aile yaşam döngüsü. G. Baran içinde, *Aile yaşam dinamiği* (s. 3-32). Ankara: Pelikan Yayınevi.
- Barker, P. (1998). *Basic family therapy*. Oxford: Oxford University Press.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.

- Batur, S., Demir, H., Ulu, P., Güneş, H., Irmak, E., & Aşkın, A. (2005). Yeme tutumu ve cinsiyet ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(15), 21-31.
- Berk, M. (2009). Evli öğretmenlerin yüklenme tarzları ve evlilik doyumu algılarının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Bilen, M. (2004). *Sağlıklı insan ilişkileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilgen, Ö., & Tekin, U. (2020). Evlilik Uyumunun Gebeliğin Son Üç Ayında Yaşanan Depresyona Etkisi. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 2(2), 138-153.
- Bilgin, N. (2001). *İnsan ilişkileri ve kimlik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bilgin, V. (1991). *Yapısal özellikleri itibarıyla ailenin görünümü. Türkiye aile yyllığı*, 41-52. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Binici, S. A. (2000). Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması. *Doktora tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Bloch, O., & Wartburg, W. v. (1975). *Dictionnaire étymologique de la langue française*. Paris: Published by Presses Universitaires de.
- Boss, P. (2004). Ambiguous loss. M. McGoldrick, & F. Walsh içinde, *Living beyond loss: Death in the family* (s. 237–246). New York: W.W. Norton & Company.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss* (Cilt 1). New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1989). *The making and breaking of affectional bonds* (Cilt 130). New York: Routledge.
- Bowlby, J. (1991). *Attachment and loss. Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. Canada: Penguin Books.
- Boysan, M. (2020). Ailede psikopatoloji. S. Nazlı içinde, *Evlilik ve aile danışmanlığı* (s. 326-365). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Bubolz, M. M., & Sontag, M. (1993). Sourcebook of family. P. Boss, & W. J. Doherty içinde, *Human ecology theory* (s. 419-450). New York: Spinger.
- Bulut, I. (1993). *Ruh hastalığının aile işlevlerine etkisi*. Ankara: T.C. Babakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.
- Burr, W. R. (1970). Satisfaction with various aspects of marriage over the life cycle: A random middle class sample. *Journal of Marriage and Family*, 32(1), 29-37.
- Canel, A. N. (2012). *Evlilik ve aile hayatı*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile Eğitim Programı.

- Carlson, J., Sperry, L., & Lewis, J. (2005). *Family therapy techniques: Integrating and tailoring treatment*. New York: Routledge.
- Carter, B., & McGoldrick, M. (1988). *The changing family life cycle: A framework for family therapy* (2. b.). New York: Gardner Press.
- Cassidy, J. (1999). The nature of the child's ties. J. Cassidy, & P. R. Shaver içinde, *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (s. 3-20). New York: Guilford Press.
- Cavkaytar, A. (2012). *Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği*. Ankara: Vize Yayınları.
- Chapin Russell, L. A., Chapin, T. J., & Sattler, L. G. (2001). The relationship of conflict resolution styles and certain marital satisfaction factors to marital distress. *The Family Journal*, 9(3), 259–264.
- Colin, V. (1996). *Human attachment*. New York: Cambridge University Press.
- Collier, J. F., Rosaldo, M. Z., & Yanagisako, S. J. (1982). Is there a family?: New anthropological views. B. Thorne, & M. Yalom içinde, *Rethinking the family: Some feminist questions* (s. 25-39). New York: Longman.
- Collins, N. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810-832.
- Cooper, M. L., Shaver, P. R., & Collins, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation and adjustment in adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1380-1397.
- Corey, G. (2015). *Psikolojik danışma psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (T. Ergene, Çev.) Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. (H. Özcan, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Crowley, A. K. (2010). The relationship of adult attachment style and interactive conflict styles to marital satisfaction. *Doctoral dissertatio*. Texas A&M University, Texas.
- Curun, F. (2006). Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki. *Doktora tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Curun, F., & Çapkın, M. (2014). Romantik kıskançlığın bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumu açısından yordanması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 31(1), 1-22.
- Cüceloğlu, D. (1990). *İnsan ve davranışı: Psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağlayan, Y. İ., & İpek, M. (2019). Çiftlerde bağlanma stilleri, evlilik ile evlilik uyumu ilişkisinin incelenmesi. *Aydın Sağlık Dergisi*, 5(2), 161-180.
- Çakıcı, B. (2016). Görücü usulü evlenen çiftler ile flört ederek evlenen çiftler arasındaki evlilik sonrası evlilik dinamiklerinin karşılaştırılması. *Yüksek*

lisans tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

- Çakıcı, S. (2006). Alt üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerinin anne-çocuk ilişkilerine etkisinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Çakır, D. (2019). Maternal bağlanma kuramı. İ. Çaltekin, & M. Çaltekin içinde, *Sağlık bilimleri alanında araştırma makaleleri - 2* (s. 9-27). Ankara: Gece Akademi.
- Çatal, M. T., & Kalkan, M. (2019). Evli bireylerin evlilik değerleri evlilik doyumu ve evlilik tipleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), 179-186.
- Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). Bağlanma stilleri evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Çayboylu, İ. (2002). *2001 Yılı Aile Raporu*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Çelenoğlu, A. (2011). Evli bireylerin, bağlanma stillerine ve kendilik algısına göre evlilikte yaşanan sorunlarla başa çıkma yollarının incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Uygulamalı Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Çelik, D. B. (2018). Yatırım modellerine dayalı evlilik öbcesi ilişki sürdürme becerileri psikoeğitim grubunun ilişki istikrarına etkisinin incelenmesi. *Doktora tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Adana.
- Çelik, E. (2013). Evlilik hoşnutsuzluğu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Turkish Studies*, 8(12), 249-261.
- Çelik, M., & Yazgan İnanç, B. (2009). Evlilik doyum ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 247-269.
- Çetinkaya, B. (2017). *Sevdiğinizize bağlı mısınız, bağımlı mısınız? Bağlanma kuramı* (3, b.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çilingir, S. K. (2018). Aile ve çevre ilişkisi. R. Küçükali içinde, *Çocuk ve aile* (s. 1-21). Ankara: Anı Yayınları.
- D.P.T. (1989). *Türk Aile Yapısı (VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu)*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Dam, H. (2008). Öğrencinin Okul Başarısında Aile Faktörü. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(14), 75-99.
- Demiray, Ö. (2006). Evlilikteki uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Diyarbakır.

- Demirbilek, M. (2016). Aile danışmanlığı: Bir uygulama örneği. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(2), 109-120.
- Demirel, H. (2018). Gençlerin Geleneksel Değerleri ve Aile Bağlarının Diğer Kuşaklarla Karşılaştırılması. 3. *Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi*, (s. 275-281). Nahçıvan.
- Demirezen, R. D. (2016). Gebelikte annelik rolü ve gebeliğin evlilik uyumuna etkisi. *Yüksek lisans tezi*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, Sivas.
- Demirli, C., & Kendir, M. E. (2016). Evlilik doyumu üzerinde anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi. *Education Sciences*, 11(3), 96-113.
- Deniz, E., Kesici, Ş., & Sümer, S. (2008). The validity and reliability of the Turkish version of the self-compassion scale. *Social Behavior and Personality*, 36(9), 1151-1160.
- Deniz, M. E. (2011). Karar verme stilleri ve beş faktör kişilik özelliklerinin bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 97-113.
- Dennison, R. P., Koerner, S., & Segrin, C. (2014). A dyadic examination of family-of-origin influence on newlyweds' marital satisfaction. *Journal of Family*, 28(3), 429-435.
- Doğan, İ. (2000). *Sosyoloji: Kavramlar ve sorunlar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2001). *Vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları* (6. b.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Duvall, E. M., & Kerckhoff, R. K. (1958, November). Implications for education through the family life cycle. *Marriage and Family Living*, 334-343.
- Duyan, G. Ç. (2000). Aile işlevleri ve ailenin sosyal, demografik ve ekonomik nitelikleri ve yaşam döngüsü arasındaki ilişkiler. *Yüksek lisans tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Duyan, G. Ç. (2003). Aile yaşam döngüsü ve gelişimsel farklılıklar. *Sosyal Hizmet Dergisi*, 14(2), 33-41.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., & Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47.
- Ercan, L. (2020). Aile sisteminin temel kavramları. S. Nazlı içinde, *Evlilik ve aile psikolojik danışmanlığı* (s. 2-22). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ercan, R. (2015). Ailede değişimin sonuçlarının çocuk sağlığına etkisi. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 299-308.
- Erdem, Ç. (2015). Aile ve sosyal politikalar bakanlığı il müdürlüğüne müracaat eden eğitim düzeyi ve gelir seviyesi düşük bireylerde bağlanma stillerinin umutsuzluk düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişki. *Yüksek lisans tezi*, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

- Erdoğan, Ö. E. (2017, Temmuz). Günümüz evliliklerinin sağlıklı aile kavramı bağlamında değerlendirilmesi: yeni evli bireyler üzerinde bir çalışma. *Yüksek lisans tezi*. İstanbul Aydın Üniversitesi, Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Erdoğan, S. (2007). Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Uzmanlık tezi*, Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Erdugan, S. (2019). Koruyucu aile modelinde aile yaşam deneyimleri: Aile sistemleri teorisi temelinde niteliksel bir araştırma. *Yüksek lisans tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Eren, E. (2001). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi* (7. b.). İstanbul: Beta Yayınları.
- Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 155-175.
- Eryorulmaz, A. (2010). Evlilik ve boşanma sürecinde bağlanma. T. Solmaz içinde, *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi* (s. 296-306). İstanbul: Sistem Yayınları.
- Eshleman, J. R. (2010). *The family*. Boston: Allyn and Bacon.
- Eskin, M. (2012). Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisiyle hakkındaki görüşleriyle ilişkili etmenler. *Klinik Psikiyatri*, 15(4), 226-237.
- Eyce, B. (2000). Tarihten günümüze türk aile yapısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(4), 223-244.
- Fenell, D. L., & Weinhold, B. K. (1989). *Counseling families*. Colorado: Love Publishing.
- Fidanoğlu, O. (2006). Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki. *Yüksek lisans tezi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışman ve Rehberlik, İstanbul.
- Finkel, E. J., & Simpson, J. A. (2015). Editorial overview: Relationship science. *Current Opinion in Psychology*(1), 5-9.
- Fonagy, P., Steele, H., & Steele, M. (1991). Maternal representations of attachment during pregnancy predict the organization of infant-mother interaction at one year of age. *Child Development*, 62(5), 891-905.
- Frenn, Y. E., Akel, M., Hallit, S., & Obeid, S. (2022). Couple's satisfaction among Lebanese adults: validation of the Toronto Alexithymia Scale and Couple Satisfaction Index-4 scales, association with attachment styles and mediating role of alexithymia. *BMC Psychol*, 1(10), 1-10.
- Friedemann, M. L. (2003). *The framework of systemic organization: A conceptual approach to families and nursing*. USA: SAGE Publications.

- Frude, N. (1989, November). Book reviews. *International Journal of School Psychology*, 10(4), 311.
- Gazioğlu, E. İ. (2004). Aile yaşam dđngüsü. H. Yavuzer içinde, *Evlilik okulu* (s. 29-47). İstanbul : Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (2007). *İnsan olmak*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gezer, Z. (2001). The relationship between attachment styles of adolescents and their family environments. *Yüksek lisans tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Gladding, S. (2012). *Aile terapisi tarihi, kuram ve uygulamaları*. (İ. Keklik, & İ. Yıldırım, Çev.) Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Gordon, T. (2007). *Etkili anne baba eğitiminde uygulamalar*. (E. Aksay, Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gottman, J. M., & Krokoff, L. J. (1989). Marital interaction and satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 52(1), 47-52.
- Goulet, C., Bell, L., St-Cyr, D., Paul, D., & Lang, A. (1998). A concept analysis of parent-infant attachment. *Journal Of Advanced Nursing*, 28(5), 1071-1081.
- Gökçe, B. (1976). Aile ve aile tipleri üzerine bir inceleme. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(1-2), 45-67.
- Gökmen, ř., Eralp, A., & Atay Kayış, A. (2019). İlk evlilik süresini etkileyen faktörlerin yaşam analizi: Türkiye örneği. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 63-76.
- Göksu, F. (2015). Kültürlerarası evliliklerde kimlik problemi: Katalan-Türk evlilikleri üzerine kalitatif bir alışma. *İletişim alışmaları Dergisi*(1), 35-45.
- Görünmez, M. (2006). Bağlanma stilleri ve duygusal zekâ yetenekler. *Yüksek lisans tezi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Griffin, D. W., & Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430-445.
- Gül, G. (2016). Evlilik biçimleri açısından evlilik uyumu, ilişkilerde yükleme tarzları ve psikolojik dayanıklılık değişkenlerinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Gül, S. S., & Kahya Nizam, Ö. (2021). Sosyal bilimlerde ieriik ve söylem analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(42), 181-198.
- Güler, D., & Ulutak , N. (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu Dergisi*(11), 51-76.

- Gülersoy, G. (2021, Şubat). 18-30 yaş arası evli çiftlerde ayrılık anksiyetesinin evlilik doyumu üzerine etkisinin kadın ve erkeklerdeki ilişkisi. *Yüksek lisans tezi*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Gültekin, D. T., & Parlar, H. (2019). Evlenme biçimi ve evlenme süresi bağlamında evlilik öncesi sürecin kadınlardaki evlilik doyumuna etkisi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 2(1), 38 - 56.
- Günay, Ü. (2006). Kuramsal yaklaşım ve türk sosyolojisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 509-542.
- Gündoğdu, Y. B. (2016). Psikolojik kişilik kuramlarına göre gelişim ve değişimin imkanı. *Journal of Turkish Studies*, 373-404.
- Gündüz, B. (2013). Bağlanma stilleri, akılcı olmayan inançlar ve psikolojik belirtilerin bilişsel esnekliği yordamadaki katkıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(4), 2071-2085.
- Gündüz, H. (2006). Uyum sorunları olan öğrencilerin anne-baba, öğretmen ve kendileri tarafından bu sorunun ele alınış biçiminin değerlendirilmesi. *Yüksek lisans tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Güngör, A. H. (2009). Evli bireylerin sahip oldukları iletişim çatışması türü, romantik kıskançlık ve duygusal zeka düzeylerinin doyumları üzerine etkisi. *Doktora tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara.
- Güngör, D. (2000). Bağlanma stillerinin ve zihinsel modellerin kuşaklararası aktarımında anababalık stillerinin rolü. *Doktora tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Sosyal Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.
- Gürçam, Ç. (2017). Yetişkinlerde bağlanma stilleri ile öfke denetimi ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yüksek lisans tezi*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji, İstanbul.
- Gürdal, A. D. (2013). Sosyolojinin ihmal edilen kategorisi çocuklar üzerinden çocukluk sosyolojisine ve sosyolojiye bakmak. *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 15(4), 1-26.
- Güven, N., & Sevim, S. (2007). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 49-61.
- Güven, T. (2010). Eşler arası şiddete yönelik nedensellik- sorumluluk yüklemeleri ve evlilik doyumu. *Yüksek lisans tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Hallaç, S., & Öz, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142-153.

- Hançerlioğlu, O. (1976). *Felsefe ansiklopedisi, kavramlar ve akımlar* (Cilt 1). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Harris, S. R. (2008). What is family diversity? Objective and interpretive approaches. *Journal of Family Issues*, 29(11), 1407-1425.
- Haviland, W. A., Prins, H. E., Walrath, D., & McBride, B. (2008). *Kültürel antropoloji* (1 b.). (İ. D. Sarioğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1998). Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 31(1), 1-49.
- Hinde, R. (1997). *Relationships: A dialectical perspective*. Cambridge: Psychology Press.
- Hoebel, E. A. (1949). *Man in the primitive world, an introduction to anthropology*. New York: McGraw-Hill Book.
- Holmes, J. (1993). *John Bowlby and attachment theory*. London: Routledge.
- Hoyos, G., & Jensen, C. (1985). The systems approach in American social work. *Social Casework*, 66(8), 490-497.
- İçli, G. (1997). Aile araştırmalarında yöntem ve yaklaşım. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3), 59-68.
- İkizler, M. (2017). Eşlerin çocuk sahibi olma konusunda uyumsuzluğa düşmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(132), 165-182.
- İlhan, T., & Özdemir, Y. (2012). Beliren yetişkinlerde yaş, cinsiyet ve bağlanma stillerinin kimlik statüleri üzerindeki yordayıcı rolü. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(19), 227 - 241.
- İmamoğlu Erdem, S. (2009). *Kişilerarası ilişkiler*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- İmamoğlu, S. (2008). Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi. *Doktora tezi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, İstanbul.
- Kail, R., & Cavanaugh, J. C. (2010). *Human development: A life-span view*. Belmont: Brooks/Cole.
- Kalaycıoğlu, E., & Esmer, Y. (1991). *Türk toplumunun değerleri(1990-1991 dünya değerler araştırması Türkiye sosyo-ekonomik değerler anketi'nin sonuçları ve değerlendirilmesi*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Kalyencioğlu, D., & Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin aile işlevi algılarına göre uyum düzeyleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 18(2), 56-62.
- Kanbur, D. (2017). Türk ailesinde kocaların perspektifinden evlilik deneyimi ve mutlu evlilik algıları: Balıkesir kentsel kocalar örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kandemir, M. (2020). *Psikolojik yardım sürecinde terapötik ittifak: Bağlanma stilleri ve öz yeterlilik*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Kansız, M., & Akar, H. (2011). Mizaç ve karakter özelliklerinin evlilik doyumu üzerine etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 24-29.
- Kaplan, A. (2021). Türkiye'de aile yapısında ve kültüründe yakın gelecekte önem kazanacak gelişmelerin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 69-81.
- Kara, G. E. (2021). Aile kuramları. T. G. Yıldız içinde, *Aile eğitimi ve katılımı* (s. 17-40). Ankara: Anı Yayınları.
- Karaşar, B. (2014). Öğretmen adaylarının bağlanma stilleri ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 27-49.
- Karen, R. (1998). *Becoming attached*. New York: Oxford University Press.
- Karlsson, G. (1963). *Adaptability and communication in marriage* (Cilt 2.). Michigan: Bedminster Press.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3-34.
- Keldal, G. (2021). Evliliğe bakış açısı ve evlilikten beklentiler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(1), 1-10.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 321 - 342.
- Keskin, A. (2021, Nisan). Bireylerin evlilik doyumu ego durumları ve benlik algılarının incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Gaziantep.
- Kıbaroğlu, S., & Ersoy, A. F. (2019). Evlilikte eşler arası yabancılaşma: Nitel bir araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 407-417.
- Kılıçaslan, A. (2007). Ebeveynliğe geçiş döneminin çeşitli doğum öncesi ve doğum sonrası etkenler açısından incelenmesi. *Doktora tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, İstanbul. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/42918.pdf> adresinden alındı
- Kızmaz, Z., & Altuğ, S. (2019). Aile sorunlarının ortaya çıkmasında ebeveyn müdahalelerinin etkisi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 538-557.
- Kobak, R., & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and representation of self and others. *Child Development*, 59(1), 135-146.
- Koca, B. (2016). Evlilikte bağlanma stili ile evlilikte sorun çözme becerisi arasındaki ilişkide duygusal zekanın aracı değişken rolü. *Yüksek lisans tezi*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, Gaziantep.

- Köknel, Ö. (2006). Ergenlik dönemi. H. Yavuzer içinde, *Ana baba okulu* (s. 89-100). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Körük, S. (2019). Evlilik ve çift ilişkisi. N. Özabacı içinde, *Evlilik ve yakın ilişkiler* (s. 38-58). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kubat, D. E. (2012). Evli bireylerde aldatma eğilimi ve evlilik doyumu ilişkisinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Uygulamalı Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43(2), 228-237.
- Levinson, D. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist*, 41(1), 3-13.
- Ludlow, L. H., & Howard, E. (1990). The Family Map: A Graphical Representation of Family Systems Theory. *Educational and Psychological Measurement*, 50(2), 245-254.
- McGoldrick, M., & Shibusawa, T. (2017). Aile yaşam döngüsü. F. Walsh içinde, *Normal aile süreçleri* (M. Kaya, Çev., s. 385-408). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- McMullin, J. A., & Marshall, V. W. (1996). Family, friends, stress, and well-being: does childlessness make a difference? *Canadian Journal on Aging*, 15(3), 355-373.
- MEB. (2011). *Aile ve tüketici hizmetleri. Bireysel öğrenme materyali*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Meyers, S. A., & Landsberger, S. A. (2002). Direct and indirect pathways between adult attachment style and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 2(9), 159-172.
- Miller, I. W., Ryan, C., Keitner, G., Bishop, D., & Epstein, N. (2000). The mcmaster approach to families: Theory, assessment, treatment and research. *Journal of Family Therapy*, 121-243.
- Miller, W. R., Forcehimes, A., Zweben, A., & McLellan, T. (2011). *Treating addiction: A guide for professionals*. New York: The Guilford Press.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Morgaine, C. (2001). Family systems theory. *Portland State University*, 1-2.
- Murdock, N. L. (2022). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları* (2. b.). (F. Akkoyun, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Müezzinoğlu, S. (2014). Romantik ilişkilerde aldatma:Bağlanma boyutları kişilik özellikleri ve ilişki bağlanımı. *Doktora tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı, Ankara.

- Müsteşarlığı, T. B. (1994). *Uluslararası Aile Yılı Özel İhtisas Komisyon Raporları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.
- Nadir, U. (2013). Aile danışmanlığı eğitimlerinde popüler filmlerin kullanımı ve yapısal aile terapisi kuramı ile dalgaların prensi filminin. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 129 - 144.
- Nazlı, S. (2020). *Aile danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Newman, B. M., & Newman, P. R. (2009). *Development through Life: A psychosocial approach* (10. b.). Belmont: Wadsworth Publishing.
- Nirun, N. (1971). Eğitimin sosyal temelleri ve eğitimde verimlilik meselesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 9, 159-206.
- Nystul, M. S. (1993). *The art and science of counseling and psychotherapy*. Hoboken-USA: Prentice-Hall.
- Odacı, H. (1994). Karadeniz teknik üniversitesi fatih eğitim fakültesi öğrencilerinin yalnızlık, benlik-saygısı ve yakın ilişkiler kurabilme düzeylerinin ve bu düzeyler arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, Trabzon.
- Odom, W., Zimmerman, J., & Forlizzi, J. (2010). Designing for dynamic family structures: Divorced families and interactive systems. *Human-Computer Interaction Institute*, 151-160.
- Okutan, N., & Sunal, A. B. (2011). Eşcinsellere yönelik tutumlar, cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar: Yetişkin bağlanma biçimleri açısından bir değerlendirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14(27), 69-77.
- Onur, B. (2000). *Gelişim psikolojisi: Yetişkinlik, yaşlılık, ölüm*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Ozankaya, Ö. (1979). *Toplum bilimine giriş* (3, b.). Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.
- Özabacı, N. (2019). *Evlilik ve yakın ilişkiler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özabacı, N., & Erkan, Z. (2013). *Aile danışmanlığı kuram ve uygulamalara genel bir bakış*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özdemir, P. (2020). Ailelerin üzerinde durduğu fay hattı: Aile huzuru, nitel bir araştırma. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 51(51), 18-49.
- Özdemir, Ş., Toplak, Ö., & Vatandaş, C. (2016). Türkiye'de Aile Yaşam Dönemleri ve Özellikleri. *Savrulan Dünyada Aile Sempozyumu, Sorunlar İmkanlar ve Çözümler* (s. 187-226). İstanbul: Sekam Yayınları.
- Özdemir, Ş., Vatandaş, C., & Torlak, Ö. (2009). Sosyal problemleri çözmede aile yaşam döngüsünün (AYD) önemi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 4(16), 7-18.

- Özgen, G. (2016). *Carl whitaker sembolik-Yaşantısal aile terapisi*. Researchgate: https://www.academia.edu/25970284/Carl_Whitaker_Sembolik_Ya%C5%9Fant%C4%B1sal_Aile_Terapisi adresinden alındı
- Özgüven, İ. E. (2010). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2014). *Evlilik ve aile terapisi* (3. b.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özkan, Z. (1982). Doktora Tezi. *Türkiye'de boşanmaların sebep ve sonuçları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Özşenel, E. (2017). Otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuğu olan ve olmayan ailelerin evliliklerinde problem çözme becerilerinin ve evlilik yaşam doyumlarının karşılaştırılması. *Yüksek lisans tezi*, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Öztahtacı, D. (2017). Evli kadınlarda evlilik doyumu, yetişkin bağlanma stilleri ve depresyon düzeyinin ilişkisinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Gaziantep.
- Öztürk, C. Ş., & Arkar, H. (2014). Evli çiftlerde evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiler. *Literatür ve Sempozyum*, 1(3), 16-24.
- Öztürk, E., Türel, F. İ., & Oğur, E. (2020). *Psikotarih ve bağlanma kuramı* (1. b.). (E. Öztürk, Dü.) Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Özüğurlu, K. (2013). *Evlilik raporu:Evlilik aile ve yaşam birlikteliği* (1. b.). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Parın, K. (2017). Metaforlar: Hayat, anlam ve dil. *Söylem Filoloji Dergisi*, 2(1), 149-151.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. London: Sage Publications.
- Perkins, M. (1991). Understanding family problems: A psychological approach. *The British Journal of Psychiatry*, 159(3), 458.
- Petch, J. (2008). he couple care for parents program: Enhancing couple relationships across the transition to parenthood. *Doktora Tezi*, Griffith University School of Psychology, Australia.
- Peterson, D. F., Price, S. J., & McKenry, P. C. (2000). Families across time: A life course perspective. *Teaching Sociology*, 2(29), 256-257.
- Peterson, G. W., & Bush, K. R. (1987). *Parent-Child socialization*. M. B. Sussman, & S. K. Steinmetz içinde, *Handbook of marriage and the family* (s. 275-302). Boston: Springer.
- Powell, B., Bolzendah, C., Geist, C., & Steelman, L. C. (2011). Same-sex relations and americans' definitions of family. *American Journal of Sociology*, 1(117), 334-336.

- Raeisipoor, Z., Fallahchai, R., & Zarei, E. (2012). The study of adult attachment styles, communication patterns, and marital satisfaction. *Journal of Life Science and Biomedicine*, 3(1), 64-68.
- Riley, D. (1990). Toward a Multidimensional Assessment of Work Spillover into Family Life. *Journal of Marriage and Family*, 52(1), 51-61.
- Russel, D. W., Peplau, L. A., & Cutrona, C. (1980). The revised ucla loneliness Scale: concurrent and discriminant validity evidence. *Journal Perrsonality and Social Psychology*, 39(3), 472-80.
- Sabatelli, R. M., & Bartle, S. E. (1995). Survey approaches to the assessment of family functioning: Conceptual, operational, and analytical issues. *Journal of Marriage and the Family*, 57(4), 1025–1039.
- Sabatelli, R. M., Buck, R., & Kenny, D. (1986). A social relations analysis of nonverbal communication accuracy in married couples. *Journal Of Personality*, 54(3), 513–527.
- Sagatys, G. (2010). The concept of family in lithuanian law. *jurisprudencija* , 1(119), 181-196.
- Sakman, E. (2011). Effects of attachment security, threat, and attachment figure primes on cognitive attentional task performance. *Yüksek lisans tezi*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Santrock, J. (2010). *Children* (11. b.). New York: McGraw-Hill.
- Santrock, J. (2012). *Yaşam boyu gelişim*. (G. Yüksel, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayınları.
- Saraç, E. (2021). Evli bireylerde cinsel tutum ve bağlanma stillerinin evlilik doyumuna etkisinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Arel Üniversitesi, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Sat, Y. M. (2020). Topluluk içi ve topluluk dışı evlilik yapan bireylerin evlilik doyumunu, evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Adana.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile sosyolojisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Schaffer, R. (1996). *Social development*. Cambridge: Wiley Blackwell.
- Schneider, B., Atkinson, L., & Tardif, C. (2001). Child-parent attachment and children's peer relationships: A quantitative review. *Developmental Psychology*, 37(1), 86-100.
- Selman, A. (2017). Dindarlığın aile yaşam döngüsü süreçlerine etkisi. *Doktora tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Seyrek, A. M. (2018). *Psikoloji sözlüğü*. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Sezal, İ. (2002). *Sosyolojiye giriş*. İstanbul: Martı Kitap ve Yayınevi.
- Sezen, L. (2005). Türkiye'de evlenme biçimleri. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(27), 185-195.

- Sigelman, C. K., & Rider, E. A. (2009). *Life-span human development*. Wadsworth: Belmont.
- Smith, D. E. (1993). The standard north american family: Snaf as an Ideological code. *Journal of Family Issues*, 14(1), 50-65.
- Soğancı, D. (2017). Bağlanma stillerinin romantik ilişki doyumu üzerindeki etkisi. *Yüksek lisans tezi*, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Sokolski, D. M., & Hendrick, S. S. (1999). Fostering marital satisfaction. *Family Therapy: The Journal of the California Graduate School of Family Psychology*, 26(1), 39-49.
- Soysal, Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8(2), 88-99.
- Spanier, G. B., & Lewis, R. A. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and Family*, 42(4), 825-839.
- Spanier, G. B., Lewis, R. A., & Cole, C. L. (1975). Marital adjustment over the family life cycle: The issue of curvilinearity. *Journal of Marriage and Family*, 37(2), 263-275.
- Steel, L., Kidd, W., & Brown, A. (2012). *The family*. USA: Bloomsbury Publishing.
- Subaşı, N. G., & Kazan, H. (2020). Çocukluk dönemi bağlanma stillerinin yetişkin iletişimindeki etkisi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 10(2), 147-162.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stillerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürler arası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Şahin, N. S. (2021). Evlilik doyumunun ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişki tarzları ve ebeveynlik biçimleri açısından incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Sabahattin Zaim Üniversitesi Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Şahinkaya, R. (1979). *Psikososyal yönleriyle aile*. Ankara: Kardeş Yayınları.
- Şen, B. (2015). *Evlilik öncesi çift eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şendil, G., & Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28, 15-34.
- Şentürk, Ü. (2008). Aile kurumuna yönelik güncel riskler. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(14), 7-31.
- Şişman, B. (2016). İletişim becerileri ile yetişkinlerdeki bağlanma biçimlerinin psikopatoloji belirtileri arasındaki ilişki. *Yüksek lisans tezi*, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

- Tambling, B., & Glebova, T. (2013). Preferences of individuals in committed relationship about premarital counseling. *The American Journal Of Family Therapy*, 41(4), 330-340.
- Tan, H. (1976). *Psikolojik danışma ve evlilik sorunları. Psikoloji Çalışmaları*, 12, 97-113.
- Tarhan, N. (2010). *Son sığınak aile*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Taşçı, E. (2004). Hiperemesis gravidarum tanısı alan ve olmayan gebelerin evlilik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. *Yüksek lisans tezi*, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Taşköprü, M. (2013). Evlilik doyumu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Taylan, S. (1990). Heppner'in problem çözme envanterinin uyarlama güvenirlik ve geçerlik çalışmaları. *Yüksek lisans tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı, Ankara.
- TDK. (2005, 05 14). *Türkçe sözlük*. Kasım 20, 2022 tarihinde Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Terzi, Ş., & Çankaya Cihangir, Z. (2009). Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 1-11.
- Tezcan, M. (2016). *Sosyolojiye giriş* (9. b.). Ankara: Anı Yayınları.
- Tezel, A. (2011). Aile içi iletişim. *International Journal of Human Sciences*, 8(1), 1-6.
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşamı ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.
- Toksöz, İ., & Kolburan, Ş. G. (2018). Evli bireylerde bağlanma stilleri ve bilişsel esnekliğin ilişki doyumuna etkisi. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 4(2), 17-34.
- Tokuş, T. (2014). The role of attachment styles and shame-proneness on relational models. *Yüksek lisans tezi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Turan, N. (1992). *Sosyal kişisel çalışma birey ve aileler için sosyal hizmet*. Ankara: Mn Ofset.
- TÜİK. (2018). *İstatistiklerle Aile*. Ankara: TÜİK. <https://www.tuik.gov.tr/> adresinden alındı
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*(24), 543 - 559.
- Tüzün, O., & Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.

- Twenge, J. M., Campbell, W., & Foster, C. A. (2003). Prethhood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal Of Marriage and Family*, 65(3), 574-583.
- Uçak, D. (2015). Evli çiftlerin kişilik özelliklerinin evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Gaziantep.
- Ulusoy, K. (2019). *Evlilik serüvenleri* (2. b.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Uluyol, F. M. (2014). Bağlanma örüntüleri, eşe yönelik kişilerarası şemalar ve evlilik sorunlarıyla başa çıkabilme düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Yüksek lisans tezi*: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.
- Uysal, A. (1999). *Evlilik ve cinsel hayat*. Konya: Uysal Yayınevi.
- Ünal, S. (2013). Sistemik aile terapilerinde temel kavramlar. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri-Özel Konular*, 6(1), 32-37.
- Üncü, S. (2007, Haziran). Duygusal zeka ve evlilik doyumu ilişkisi. *Yüksek lisans tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Vergin, N. (1987). Toplumsal değişme ve Türkiye'de aile. *İlim ve Sanat Dergisi*, 14, 17-25.
- Walsh, F. (2017). *Normal aile süreçleri*. (M. Kaya, Çev.) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Weiss, R. (1991). The attachment bond in childhood and adulthood. C. M. Parkes, J. S. Hinde, & P. Marris içinde, *Attachment across the life cycle* (s. 66-76). New York: Routledge.
- White, J. M., & Klein, D. (1996). *Family theories an introduction*. USA: Sage Publications.
- Winemiller, D. R., & Mitchell, E. M. (1994). Development of a coding system for marital problem solving efficacy. *Behaviour Research and Therapy*, 32(1), 159-164.
- Yazıcı, B., & Demirli, C. (2020). Evlilik kararı alan bireylerin evliliğe yükledikleri anlam ile evlilik öncesi ilişkilerin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(7), 295-326.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, M. (2012). Bağlanma kuramı açısından yaşlılık dönemine genel bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 1-30.
- Yıldız, M. (2017). Yapısal aile terapisinin temel kavramlarıyla gelin filminin incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 157-176.
- Yıldız, T. G. (2021). *Aile eğitimi ve katılımı* (7. b.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(4), 19–23.
- Yılmazçoban, A. M. (2008). Flört ve görücü usulü evliliklerde psikososyal özelliklerin etkisi-Demirci örneği. *Doktora tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sakarya.
- Yılmazçoban, M. (2008). Aile kurumu ve türk ailesinde bütünlükçü yapı. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 153-168.
- Yörükan, T. (2019). *Bağlanma ve sonraki yaşlarda görülen etkileri*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1994). *Çocuk ruh sağlığı* (19. b.). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zencirkıran, M. (2017). *Sosyoloji* (6. b.). Bursa: Dora Yayınları.
- Zevkliler, A. (1989). *Medeni hukuk, giriş ve başlangıç hükümleri, kişiler hukuku, aile hukuku* (2. b.). Ankara: Savaş Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Büşra GİDER

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi :20.07.2020, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet

Yüksek Lisans Öğrenimi :2023, KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : Arapça

Bilimsel Faaliyetleri : 2022, V. Elms Uluslararası Özel Eğitim Kongresi

İŞ DENEYİMİ

Stajlar :2019, Konya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Koruyucu Aile Birimi

2019, Karatay Belediyesi, Sosyal Destek Hizmetleri Birimi

Çalıştığı Kurumlar :2022, Eğitim Danışmanı, İstanbul Kartal Birey Eğitim Kurumları

Tarih: 17 Temmuz 2023

SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU

1. Cinsiyetiniz?
2. Yaşınız?
3. Eğitim Düzeyiniz?
4. Kaç yıllık evlisiniz?
5. Eşiniz ile nasıl evlendiniz?

() Görücü Usulü () Flört ederek () Kaçarak

EK 1. GÖRÜŞME FORMU

Giriş

Merhaba, Çiftlerin evlilik deneyimlerinde bağlanma ve evlilik doyumunun etkisinin incelenmesi üzerine bir çalışma yapıyorum. Bu çalışmanın hem bilim alanına hem de çiftlerin evlilik ilişkisine faydalı olacağını düşünüyorum. Bu araştırma ile ilgili detaylar bilgilendirilmiş onam formunda belirtilmiştir. Biraz önce onu okuyarak imzaladınız. Bu araştırmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ediyorum. Eğer sizin bana görüşmeye başlamadan sormayı istediğiniz bir soru varsa önce onu cevaplamak istiyorum.

1. Sizin için evlilik ne ifade etmektedir?
2. Eşiniz ile aranızdaki etkileşimi nasıl değerlendirirsiniz?
3. ‘Boş zaman’ aktivitelerinizi eşiniz ile gerçekleştirir misiniz? Birlikte ne tür aktiviteler yaparsınız?
4. Evliliğinizde rahatsız olduğunuz herhangi bir konuyu eşiniz ile rahatlıkla konuşabilir misiniz? Bu gibi durumlarda eşinizin size yaklaşımı nasıl olur?
5. ‘Evlilikte doyum’ düzeyinizi hangi kriterleri dikkate alarak değerlendirirsiniz?
6. Sizce evlenme şeklinizin evlilikten alınan doyum üzerinde bir etkisi var mıdır?
7. Sizce evlenme şeklinizin evliliğin devamlılığı üzerinde bir etkisi var mıdır?
8. Eşlerin sahip oldukları (eğitim düzeyi, kişilik vb.) özelliklerinin evlilik doyumu ve devamlılığı üzerinde bir etkisi var mıdır? (Cevap evet ise bir sonraki soru)
9. Sizin ve eşinizin hangi özellikleri evlilik doyumunuzda ve devamlılığınızda etkilidir anlatabilir misiniz?
10. Eşinize karşı hissettiğiniz en temel duygu(lar) nelerdir?
11. Sizce eşlerin birbirlerine karşı olan duygusal bağları evlilik doyumuna katkı sağlar mı? Nasıl?
12. Sizce eşlerin birbirlerine karşı olan duygusal bağları evliliğin devamlılığına katkı sağlar mı?
13. Hem sizin hem de eşinizin kök aileleri ile olan ilişkilerinizin evliliğinize herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Nasıl?
14. Evliliğinizin sizi ve eşinizi olumlu olumsuz değiştirdiğini düşünüyor musunuz?
15. Size göre sağlıklı, uzun süreli bir evlilik için özen gösterilmesi ve yapılması gereken hususlar nelerdir?

EK 2. İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen eş, arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralık ölçek üzerinde değerlendiriniz. Lütfen tüm soruları yanıtlamaya çalışınız.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Beni hiç tanımlamıyor. Beni kısmen tanımlıyor. Beni tamamıyla tanımlıyor.

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.
4. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.
5. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.
6. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.
7. Yalnız kalmaktan korkarım.
8. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.
9. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.
10. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.
11. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim değer kadar değer vermediğinden kaygılanırım.
12. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.
13. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.
14. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.
15. Başkalarının bana, benim istediğim kadar gönülsüz olduklarını düşünüyorum.
16. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.
17. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım

EK 3. EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ

	(1) Kesinlikle Katılmıyorum	(2) Katılmıyorum	(3) Kararsızım	(4) Katılıyorum	(5) Kesinlikle Katılıyorum
1. Evlilikten beklentilerimin çoğu gerçekleşti					
2. Evliliğimizdeki engellerin aşılmaz olduğunu düşünüyorum					
3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum					
4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.					
5. Evliliğimiz giderek bana yük gibi geliyor					
6. Huzurlu bir ev ortamım var.					
7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye gitti.					
8. Bizim ilişkimiz ideal bir karı koca ilişkisidir.					
9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaşır.					
10. Baş başa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz					

EK 4. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu araştırma KTO Karatay Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Hatice BUDAK danışmanlığında Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Yüksek Lisans öğrencisi Büşra GİDER tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu form sizi araştırma koşulları hakkında bilgilendirmek için hazırlanmıştır.

Araştırmanın amacı çiftlerin evlilik deneyimlerinde bağlanma ve evlilik doyumunun etkisinin incelenmesini ve bu incelemeyi karma yöntem çalışması ile araştırmaktır.

Araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, sizden beklenen, araştırmacı tarafından size yöneltilecek sorulara kendi görüşlerinize göre cevap vermenizdir. Yaklaşık olarak 25 dk sürmesi beklenen bu çalışmada evlilik süreciniz hakkındaki deneyimlerinize ilişkin bir dizi soru yöneltilecektir. Nitel analiz ile değerlendirilmek üzere konuşmanın ses kaydı alınacaktır.

Araştırmaya katılmayı kabul etmeniz tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Çalışmada herhangi bir kimlik bilgisi istenmeyecek ve kimliğinizi belli edecek hiçbir eşleşme yapılmayacaktır. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Katılımcılardan elde edilecek bilgiler toplu halde değerlendirilecek, araştırma kapsamında ve bilimsel yayınlarda kullanılacaktır.

Katılım sırasında sorulardan veya herhangi bir şeyden kendinizi rahatsız hissederseniz görüşmeyi istediğiniz anda bırakıp çıkabilirsiniz. Böyle bir durumda araştırmacıya çıkmak istediğinizi söylemeniz yeterlidir.

Görüşmenin sonunda bu çalışmayla ilgili sorularınız varsa sorabilirsiniz. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için araştırma danışmanı Doç. Dr. Hatice BUDAK ve araştırma yürütücüsü Büşra GİDER ile iletişim kurabilirsiniz.

() Yukarıdaki bilgileri okudum ve bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum.

Adı Soyadı

Tarih

İmza

ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.05.2022-E.33121

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-██████████6-300-33121
Konu : Doç. Dr. Hatice Budak Hk.

13.05.2022

Sayın Doç. Dr. Hatice BUDAK
Öğretim Üyesi

Çiftlerin Evlilik Deneyimlerinde Bağlanma ve Evlilik Doyumunun Etkisinin İncelenmesi-Karma Yöntem Çalışması isimli ekte başvuru evrakları verilen araştırma projesi çalışmasının Doç. Dr. Hatice BUDAK'ın sorumluluğunda, Yardımcı Araştırmacı olarak Büşra GİDER'in katılımları ile yürütülmesi ile ilgili İnsan Araştırmaları Etik Kurulumuza yapmış olduğunuz başvurunuz 29.04.2022 tarihli 2022/04/02 sayılı kararımızda değerlendirilmiştir. İlgili çalışmanızda Üniversitemizin adının geçmemesi, Covid-19 virüsü nedeniyle Ülkemizde yaşanan salgın sürecinde salgın için alınan kararlara uyarak ve araştırmanın yapılacağı kurum ve kuruluşlardan idari izin alınarak çalışmanız şartı ile kurulumuzca uygun bulunmuştur. Çalışmalarınızda başarılar diler gereğini saygılarımla rica ederim.

Doç. Dr. Bilge AFŞAR
İnsan Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Ek:Doç. Dr. Hatice BUDAK (15 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BS53D19VLUN

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/kto-karatay-universitesi-ebys>

Adres: Akabe Mahallesi Abdüddin Kap Caddesi No:130 Karatay/Konya

Telefon:444 1251 Faks:██████████ : 00 44

e-Posta: etik@karatay.edu.tr Web: www.karatay.edu.tr

Kap Adres: etik@karatay.edu.tr

Bilgi için: Celaleddin ÇİBİK

Unvanı: Sekreter

Tel No: 444 1251-7258

Bu belge, Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği (Tezer, 1996) ve İlişki Ölçekleri Anketi (Sümer ve Güngör, 1999) Kullanım İzinleri

Nebi Sumer

21.03.2022 11:11

Kime: Büşra Gider

Memnuniyetle kullanabilirsiniz
İyi çalışmalar
Nebi Sümer

esin

17.03.2022 14:23

Kime: Büşra Gider

[Tüm ekleri kaydet](#)

Evlilik Doyumu makale.pdf
2,1 MB

Evlilik Yasami Olcegi.pdf
384,26 KB

Yürütmeyi planladığınız çalışmanızda Evlilik Yaşamı Ölçeğini kullanmanızı uygun gördüğümü belirtir, başarılar dilerim.

Prof. Dr. Esin Tezer (E)